

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

ΠΑΠΠΟΥ ΜΑΡΙΑ – ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΓΕΩΡΓΑΤΟΥ ΕΥΤΥΧΙΑ

ΜΑΡΙΝΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	6
ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	6
1.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική.....	6
1.2 Διοίκηση της Κ.Α.Π.....	9
1.3 Στόχοι και κατευθυντήριες γραμμές της Κ.Α.Π.	9
1.4 Η Εφαρμογή της Κ.Α.Π.: Μέθοδοι, διαδικασίες, χρηματοδότηση.....	10
1.5 Γεωργικές τιμές και ΚΑΠ	14
1.6 Ιστορική αναδρομή ΚΑΠ.....	14
1.6.1 Η Γένεση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.....	14
1.6.2 Το «Σχέδιο Mansholt»	18
1.6.3 Η Μεταρρύθμιση του 1988.....	19
1.6.4 Η Μεταρρύθμιση Ray Mc Sharry	20
1.7 Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική και Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης... 22	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ. 23	
2.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική.....	23
2.2 Βασικές αρχές της παλιάς ΚΑΠ.....	26
2.3 Επιπτώσεις της παλιάς ΚΑΠ.....	28
2.3.1 Θετικές Επιπτώσεις.....	28
2.3.2 Αρνητικές Επιπτώσεις	29
2.3.3 Προβλήματα παλιάς ΚΑΠ	31
2.4 Λόγοι που οδήγησαν στην αναθεώρηση της ΚΑΠ.....	33
2.5 Η μεταρρύθμιση του 1992	35
2.6 Βασικοί Στόχοι της αναθεωρημένης ΚΑΠ	36
2.7 Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013	41
2.8 Βασικά στοιχεία της αναθεώρησης.....	43
2.9 Ο ρόλος της ΚΑΠ στον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής	46
2.10 Τα βασικά χαρακτηριστικά της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.....	48
2.10.1 Το καθεστώς της Ενιαίας Αποδευμένης Ενίσχυσης	48
2.10.2 Εθνικό Απόθεμα Δικαιωμάτων.....	50

2.10.3	Η πολλαπλή συμμόρφωση.....	51
2.10.4	Η Διαφοροποίηση.....	52
2.10.5	Δημοσιονομική πειθαρχία.....	53
2.10.6	Ποιοτικό παρακράτημα.....	53
2.10.7	Σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις.....	54
2.10.8	Νέο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (Ο.Σ.Δ.Ε.).....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3		56
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΠ.....		56
2.11	Εισαγωγή.....	56
2.12	Επιπτώσεις της αναθεωρημένης ΚΑΠ.....	59
2.12.1	Θετικές Επιπτώσεις.....	59
2.12.2	Αρνητικές Επιπτώσεις	60
2.13	Ο «έλεγχος υγείας» της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4		66
Η ΚΑΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....		66
4.1	Εφαρμογή της ΚΑΠ στην Ελλάδα.....	66
4.2	Αποτελέσματα παλιάς ΚΑΠ στην Ελλάδα	66
4.3	Η αναθεωρημένη ΚΑΠ στην Ελλάδα	67
4.4	Τα πρώτα δείγματα αλλαγών στην ελληνική γεωργία.....	69
4.5	Οι επιπτώσεις της μεταρρύθμισης για την ελληνική γεωργία	71
4.5.1	Θετικές επιπτώσεις	71
4.5.2	Αρνητικές επιπτώσεις	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5		73
Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ 2013 ΚΑΙ ΜΕΤΑ.....		73
5.1	Η Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά το 2013.....	73
5.1.1	Ανακατανομή των ενισχύσεων στα κράτη μέλη.....	73
5.1.2	Δομή των άμεσων ενισχύσεων	74
5.1.3	Καθεστώς Βασικής Ενίσχυσης (ΚΒΕ).....	74
5.1.4	«Πράσινη Ενίσχυση».....	75
5.1.5	Προαιρετική ενίσχυση στους αγρότες σε περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα	76
5.1.6	Υποχρεωτική πρόσθετη ενίσχυση για τους νέους αγρότες.....	76
5.1.7	Συνδεδεμένες ενισχύσεις	76
5.1.8	Ενίσχυση για τους μικρούς αγρότες	77

5.1.9	Ανώτατα όρια των άμεσων ενισχύσεων	77
5.2	Κανονισμός για την αγροτική ανάπτυξη- Πυλώνας II.....	78
5.3	Η χρηματοδότηση της νέας ΚΑΠ 2014-2020 - Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ).....	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	82
ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	82
6.1	Γενικές παρατηρήσεις και προτάσεις.....	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	88

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναμφίβολα η Ε.Ε. θεωρείται σήμερα, μαζί με τις Η.Π.Α., μια από τις μεγαλύτερες αγορές γεωργικών προϊόντων και τροφίμων στον πλανήτη, αφού τα περίπου 500 εκ. των εν δυνάμει καταναλωτών της είναι σε θέση να πληρώνουν ικανοποιητικά για την κάλυψη των πραγματικών ή κατασκευασμένων αναγκών τους, γεγονός που την καθιστά έναν από τους κυριότερους παγκόσμιους ρυθμιστές των εμπορικών συναλλαγών, με ιδιαίτερα βαρύνουσα ψήφο στις διαδικασίες και αποφάσεις του Π.Ο.Ε.

Όμως η αρχική κατάσταση ήταν εντελώς διαφορετική για την Ευρώπη στα μέσα της δεκαετίας του '40. Η επικρατούσα ένδεια και υστέρηση γεωργικής παραγωγής ώθησε τις ευρωπαϊκές χώρες στη μορφοποίηση μιας Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, κατ' ουσία μια εξέλιξη του συστήματος αγροτικών επιδοτήσεων των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία τελικά αποτέλεσε τη βάση της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η αρχική προστατευτική πολιτική της Ένωσης ήταν τόσο επιτυχής που σύντομα όχι μόνο εμφάνισε επάρκεια, αλλά και άρχισε να εξαγει και να πλουτίζει μέσω αυτών των εξαγωγών. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π.), ήταν πλέον το σημείο αναφοράς των ευρωπαϊκών κρατών και μια πολιτική που εφαρμόστηκε σε όλα ανεξαιρέτως τα κράτη μέλη.

Είναι γεγονός ότι κανένα κράτος μέλος της Ε.Ε. δεν έχει πλέον το δικαίωμα να εφαρμόσει ιδιαίτερες τοπικές γεωργικές πολιτικές, η μη μόνο την Κ.Α.Π., καθώς ακόμη και οι διαρθρωτικές δράσεις οι οποίες παραλλάσσουν από κράτος σε κράτος, εν τούτοις επίσης απορρέουν από την ίδια κοινή γεωργική πολιτική.

Η παρούσα εργασία συνεπώς είχε ως αφετηρία της την διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση, πενήντα περίπου χρόνια μετά τη σύστασή της και αφού έχει πλέον εδραιωθεί ως κυρίαρχη δύναμη, μελετά, εξετάζει, κρίνει και εφαρμόζει την κοινή γεωργική της πολιτική. Κατ' επέκταση, αναζητούμε τις επιδράσεις που είχε η εφαρμογή αυτή διαχρονικά στη διαμόρφωση του ελληνικού αγροτικού χώρου, καθώς επίσης και την απόκλιση που παρουσιάζει σε σύγκριση με την αξιοβίωτη ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτελεί την ενοποιημένη Αγροτική Πολιτική των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιγράφει ένα σύνολο νόμων σχετικών με την γεωργία και την διακίνηση αγροτικών προϊόντων και όλες τις εκβάσεις που προκύπτουν, όπως η σταθερότητα των τιμών, η ποιότητα των προϊόντων, η επιλογή προϊόντων, η χρήση του εδάφους και η απασχόληση στον αγροτικό κλάδο. Άρχισε να ισχύει το 1962, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), προδρόμου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), με στόχο τη διάθεση τροφίμων στους Ευρωπαίους καταναλωτές σε ανεκτές τιμές αλλά και τη δίκαιη αμοιβή των παραγωγών και την, κατ' επέκταση, εξασφάλιση λογικού βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς.

Σε όλη τη διάρκεια της σαραντάχρονης πορείας της, αποτέλεσε έναν από τους πιο σημαντικούς τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθορίζοντας το σύνολο των κανόνων και μηχανισμών, που ρυθμίζουν την παραγωγή, το εμπόριο και την επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικότερα, βασίστηκε πάνω στις αρχές της αρχής της ενότητας των γεωργικών προϊόντων, της κοινοτικής προτίμησης και της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης. Η ΚΑΠ στη πορεία της υπέστη αρκετές μεταρρυθμίσεις –κατά περιπτώσεις ριζικές- εξελισσόμενη ώστε να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας. Με τη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στον τομέα της γεωργίας άρχισε και η σταδιακή μείωση του ποσοστού χρηματοδότησης που αναλογεί στην Κ.Α.Π., από τους πόρους της Ε.Ε.. Τώρα πλέον, μετά και τη νέα διεύρυνση της Ε.Ε., κύριος στόχος της πολιτικής αυτής είναι ο ρόλος της γεωργίας στη διαφύλαξη και τη διαχείριση των φυσικών πόρων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, των γεω-περιβαλλοντικών μέτρων, κ.ά.

Η αρχή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) αποτέλεσε το θεμέλιο λίθο για το σχηματισμό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.), όπως ονομαζόταν

στην αρχή, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ε.Κ.) αργότερα και Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) σήμερα. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) ιδρύθηκε το 1957 με τη συνθήκη της Ρώμης, σε ένα περιβάλλον έντονα ψυχροπολεμικό, στο οποίο η Ευρώπη προσπαθούσε απεγνωσμένα να συνέλθει από το χτύπημα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού η άρχουσα τάξη βελτίωνε τη θέση της με το πρόσχημα του «κόκκινου κινδύνου». Στο πολιτικό πλαίσιο της γέννησης της Ε.Ο.Κ. η ίδια η Ευρώπη παρουσιάζεται διασπασμένη σε «Δυτικό» και «Ανατολικό» μπλοκ με τη Δυτική Ευρώπη υπό έντονη Αμερικανική επιρροή και αντίστοιχα την Ανατολική εξαρτημένη από τη Ρωσία, τη Γερμανία χώρα διασπασμένη με τα τμήματά της χρηματοδοτούμενα και υπό κατοχή, την πάλαι ποτέ Μεγάλη Βρετανία να έχει συρρικνωθεί στα νησιά πάνω από τη Μάγχι, αποψιλωμένη από την προπολεμική οικονομική της ευρωστία, ενώ οι έντονες εμφύλιες διαμάχες είχαν δώσει τη θέση τους σε καθεστώτα που ορίζονταν από ξένα συμφέροντα στον ευρωπαϊκό Νότο.

Το οικονομικό, το τεχνικό / τεχνολογικό και το κοινωνικό τοπίο χαρακτηρίζονταν από έντονες πιέσεις του κεφαλαιοκρατικού κατεστημένου, ενώ παράλληλα σημειωνόταν αυξημένη ελλειμματικότητα και έντονα μειωμένη διαθεσιμότητα αγαθών σε όλο το φάσμα της παραγωγής, ιδιαίτερα στο νότο. Τόσο στην ίδια την Ευρώπη, όσο και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, δυνάμωνε η ιδέα για μια ένωση μέσω της οποίας θα μπορούσαν να ξεπεραστούν τα προβλήματα που αντιμετώπιζε τότε η Δυτική Ευρώπη.

Αποτέλεσμα και συγκερασμός όλων αυτών των ζυμώσεων ήταν η Ε.Ο.Κ. που ξεπήδησε μέσα από την αρχική γαλλογερμανική «συνεργασία», η οποία βασίστηκε στη μετακίνηση οικονομικών πόρων από την εύρωστη οικονομικά, αλλά εξαρτημένη Γερμανία προς τη Γαλλία για την εξαγορά των πλεονασματικών της αγροτικών προϊόντων.¹

Η συνεργασία των δυο χωρών, προοίμιο της Κ.Α.Π., αποτέλεσε το έναυσμα για να φθάσουμε στο σημερινό σχήμα, είναι δε χαρακτηριστικό το γεγονός ότι σε όλη την ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τη γέννησή της μέχρι πρότινος και παρά τον ορυμαγδό των κατευθύνσεων, οδηγιών, προγραμμάτων και μέτρων που κατά καιρούς εκδίδει, καμιά άλλη κοινή πολιτική δεν είχε ακολουθήσει, ή μη μόνο την Κ.Α.Π., με

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999

εξαίρεση την Οικονομική και Νομισματική Ένωση που ακολουθείται σήμερα. Η Κ.Α.Π. αναφέρεται ως η πρώτη «ολοκληρωμένη» και μόνη κοινή πολιτική από την ίδρυση ακόμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, με τη Συνθήκη της Ρώμης, το 1957.²

Από την ίδρυση ακόμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας τέθηκε το ερώτημα για την αναγκαιότητα της ύπαρξης μιας ειδικής πολιτικής για τον αγροτικό τομέα της οικονομίας, οι ιδιαιτερότητες του οποίου έναντι των άλλων τομέων οδηγούν σε ρυθμιστικές παρεμβάσεις των κρατών, με σκοπό τη στήριξή του. Η γεωργία αποτελεί παραγωγική δραστηριότητα η οποία χαρακτηρίζεται ως έντονα εξαρτώμενη από το περιβάλλον, το συσχετισμό με ζωντανούς οργανισμούς και την αβεβαιότητα του αποτελέσματος της παραγωγικής προσπάθειας. Ο βιολογικός χαρακτήρας της παραγωγής συνεπάγεται έντονη εποχικότητα σε πολλές γεωργικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα την αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών σε επίπεδα κατώτερα από το άριστο. Η Κ.Α.Π. σχεδιάστηκε για να προσφέρει λύση στο πρόβλημα της επάρκειας των αγροτικών προϊόντων στο εσωτερικό της ένωσης, μέσω της εξασφάλισης μιας κοινής αγοράς τόσο στο επίπεδο της παραγωγής, όσο και σε αυτό της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.

Τα μέτρα προστασίας από τον εξωτερικό ανταγωνισμό ήταν από τα πρώτα που λήφθηκαν από τις έξι ιδρυτικές χώρες της Κοινότητας. Με την ίδρυση της ΕΟΚ, το ενδιαφέρον που είχε επιδείξει κάθε χώρα για τον αυτοεφοδιασμό της και τη μείωση της εξάρτησής της από το εξωτερικό για βασικά είδη διατροφής, έπρεπε πλέον να εκφρασθεί ως ενιαίο, κοινό ενδιαφέρον του «συνεταιρισμού» των χωρών που την αποτελούσαν.

Τα εθνικά συμφέροντα, με την έννοια των συμφερόντων της άρχουσας τάξης για κάθε χώρα, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της Κ.Α.Π. και τα κράτη μέλη δεν είναι διατεθειμένα να τα απεμπολήσουν παρά μόνο σε περιορισμένο βαθμό, προκειμένου να εξυπηρετηθεί μια κοινή πολιτική. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφάρμοσαν συνδυασμό εναλλακτικών μέτρων αγροτικής πολιτικής που ήταν προσαρμοσμένα στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της γεωργίας του κάθε κράτους προκειμένου να επιλύσουν τα προβλήματα του αγροτικού τους τομέα.

² Θ. Λιανός, 2009

Η ελληνική γεωργία εξαρτάται πλήρως από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) της Ε.Ε. Οποιαδήποτε αλλαγή στην ΚΑΠ έχει άμεση επιρροή στην αγροτική μας οικονομία, στις αγροτικές περιοχές, τα εισοδήματα και την απασχόληση των αγροτών. Ως εκ τούτου κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει τις γενικότερες τάσεις και μεταβολές που συντελούνται, (ούτε φυσικά κανείς στο επίπεδό μας μπορεί να τις μεταβάλει) αλλά αντίθετα πρέπει να τις διαβλέψει και να τις αξιοποιήσει προς όφελός του εφόσον τούτο είναι δυνατόν.

1.2 Διοίκηση της Κ.Α.Π

Η εποπτεία και η εφαρμογή της ΚΑΠ είναι ευθύνη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Επιτροπή υποβάλλει προτάσεις για την ΚΑΠ στο Συμβούλιο, το οποίο αναθέτει την προετοιμασία των συσκέψεών του στην Ειδική Επιτροπή Γεωργίας (ΕΕΓ). Η Επιτροπή θέτει τα νέα μέτρα σε δημόσια διαβούλευση με τις επαγγελματικές οργανώσεις των αγροτών. Για την καλύτερη ενημέρωση η Επιτροπή, σύνεστησε και συμβουλευτικές επιτροπές για κάθε προϊόν, αποτελούμενη από εκπροσώπους των παραγωγών των συνεταιρισμών αλλά και εκπροσώπους του εμπορίου, της βιομηχανίας, των εργαζομένων και των καταναλωτών. Γνωμοδοτούν μη δεσμευτικά για συγκεκριμένα μέτρα που επεξεργάζεται η Επιτροπή.

1.3 Στόχοι και κατευθυντήριες γραμμές της Κ.Α.Π.

Με κύριο μέλημα τη στήριξη των ενδοκοινοτικών προϊόντων και την επίτευξη αυτάρκειας αγαθών, η Κ.Α.Π. στοιχειοθετείται στα άρθρα 39 - 47 της Συνθήκης της Ρώμης, με στόχους

- την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, καθώς και την άριστη χρησιμοποίηση των συντελεστών παραγωγής.
- την εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στην γεωργία.
- τη σταθεροποίηση των αγορών των γεωργικών προϊόντων.
- τη διασφάλιση του ανεφοδιασμού της κοινοτικής αγοράς, καθώς επίσης και την εξασφάλιση λογικών τιμών για τον καταναλωτή.

Οι κατευθυντήριες γραμμές της Κ.Α.Π. συνοψίζονται σε τρία κύρια σημεία:

- Ø Τη δημιουργία ενιαίας αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τη θέσπιση κοινών τιμών και κανόνων ανταγωνισμού και την παράλληλη κατάργηση όλων των εμποδίων διακίνησης των γεωργικών προϊόντων στο εσωτερικό της κοινοτικής αγοράς. Η ενιαία αγορά προϋποθέτει κοινή διαχείριση της αγοράς και ενιαία προστασία στα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας.
- Ø Την κοινοτική προτίμηση, δηλαδή τη δημιουργία καθεστώτος που να εξασφαλίζει το προβάδισμα των κοινοτικών προϊόντων στην κοινοτική αγορά, έναντι των προϊόντων των τρίτων χωρών. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα εισάγονται προϊόντα από τρίτες χώρες μόνο στις περιπτώσεις που παρατηρείται έλλειψη στην Κοινότητα, αλλά ότι θα υπάρχουν μηχανισμοί που θα καθιστούν τα κοινοτικά προϊόντα περισσότερο ανταγωνιστικά στην κοινοτική αγορά, με σκοπό την εξασφάλιση σταθερότητας στα γεωργικά εισοδήματα και ομαλότητας στον εφοδιασμό της.
- Ø Τη χρηματοδοτική αλληλεγγύη, δηλαδή την καταβολή των δαπανών που συνεπάγεται η εφαρμογή της Κ.Α.Π. από τους κοινούς πόρους της Κοινότητας και όχι από τα κράτη - μέλη στα οποία πραγματοποιούνται οι δαπάνες.

1.4 Η Εφαρμογή της Κ.Α.Π.: Μέθοδοι, διαδικασίες, χρηματοδότηση

Η πρώτη σύντομη φάση της δημιουργίας και ανάπτυξης της Κ.Α.Π. (1957 – 1962) αντιστοιχεί στη διαμόρφωση της πολιτικής και στην επίτευξη της βασικής συμφωνίας μεταξύ των κρατών – μελών για συμβιβασμό σχετικά με τον τρόπο εναρμόνισης των διαφόρων εθνικών πολιτικών στον αγροτικό τομέα. Η αποδοχή του συμβιβασμού αυτού, όπως επίσης και των προεκτάσεών του, αποτέλεσε προϋπόθεση για τις υπό ένταξη χώρες, οι οποίες αναγκάστηκαν να δεχθούν, όταν αργότερα προσχώρησαν στην Ένωση, αυτό που στη βιβλιογραφία αναφέρεται ως «Κοινοτικό Κεκτημένο». Η δεύτερη φάση της ανάπτυξης της Κ.Α.Π. (1963 – 1967) χαρακτηρίζεται από την εφαρμογή των βασικών αρχών, μετά τη λήξη της οποίας επιδιώχθηκε πλήρης ολοκλήρωση και ενοποίηση των αγορών με τη διόρθωση των αρχικών κανόνων (1968 – 1971), την εφαρμογή συμπληρωματικών μέτρων (1972- 1976), την

αμφισβήτηση των βασικών κανόνων (1977 – 1980) και τη σταδιακή και συνεχή αναμόρφωση που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.³

Για τη χρηματοδότηση των αναγκαίων μέτρων και για την επίτευξη των στόχων της Κ.Α.Π. ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), που είναι περισσότερο γνωστό ως FEOGA από τα αντίστοιχα γαλλικά αρχικά (Fonds Europeen d' Orientation et de Garantie Agricole). Ο όρος «Προσανατολισμός» αναφέρεται σε θέματα βελτίωσης της διάρθρωσης της γεωργίας, ενώ αυτός των «Εγγυήσεων» στα θέματα κοινής οργάνωσης των αγορών και στη διασφάλιση ικανοποιητικών τιμών για τα γεωργικά προϊόντα. Η Κ.Α.Π. απορροφούσε πάντα εξαιρετικά σημαντικό μερίδιο του κοινοτικού προϋπολογισμού, ποσοστό που στα τέλη της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80 ξεπερνούσε το 75% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΟΚ. Από τα ποσά αυτά, το 95% περίπου προοριζόταν για την εξυπηρέτηση της πολιτικής εγγυήσεων και ένα μικρότερο κομμάτι του προϋπολογισμού της για κάλυψη της διαρθρωτικής πολιτικής Ε.Ε. – μόλις το 5% - απορροφά το τμήμα προσανατολισμού του Γεωργικού Ταμείου, το οποίο χρηματοδοτεί διαρθρωτικές παρεμβάσεις . Παρά το σταδιακό περιορισμό του, το ποσοστό χρηματοδότησης για το Τμήμα Εγγυήσεων παρέμενε το 1996 στο 47,3% (έναντι του 63,2% που ήταν το 1989). Το ποσοστό αυτό ακολούθησε φθίνουσα πορεία, ώστε το 2000 να υπολογίζεται στο 45% του συνολικού προϋπολογισμού της Ε.Ε. Με τον Κανονισμό 1290/2005 καθορίστηκαν οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη μετονομασία των προηγούμενων ταμείων σε Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), τα οποία χρηματοδοτούν τις δαπάνες για τον τομέα των αγορών και τα προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης αντίστοιχα.

Επηρεάζοντας σημαντικά τις εξελίξεις και τις διαρθρώσεις στις αγροτικές περιοχές, η ευρωπαϊκή γεωργική πολιτική ασκείται σε τρία πεδία ως εξής: Η πρώτη ενότητα δράσεων περιλαμβάνει όλες εκείνες τις ρυθμίσεις που αφορούν άμεσα τα γεωργικά προϊόντα. Τέτοια μέτρα είναι οι εγγυημένες τιμές, οι ενισχύσεις στην παραγωγή, οι εξαγωγικές επιδοτήσεις, η αποθεματοποίηση κ.α. Το σύνολο των κοινοτικών ρυθμίσεων που αφορούν ένα συγκεκριμένο προϊόν αποκαλείται Κοινή Οργάνωση Αγοράς (ΚΟΑ) για το προϊόν αυτό. Τα κύρια συστήματα των Κοινών Οργανώσεων

³ Μαραβέγιας Ν., 2000.

Αγοράς είναι δύο ειδών : το κλασικό ή σύστημα εισφορών - επιστροφών και το σύστημα ενισχύσεων στην παραγωγή ή σύστημα Deficiency Payments. Σύμφωνα με το κλασικό σύστημα, η διαφορά μεταξύ των υψηλών κοινοτικών τιμών παραγωγού και των χαμηλών διεθνών τιμών, καλύπτεται από μία εξαγωγική επιδότηση εάν πρόκειται για εξαγωγή, ή ένα εισαγωγικό τέλος στην περίπτωση των εισαγωγών, με τον κοινοτικό καταναλωτή να φέρει το βάρος των υψηλών κοινοτικών τιμών. Σύμφωνα με το σύστημα των ενισχύσεων στην παραγωγή, ο κοινοτικός παραγωγός εισπράττει τις χαμηλές τιμές της διεθνούς αγοράς ακόμη και όταν τα προϊόντα του πωλούνται στην εσωτερική αγορά, ο κοινοτικός όμως προϋπολογισμός επεμβαίνει σε όλο το εύρος της παραγωγής και επιδοτεί τον αγρότη με ένα ποσό ανά μονάδα προϊόντος ή συντελεστή παραγωγής, ώστε η ακαθάριστη πρόσδοδος να ανέβει στο επιθυμητό επίπεδο που ορίζεται από την κοινοτική νομοθεσία. Και τα δύο συστήματα απαιτούν την ύπαρξη ενός παράγοντα ο οποίος θα καλύπτει πάντοτε τη διαφορά μεταξύ κοινοτικών και διεθνών τιμών: τον καταναλωτή ή τον προϋπολογισμό.

Σε προϊόντα με υψηλό βαθμό αυτάρκειας, όπως είναι το γάλα και η ζάχαρη, επιλέγεται το κλασικό σύστημα γιατί διαφορετικά το κόστος για τον προϋπολογισμό θα αυξανόταν υπερβολικά. Σε προϊόντα με μεγάλη ελλειμματικότητα, όπως είναι το βαμβάκι και ο καπνός, επιλέγεται το σύστημα της ενίσχυσης στην παραγωγή, δεδομένου ότι για μία μικρή παραγωγή δεν θα ήταν σκόπιμο να επιβαρυνθεί ολόκληρη η κατανάλωση. Από την Κ.Α.Π. κυρίως ωφελούνται οικονομικά παραγωγοί προϊόντων με υψηλό βαθμό στήριξης όπως το γάλα, ενώ οι καταναλωτές επιβαρύνονται με υψηλότερες τιμές, καθώς οι φορολογούμενοι επωμίζονται τις δαπάνες για τη χρηματοδότηση των μέτρων στήριξης, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι ωφελούνται περισσότερο οι χώρες με θετικό εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων.

Αξιοσημείωτη είναι η συμβολή του θεσμού της Κοινοτικής παρέμβασης στη στήριξη του εισοδήματος του παραγωγού. Με τον όρο παρέμβαση εννοούμε την υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αγοράζει μέσω ειδικών, οριζόμενων από τα κράτη – μέλη φορέων, την ποσότητα του προϊόντος που έχει προσφερθεί από τους παραγωγούς. Η τιμή που αυτοί εισπράττουν είναι η τιμή εξαγοράς στην παρέμβαση. Είναι προφανές ότι οι τιμές του παραγωγού στην αγορά δεν θα είναι ποτέ χαμηλότερες από την τιμή παρέμβασης. Από την άλλη πλευρά, οι τιμές του

παραγωγού δεν μπορούν να υπερβούν τις τιμές στις οποίες η Κοινότητα επιτρέπει στα προϊόντα των τρίτων χωρών να περνούν τα κοινοτικά σύνορα.

Στη δεύτερη ενότητα δράσεων περιλαμβάνονται τα μέτρα που αφορούν κυρίως τους παραγωγικούς συντελεστές. Η ενότητα αυτή αποδίδεται με τον όρο «διαρθρωτική πολιτική» και μέσω αυτής χορηγούνται ενισχύσεις για τον εκσυγχρονισμό των διαρθρώσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Στην τρίτη ενότητα εντάσσονται όλα εκείνα τα μέτρα που δεν έχουν σχέση ούτε με το προϊόν αυτό καθαυτό, αλλά ούτε και με τους παραγωγικούς συντελεστές υπό την στενή τους έννοια. Στην πολιτική αυτή περιλαμβάνονται μέτρα που λήφθηκαν για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, τα οποία συμπληρώθηκαν με τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και τα Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης.⁴

- Μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως κίνητρα για επενδύσεις.
- Κίνητρα για βελτίωση της υποδομής στον τομέα της μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων.
- Μέτρα αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών.
- Ρυθμίσεις για την προώθηση των Ομάδων Παραγωγών.
- Εντατικοποίηση της παραγωγής, πρόωρη συνταξιοδότηση, νέοι αγρότες, εισοδηματικές ενισχύσεις και άλλα κοινωνικά διαρθρωτικά μέτρα.
- Μέτρα και δράσεις σχετικές με το περιβάλλον σποροπαραγωγή, την έρευνα ή τη νομοθεσία των τροφίμων. Το χαρακτηριστικό της ενότητας αυτής είναι ότι η κοινοτική φύση των μέτρων διακρίνεται μάλλον από κάποια ατομία με αποτέλεσμα οι τομείς αυτοί να διέπονται κυρίως από την εθνική νομοθεσία των κρατών μελών. Η κοινοτική προσπάθεια συνίσταται στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών, έτσι ώστε να μην τίθενται εμπόδια κατά τις συναλλαγές στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΕ βρίσκεται πάλι σε αναθεώρηση κάτω από την πίεση των υποχρεώσεων στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), όσο και της διεύρυνσης προς Ανατολάς. Οι δαπάνες που προκαλούνται εξ αυτών, αντιμετωπίζονται με αναδιανομή των πιστώσεων του Κοινοτικού προϋπολογισμού και χωρίς σοβαρή αύξηση των εσόδων.

⁴ Μπουρδάρας, Δ., 2005.

1.5 Γεωργικές τιμές και ΚΑΠ

Η παρέμβαση των κοινοτικών μηχανισμών στην διαμόρφωση των γεωργικών τιμολογιακής πολιτικής (καθορισμός Μέγιστης & Ελάχιστης τιμής) βάση της ΚΑΠ εξασφαλίζεται ότι :

A) Οι παραγωγοί που έχουν την δυνατότητα να παράγουν με χαμηλό κόστος επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας αυξάνοντας την παραγωγή και μέσω αυτής και την παραγωγικότητα τους

B) Η αύξηση της παραγωγικότητας & της ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών αγροτικών προϊόντων θα οδηγήσει σε αύξηση του αγροτικών εισοδημάτων και του βιοτικού επιπέδου του αγροτικού κόσμου.

Γ) Οι μεταβολές των τιμών είναι περιορισμένες με αποτέλεσμα την σταθεροποίηση στις αγορές αγροτικών προϊόντων .

Δ) Εξασφαλίζετε η επάρκεια των αγαθών στις αγορές γεωργικών προϊόντων με την δυνατότητα εύκολη κάλυψης σε ανάγκη της κοινοτικής ζήτησης με φθηνότερες εισαγωγές από τρίτες χώρες.

E) Διασφαλίζονται σταθερά χαμηλές τιμές στον τελικό καταναλωτή.

1.6 Ιστορική αναδρομή ΚΑΠ

1.6.1 Η Γένεση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Η γένεση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής μπορεί να τοποθετηθεί στη Συνθήκη της Ρώμης που υπογράφηκε το 1957 από τα έξι ιδρυτικά μέλη της τότε ΕΟΚ (Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ιταλία). Συγκεκριμένα, στο άρθρο 33 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (πρώην άρθρο 39 της Συνθήκης της ΕΟΚ) περιλαμβάνονται οι βασικοί στόχοι της ΚΑΠ, οι οποίοι είναι:

A) Η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής αναπτύξεως της γεωργικής

παραγωγής, καθώς και της αρίστης χρησιμοποίησεως των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού.

Β) Η εξασφάλιση με αυτόν τον τρόπο ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία.

Γ) Η σταθεροποίηση των αγορών.

Δ) Η εξασφάλιση του εφοδιασμού.

Ε) Η διασφάλιση λογικών τιμών κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.

Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ότι, κατά την εφαρμογή της ΚΑΠ, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

Α) Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της γεωργικής δραστηριότητας, που απορρέει από την κοινωνική δομή της γεωργίας και τις διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων γεωργικών περιοχών.

Β) Η ανάγκη βαθμιαίας εφαρμογής των κατάλληλων προσαρμογών.

Γ) Το γεγονός ότι στα κράτη μέλη η γεωργία αποτελεί έναν τομέα στενά συνδεδεμένο με το σύνολο της οικονομίας.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι οι στόχοι αυτοί ούτε έχουν αντικατασταθεί ούτε έχουν τροποποιηθεί από τις διαδοχικές μεταρρυθμίσεις της αρχικής Συνθήκης και αποτελούν σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι των Συνθηκών έως και σήμερα.

Ακόμη, στο άρθρο 34 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, προβλέπεται ότι η επίτευξη των παραπάνω στόχων προϋποθέτει τη δημιουργία μιας Κοινής Οργάνωσης των Αγορών (ΚΟΑ). Ανάλογα με τα προϊόντα, η ΚΟΑ μπορούσε να έχει είτε τη μορφή κοινών κανόνων ανταγωνισμού, είτε τη μορφή υποχρεωτικού συντονισμού των διαφόρων εθνικών οργανώσεων αγοράς, είτε τη μορφή ευρωπαϊκής οργάνωσης της αγοράς. Κάθε ΚΟΑ περιλάμβανε το σύνολο των μέτρων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων, ιδιαίτερα, κανονισμούς τιμών, ενισχύσεις παραγωγής,

εμπορίας, αποθήκευσης και λοιπές διευθετήσεις, καθώς και κοινό μηχανισμό για τη σταθεροποίηση των εισαγωγών και εξαγωγών.

Στη συνδιάσκεψη της Stressa της Ιταλίας, τον Ιούλιο του 1958, καθορίστηκαν οι βασικές αρχές που διέπουν την Κοινή Αγροτική Πολιτική, οι οποίες συνίστανται:

- 1) Στην *ενοποίηση της αγοράς* με τη θέσπιση κοινών γεωργικών τιμών και την ελεύθερη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων στο εσωτερικό της κοινοτικής αγοράς,
- 2) Στην *κοινοτική προτίμηση* με τη λήψη μέτρων στα σύνορα ώστε οι τιμές των εισαγόμενων προϊόντων να μην ανταγωνίζονται τις μέσες κοινοτικές τιμές και να προστατεύεται η κοινοτική παραγωγή, καθώς και στην παροχή ενίσχυσης για τα κοινοτικά προς εξαγωγή προϊόντα,
- 3) Στη *χρηματοδοτική αλληλεγγύη*, την κοινή οικονομική διαχείριση, δηλαδή, των δαπανών που συνεπάγεται η εφαρμογή μιας κοινής αγροτικής πολιτικής με βάση τους κοινούς πόρους την Κοινότητα.
- 4) Στη *συνυπευθυνότητα του παραγωγού*, η οποία αναφέρεται στη συμμετοχή των παραγωγών στις χρηματοοικονομικές δαπάνες που προκαλούνται λόγω των πλεονασμάτων των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω αρχές και στόχοι δύο χρόνια αργότερα, το 1962, η ΚΑΠ τέθηκε σε εφαρμογή. Ο μηχανισμός παρέμβασης όπως διαμορφώθηκε εξασφάλιζε μια κατώτατη τιμή (τιμή παρέμβασης) για τους παραγωγούς και μία ανώτερη από την προηγούμενη και επιθυμητή για αυτούς τιμή (τιμή προσανατολισμού), λογική όμως για τους καταναλωτές. Επιπλέον, οι τιμές των εισαγόμενων προϊόντων διαμορφώνονταν σε υψηλότερο επίπεδο της τιμής αγοράς στην Κοινότητα με επιβάρυνσή τους κατά την εισαγωγή ώστε να μην ανταγωνίζονται τα ομοειδή κοινοτικά προϊόντα (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

Το ίδιο έτος (1962) ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), ώστε να χρηματοδοτείται η ΚΑΠ. Το 1964 το ταμείο αυτό διαχωρίστηκε σε δύο επιμέρους τμήματα:

□ Το τμήμα Εγγυήσεων, που χρηματοδοτεί δαπάνες που αφορούν τις Κοινές Οργανώσεις Αγορών

□ Το τμήμα Προσανατολισμού, που χρηματοδοτεί τη διαρθρωτική γεωργική πολιτική της Κοινότητας και έχει ως στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη και τη μείωση των ανισοτήτων στις περιφέρειες της Ευρώπης (Άρθρο 34 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ, Κανονισμός (ΕΟΚ) 25/1962, όπως τροποποιήθηκε με τον Καν (ΕΟΚ) 728/70).

Οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Ευρώπη τη δεκαετία του '50 επέβαλαν τη θέσπιση μιας κοινής γεωργικής πολιτικής. Ειδικότερα, η Ευρώπη καλούνταν να αντιμετωπίσει την επισιτιστική ανεπάρκεια που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια και ύστερα από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και να διασφαλίσει το συντομότερο σταθερή εξασφάλιση τροφίμων στο σύνολο του πληθυσμού σε λογικές τιμές χωρίς την ανάγκη εισαγωγών από τρίτες χώρες (Πέζαρος Π., Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: Εξέλιξη και Προοπτικές, 2011). Ακόμη, η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από έντονα ελλειμματικό ισοζύγιο, γεγονός που αποτέλεσε αφορμή για επίτευξη μεγάλης παραγωγής με παρακίνηση των αγροτών για μεγάλη ποικιλία αγροτικών αγαθών (Fennell R., επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Μαραβέγιας Ν., «Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: συνέχεια και αλλαγή», 1997). Επιπροσθέτως, η γεωργία αποτελούσε σημαντική οικονομική δραστηριότητα από πλευράς απασχόλησης, συμμετοχής στο ΑΕΠ και στις διεθνείς συναλλαγές και επομένως έντονο ήταν το ενδιαφέρον για την εξασφάλιση ικανοποιητικών εισοδημάτων στους παραγωγούς, που είχαν χαμηλά εισοδήματα (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

Παράλληλα, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 1930 αρχίζει να εγκαταλείπεται το μοντέλο της φιλελεύθερης οικονομίας και υιοθετείται ο κρατικός παρεμβατισμός μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής. Έτσι, η οικονομική θεωρία για την ενεργό ζήτηση του Keynes κάνει με απόλυτο τρόπο την εμφάνισή του. Η θεωρία αυτή θα μεταφερθεί και στην Κοινή Αγροτική Πολιτική μέσα από στήριξη τιμών και έναν ακραίο παρεμβατισμό για να στηριχθούν τα εισοδήματα των ενεργών ασχολουμένων με τη γεωργία (Χάρβεϋ Ευάγγελος, «Μελέτες Αγροτικής Οικονομίας: Η αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και η εφαρμογή ορισμένων νέων μέτρων διαρθρωτικού χαρακτήρα στην ελληνική γεωργία», 1996). Ο κρατικός

παρεμβατισμός στον αγροτικό τομέα οφείλεται επίσης και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Ο βιολογικός χαρακτήρας της γεωργικής δραστηριότητας, ο επηρεασμός της από μη ελεγχόμενους περιβαλλοντικούς παράγοντες καθώς και οι αβεβαιότητες της αγοράς που ενδέχεται να οδηγήσουν σε σοβαρές διακυμάνσεις τόσο σε επίπεδο εφοδιασμού όσο και σε επίπεδο τιμών, με σημαντικές επιπτώσεις στους παραγωγούς και στους καταναλωτές (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

1.6.2 Το «Σχέδιο Mansholt»

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική έχει υπάρξει αντικείμενο πολλών και συνεχών μεταρρυθμίσεων με σκοπό να ανταποκρίνεται κάθε φορά στις εκάστοτε οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες. Η πρώτη σημαντική μεταρρύθμιση υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1968 και είχε τον τίτλο «Μνημόνιο για τη μεταρρύθμιση της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: Γεωργία 1980», γνωστή και ως «Σχέδιο Mansholt», που τελικά υιοθετήθηκε το 1972.

Το σχέδιο Mansholt κάνει εκτεταμένη αναφορά στις προβληματικές συνθήκες που επικρατούσαν την περίοδο εκείνη στον κλάδο της γεωργίας. Ειδικότερα, τονίζει τη δυσμενή διαρθρωτική κατάσταση, αφού η γεωργική γη αποτελούνταν από ιδιαίτερα μικρού μεγέθους εκμεταλλεύσεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα 2/3 των εκμεταλλεύσεων έχουν μέγεθος λιγότερο από 10 εκτάρια και το 19% έχει μέγεθος από 10-20 εκτάρια, ενώ το 80% των ατόμων που εργάζονται στη γεωργία έχουν υπό την εκμετάλλευσή τους λιγότερο από το μισό των συνολικών εκμεταλλεύσεων (COM 1000, «Memorandum on there form of the Agriculture in the European Economic Community and Annexes», 1968).

Ακόμη, έντονη κριτική γίνεται στις υψηλές τιμές στήριξης που είχαν διαμορφωθεί, υποστηρίζοντας τη μείωσή αυτών για τα πλεονασματικά προϊόντα της εποχής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά του μνημονίου για τη διαφορά του αγροτικού εισοδήματος σε σχέση με το εισόδημα των άλλων οικονομικών τομέων, καθώς και μεταξύ γεωγραφικών περιφερειών στον κλάδο. Τέλος, εκτενώς περιγράφονται οι άσχημες κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στη γεωργία, τις οποίες χαρακτηρίζουν η χαμηλή εκπαίδευση των απασχολούμενων σε αυτήν, ο

οικογενειακός χαρακτήρας, το ιδιαίτερα χαμηλό εισόδημα ανά απασχολούμενο, ο υψηλός μέσος όρος της ηλικιακής διαστρωμάτωσης.

Στο «Μνημόνιο για τη μεταρρύθμιση της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: Γεωργία 1980» υιοθετούνται μέτρα για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και διαρθρώσεων, με σκοπό τη δημιουργία παραγωγικών μονάδων-επιχειρήσεων ικανοποιητικού μεγέθους. Συγκεκριμένα, η οργάνωση της παραγωγής δομείται μέσα από δύο μορφές. Τις Μονάδες Παραγωγής (Production Units) και τις Σύγχρονες Αγροτικές Επιχειρήσεις (Modern Agriculture Enterprises). Μια Μονάδα Παραγωγής δημιουργείται είτε από τη συνένωση παραγωγών για την παραγωγή ενός συγκεκριμένου προϊόντος είτε από μεμονωμένους αγρότες (Χατζηδάκης, 2007). Μια Σύγχρονη Αγροτική Επιχείρηση από την άλλη, δημιουργείται είτε από επέκταση των υπάρχοντων αγροκτημάτων είτε από συνένωση αρκετών μαζί, συγκεντρώνει δε όλους τους συντελεστές παραγωγής κάτω από μία επιχείρηση, βελτιστοποιώντας έτσι το παραγόμενο αποτέλεσμα (COM 1000, «Memorandum on there form of the Agriculture in the European Economic Community and Annexes», 1968).

Το σχέδιο Mansholt απέβλεπε επίσης στη μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης στο σύνολό της και στην ενθάρρυνση της παύσης της γεωργικής δραστηριότητας των οριακών αγροτών. Οι δύο αυτοί στόχοι συνδυαστικά θα είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των διαρθρωτικών πλεονασμάτων στα διάφορα προϊόντα. Τέλος, το μνημόνιο παρουσιάζει μέτρα για την κοινωνικοοικονομική πληροφόρηση και επαγγελματική εκπαίδευση των εργαζομένων στη γεωργία, κυρίως πάνω σε τεχνολογικά θέματα και θέματα διαχείρισης.

1.6.3 Η Μεταρρύθμιση του 1988

Από τη μεταρρύθμιση του σχεδίου Mansholt μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '80 η Κοινή Αγροτική Πολιτική στήριζε το αγροτικό εισόδημα μέσα από εγγυημένες τιμές στήριξης για τα βασικά προϊόντα. Ωστόσο, από τις αρχές της δεκαετίας αυτής εμφανίζονται έντονα δύο αρνητικά φαινόμενα, τα οποία θα αποτελέσουν αιτία για τις περαιτέρω μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ. Συγκεκριμένα, από τη μία παρατηρούνται απαράδεκτα πλεονάσματα παραγωγής που δεν μπορούσαν να διατεθούν τόσο στην

εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά, ακόμη και με επιδοτούμενες τιμές και από την άλλη πλευρά η ολοένα και μεγαλύτερη απορρόφηση δημοσιονομικών πόρων από τον κοινοτικό προϋπολογισμό για την εφαρμογή της ΚΑΠ εμπόδιζε την ανάπτυξη και χρηματοδότηση άλλων κοινών πολιτικών (Πέζαρος Π. , Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: Εξέλιξη και Προοπτικές, 2011).

Έτσι, το 1985 η Επιτροπή, ξεκινώντας μια πορεία επανεξέτασης της αγροτικής πολιτικής, εισηγείται για τις προοπτικές της ΚΑΠ καταθέτοντας την Πράσινη Βίβλο (COM(85) 333, Perspectives for the common agricultural policy. Communication of the Commission to the Council and the Parliament, 1985). Η εισήγηση αυτή εστίαζε στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά πλεονασματικών προϊόντων (ιδίως στον τομέα των σιτηρών), στην επιδίωξη στροφής της παραγωγής προς μή πλεονασματικά προϊόντα καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

Την Πράσινη Βίβλο ακολούθησε τελικά η δεύτερη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, το 1988, που συμφώνησε πάνω στο «πακέτο Ντελόρ». Το πακέτο αυτό μέτρων είχε βασικό χαρακτηριστικό τη θέσπιση Μέγιστων Εγγυημένων Ποσοτήτων (ΜΕΠ) για αρκετά προϊόντα. Πρόκειται στην ουσία για καθιέρωση ποσοστόσεων στην παραγωγή, η υπέρβαση των οποίων συνεπαγόταν αντίστοιχο περιορισμό της κοινοτικής στήριξης. Παράλληλα, αποφασίστηκαν κίνητρα περιορισμού της παραγωγής με αποζημίωση όπως η προαιρετική αγρανάπαυση (πρόκειται για περιορισμό της καλλιεργούμενης έκτασης), η εκτατικοποίηση (περιορισμός της παραγωγής πλεονασματικών προϊόντων), η στροφή προς άλλες καλλιέργειες (καθιέρωση μεταβατικών ενισχύσεων για την ενθάρρυνση των παραγωγών να στραφούν σε μή πλεονασματικά προϊόντα) και η πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών ηλικίας 55-65 ετών (Παπαγεωργίου Κ., «Η Αγροτική Πολιτική» στο Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., «Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θεσμικές, πολιτικές και οικονομικές πτυχές», 1995).

1.6.4 Η Μεταρρύθμιση Ray Mc Sharry

Ωστόσο, η χρονική διάρκεια εφαρμογής των παραπάνω μέτρων υπήρξε περιορισμένη, καθώς το Μάιο του 1992 πραγματοποιήθηκε η Τρίτη μεταρρύθμιση της Κοινής

Αγροτικής Πολιτικής, ευρύτερα γνωστή και ως *Μεταρρύθμιση Ray Mc Sharry* (*Ιρλανδός Επίτροπος Γεωργίας την περίοδο 1989-1992*). Η συγκεκριμένη αναθεώρηση θεωρείται ιδιαίτερα ριζική, αφού εισάγεται για πρώτη φορά το καθεστώς των άμεσων ενισχύσεων προς τους αγρότες, αποσκοπώντας ουσιαστικά στη σταδιακή μείωση της παραγωγής και των διαρθρωτικών πλεονασμάτων κατ' επέκταση.

Ακόμη, βασική κατεύθυνση των μέτρων της εν λόγω αναμόρφωσης ήταν η μείωση των εγγυημένων τιμών των αγροτικών προϊόντων με αποτέλεσμα να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικά στην εσωτερική κοινοτική και διεθνή αγορά. Από την άλλη πλευρά, υιοθετήθηκαν μέτρα προκειμένου επιτευχθεί αντιστάθμιση της απώλειας του γεωργικού εισοδήματος εξαιτίας της μείωσης των τιμών στήριξης, με πριμοδοτήσεις ανάλογα με το παραγόμενο προϊόν (ανά στρέμμα, ανά κιλό παραγωγής, ανά κεφαλή παραγωγικού ζώου). Παράλληλα, αποφασίστηκε η επιβολή ελέγχων στην παραγωγή με μέτρα υποχρεωτικής αγρανάπαυσης, σύνδεσης του αριθμού των ζώων με την έκταση των βοσκοτόπων ή μέσω ποσοστώσεων. Τέλος, ελήφθησαν μέτρα από το Συμβούλιο υπουργών Γεωργίας με στόχο να ενισχυθούν οι δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και τη συντήρηση της φύσης και των τοπίων, να παύσουν τις δραστηριότητές τους ορισμένες κατηγορίες ηλικιωμένων γεωργών και να μεταβιβάσουν τη γή τους προς άλλες εκμεταλλεύσεις και να διευκολυνθεί η χρησιμοποίηση των γεωργικών γαιών για άλλες χρήσεις, όπως ταδάση ή οι αθλοπαιδιές (Σέμος Β. Α., Ευρωπαϊκή Ένωση και Κοινή Αγροτική Πολιτική, 2011).

Η βασική αιτία που οδήγησε στη ριζική αυτή αναθεώρηση της ΚΑΠ ήταν οι διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT και αργότερα Π.Ο.Ε.), στο Γύρο της Ουρουγουάης, όπου συμμετείχε και η ΕΟΚ. Το σύστημα των άμεσων ενισχύσεων που καθιερώθηκε, επέτρεψε τη γεωργική συμφωνία του Γύρου της Ουρουγουάης το 1993, βάσει της οποίας τα αγροτικά προϊόντα εντάχθηκαν στους βασικούς κανόνες του διεθνούς εμπορίου, με συγκεκριμένες δεσμεύσεις σταδιακής μείωσης (για την εξαετή περίοδο 1995-2000), σε τρία επίπεδα: εσωτερική στήριξη, προστασία στα σύνορα, εξαγωγικές ενισχύσεις (Πέζαρος Π. , Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: Εξέλιξη και Προοπτικές, 2011).

1.7 Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική και Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης

Ως Διαρθρωτική Πολιτική (Structural Policy) αναφέρεται το σύνολο των θεσμικών εκείνων ρυθμίσεων που επηρεάζουν τη χρήση των «συντελεστών παραγωγής», προσανατολίζοντας την εκάστοτε δραστηριότητα, την αγροτική στην προκειμένη περίπτωση, σε κάποιον προκαθορισμένο στόχο «οικονομικής ευημερίας». Αντίθετα με την Κ.Α.Π., πρόκειται για μια πολιτική η οποία δεν αναφέρεται στο αγροτικό προϊόν αυτό καθ' αυτό, αλλά περισσότερο στη δομή αυτής της ίδιας της παραγωγικής του διαδικασίας, έχοντας κατά κύριο λόγο μεσομακροπρόθεσμη εφαρμογή και χαρακτήρα, εφόσον αφορά δομικές παρεμβάσεις, τα αποτελέσματα των οποίων απαιτούν σημαντική χρονική προσμονή. (Παπαγεωργίου, Κ., Σπαθής, Π., 2000. *Αγροτική Πολιτική*, εκδόσεις Στοχαστής, Γ.Π.Α., Αθήνα, σελ. 121)

αναφέρεται ότι κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της Κ.Α.Π., λαμβάνονται ταυτόχρονα υπόψη οι διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες των ποικίλων γεωργικών περιοχών και η ανάγκη βαθμιαίας εφαρμογής κατάλληλων προσαρμογών, ενώ στο άρθρο 42 προβλέπεται χορήγηση ενισχύσεων για την προστασία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίες παρουσιάζουν μειονεξίες ένεκα διαρθρωτικών ή φυσικών συνθηκών.

Ως Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική νοείται η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την (ανα)διάρθρωση και επιτυχή εξάλειψη των δομικών αδυναμιών της γεωργίας των κρατών – μελών, όπως προκύπτει από το άρθρο 39 της Συνθήκης της Ρώμης, στο οποίο αναφέρεται η ορθολογική ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής με ταυτόχρονη άριστη χρήση των «συντελεστών παραγωγής». Στο άρθρο αυτό επίσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτελεί την ενοποιημένη Αγροτική Πολιτική των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιγράφει ένα σύνολο νόμων σχετικών με την γεωργία και την διακίνηση αγροτικών προϊόντων και όλες τις εκβάσεις που προκύπτουν, όπως η σταθερότητα των τιμών, η ποιότητα των προϊόντων, η επιλογή προϊόντων, η χρήση του εδάφους και η απασχόληση στον αγροτικό κλάδο. Άρχισε να ισχύει το 1962, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), προδρόμου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), με στόχο τη διάθεση τροφίμων στους Ευρωπαίους καταναλωτές σε ανεκτές τιμές αλλά και τη δίκαιη αμοιβή των παραγωγών και την, κατ' επέκταση, εξασφάλιση λογικού βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς.

Σε όλη τη διάρκεια της σαραντάχρονης πορείας της, αποτέλεσε έναν από τους πιο σημαντικούς τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθορίζοντας το σύνολο των κανόνων και μηχανισμών, που ρυθμίζουν την παραγωγή, το εμπόριο και την επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικότερα, βασίστηκε πάνω στις αρχές της αρχής της ενότητας των γεωργικών προϊόντων, της κοινοτικής προτίμησης και της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης. Η ΚΑΠ στη πορεία της υπέστη αρκετές μεταρρυθμίσεις –κατά περιπτώσεις ριζικές- εξελισσόμενη ώστε να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας. Με τη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στον τομέα της γεωργίας άρχισε και η σταδιακή μείωση του ποσοστού χρηματοδότησης που αναλογεί στην Κ.Α.Π., από τους πόρους της Ε.Ε.. Τώρα πλέον, μετά και τη νέα διεύρυνση της Ε.Ε., κύριος στόχος της πολιτικής αυτής είναι ο ρόλος της γεωργίας στη διαφύλαξη και τη διαχείριση των φυσικών πόρων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, των γεω-περιβαλλοντικών μέτρων, κ.ά.

Η αρχή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) αποτέλεσε το θεμέλιο λίθο για το σχηματισμό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.), όπως ονομαζόταν

στην αρχή, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ε.Κ.) αργότερα και Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) σήμερα. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) ιδρύθηκε το 1957 με τη συνθήκη της Ρώμης, σε ένα περιβάλλον έντονα ψυχροπολεμικό, στο οποίο η Ευρώπη προσπαθούσε απεγνωσμένα να συνέλθει από το χτύπημα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού η άρχουσα τάξη βελτίωνε τη θέση της με το πρόσχημα του «κόκκινου κινδύνου». Στο πολιτικό πλαίσιο της γέννησης της Ε.Ο.Κ. η ίδια η Ευρώπη παρουσιάζεται διασπασμένη σε «Δυτικό» και «Ανατολικό» μπλοκ με τη Δυτική Ευρώπη υπό έντονη Αμερικανική επιρροή και αντίστοιχα την Ανατολική εξαρτημένη από τη Ρωσία, τη Γερμανία χώρα διασπασμένη με τα τμήματά της χρηματοδοτούμενα και υπό κατοχή, την πάλαι ποτέ Μεγάλη Βρετανία να έχει συρρικνωθεί στα νησιά πάνω από τη Μάγχι, αποσιλωμένη από την προπολεμική οικονομική της ευρωστία, ενώ οι έντονες εμφύλιες διαμάχες είχαν δώσει τη θέση τους σε καθεστώτα που ορίζονταν από ξένα συμφέροντα στον ευρωπαϊκό Νότο.

Το οικονομικό, το τεχνικό / τεχνολογικό και το κοινωνικό τοπίο χαρακτηρίζονταν από έντονες πιέσεις του κεφαλαιοκρατικού κατεστημένου, ενώ παράλληλα σημειωνόταν αυξημένη ελλειμματικότητα και έντονα μειωμένη διαθεσιμότητα αγαθών σε όλο το φάσμα της παραγωγής, ιδιαίτερα στο νότο. Τόσο στην ίδια την Ευρώπη, όσο και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, δυνάμωνε η ιδέα για μια ένωση μέσω της οποίας θα μπορούσαν να ξεπεραστούν τα προβλήματα που αντιμετώπιζε τότε η Δυτική Ευρώπη.

Αποτέλεσμα και συγκερασμός όλων αυτών των ζυμώσεων ήταν η Ε.Ο.Κ. που ξεπήδησε μέσα από την αρχική γαλλογερμανική «συνεργασία», η οποία βασίστηκε στη μετακίνηση οικονομικών πόρων από την εύρωστη οικονομικά, αλλά εξαρτημένη Γερμανία προς τη Γαλλία για την εξαγορά των πλεονασματικών της αγροτικών προϊόντων.⁵

Η συνεργασία των δυο χωρών, προοίμιο της Κ.Α.Π., αποτέλεσε το έναυσμα για να φθάσουμε στο σημερινό σχήμα, είναι δε χαρακτηριστικό το γεγονός ότι σε όλη την ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τη γέννησή της μέχρι πρότινος και παρά τον ορυμαγδό των κατευθύνσεων, οδηγιών, προγραμμάτων και μέτρων που κατά καιρούς

⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999

εκδίδει, καμιά άλλη κοινή πολιτική δεν είχε ακολουθήσει, ή μη μόνο την Κ.Α.Π., με εξαίρεση την Οικονομική και Νομισματική Ένωση που ακολουθείται σήμερα. Η Κ.Α.Π. αναφέρεται ως η πρώτη «ολοκληρωμένη» και μόνη κοινή πολιτική από την ίδρυση ακόμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, με τη Συνθήκη της Ρώμης, το 1957.⁶

Από την ίδρυση ακόμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας τέθηκε το ερώτημα για την αναγκαιότητα της ύπαρξης μιας ειδικής πολιτικής για τον αγροτικό τομέα της οικονομίας, οι ιδιαιτερότητες του οποίου έναντι των άλλων τομέων οδηγούν σε ρυθμιστικές παρεμβάσεις των κρατών, με σκοπό τη στήριξή του. Η γεωργία αποτελεί παραγωγική δραστηριότητα η οποία χαρακτηρίζεται ως έντονα εξαρτώμενη από το περιβάλλον, το συσχετισμό με ζωντανούς οργανισμούς και την αβεβαιότητα του αποτελέσματος της παραγωγικής προσπάθειας. Ο βιολογικός χαρακτήρας της παραγωγής συνεπάγεται έντονη εποχικότητα σε πολλές γεωργικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα την αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών σε επίπεδα κατώτερα από το άριστο. Η Κ.Α.Π. σχεδιάστηκε για να προσφέρει λύση στο πρόβλημα της επάρκειας των αγροτικών προϊόντων στο εσωτερικό της ένωσης, μέσω της εξασφάλισης μιας κοινής αγοράς τόσο στο επίπεδο της παραγωγής, όσο και σε αυτό της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.

Τα μέτρα προστασίας από τον εξωτερικό ανταγωνισμό ήταν από τα πρώτα που λήφθηκαν από τις έξι ιδρυτικές χώρες της Κοινότητας. Με την ίδρυση της ΕΟΚ, το ενδιαφέρον που είχε επιδείξει κάθε χώρα για τον αυτοεφοδιασμό της και τη μείωση της εξάρτησής της από το εξωτερικό για βασικά είδη διατροφής, έπρεπε πλέον να εκφρασθεί ως ενιαίο, κοινό ενδιαφέρον του «συνεταιρισμού» των χωρών που την αποτελούσαν.

Τα εθνικά συμφέροντα, με την έννοια των συμφερόντων της άρχουσας τάξης για κάθε χώρα, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της Κ.Α.Π. και τα κράτη μέλη δεν είναι διατεθειμένα να τα απεμπολήσουν παρά μόνο σε περιορισμένο βαθμό, προκειμένου να εξυπηρετηθεί μια κοινή πολιτική. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφάρμοσαν συνδυασμό εναλλακτικών μέτρων αγροτικής πολιτικής που ήταν προσαρμοσμένα στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της γεωργίας

⁶ Θ. Λιανός, 2009

του κάθε κράτους προκειμένου να επιλύσουν τα προβλήματα του αγροτικού τους τομέα.

Η ελληνική γεωργία εξαρτάται πλήρως από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) της Ε.Ε. Οποιαδήποτε αλλαγή στην ΚΑΠ έχει άμεση επιρροή στην αγροτική μας οικονομία, στις αγροτικές περιοχές, τα εισοδήματα και την απασχόληση των αγροτών. Ως εκ τούτου κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει τις γενικότερες τάσεις και μεταβολές που συντελούνται, (ούτε φυσικά κανείς στο επίπεδό μας μπορεί να τις μεταβάλει) αλλά αντίθετα πρέπει να τις διαβλέψει και να τις αξιοποιήσει προς όφελός του εφόσον τούτο είναι δυνατόν.

2.2 Βασικές αρχές της παλιάς ΚΑΠ

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική γεννήθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.), προδρόμου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), με στόχο τη διάθεση τροφίμων στους Ευρωπαίους καταναλωτές σε ανεκτές τιμές και τη δίκαιη αμοιβή των παραγωγών. Η Κ.Α.Π. βασίστηκε πάνω σε τρεις βασικές αρχές που καθορίστηκαν το 1962 και χαρακτηρίζουν την κοινή γεωργική αγορά και συνεπώς και τις Κοινές Οργανώσεις Αγορών (Κ.Ο.Α.). Οι βασικές αρχές της ήταν οι ακόλουθες:

Η αρχή της δημιουργίας ενιαίας αγοράς.

Ήταν σημαντικό να υπάρξει μια ενιαία αγορά για όλα τα γεωργικά προϊόντα στην Ε.Ε., που σημαίνει ότι τα προϊόντα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο ελεύθερων εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών και οι τελωνειακοί δασμοί υπήρχαν μόνο για τρόφιμα που εισάγονταν στην Ε.Ε. Οι εθνικές επιδοτήσεις που δημιουργούσαν προβλήματα στον ανταγωνισμό δεν επιτρέπονταν ενώ οι τιμές των γεωργικών προϊόντων ενοποιήθηκαν. Η κοινή διαχείριση των αγορών αποτελούσε αντικείμενο της Κοινότητας, η οποία ήταν αυτή που θέσπιζε και ενιαίους κανόνες στα σύνορά της.

Η ενότητα της αγοράς σήμαινε ότι τα γεωργικά προϊόντα κυκλοφορούσαν μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπό συνθήκες ανάλογες εκείνων μιας εσωτερικής αγοράς, χάρη στην κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών, στις ανταλλαγές (ποσοτώσεις,

μονοπώλια εισαγωγής κλπ.) και στην κατάργηση των δασμών, φόρων και άλλων μέτρων με ανάλογα αποτελέσματα. Η ενότητα της αγοράς είχε ως προϋπόθεση κοινές γεωργικές τιμές σε όλη την Ε.Ε. Γι' αυτό, το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής όριζε, στην αρχή κάθε έτους, κοινές γεωργικές τιμές εκφρασμένες προηγουμένως σε ECU και στη συνέχεια σε ευρώ.

Καταρχάς, οι κοινές αυτές τιμές έπρεπε να επιτυγχάνονται με την ελεύθερη αντιπαράθεση της προσφοράς και της ζήτησης, έτσι ώστε οι τιμές οι οποίες καταβάλλονταν πράγματι στους παραγωγούς να μη διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή της Ένωσης παρά μόνο ανάλογα με τις φυσικές συνθήκες της παραγωγής και την απόσταση από τα μεγάλα καταναλωτικά κέντρα. Στην πραγματικότητα όμως, οι κοινές οργανώσεις αγοράς προέβλεπαν μέτρα παρέμβασης διαφόρων τύπων, ανάλογα με τα προϊόντα, για τη στήριξη των κοινών τιμών σε περίπτωση ανεπάρκειας της ζήτησης ή της μεγάλης προσφοράς σε χαμηλότερες τιμές από το εξωτερικό.

Η αρχή της κοινοτικής προτίμησης.

Τα κοινοτικά γεωργικά προϊόντα προστατεύονταν από εισαγωγές τρίτων χωρών που είχαν χαμηλό επίπεδο τιμών. Στις εισαγωγές αυτές επιβαλλόταν αντισταθμιστική εισφορά (φόρος). Αντίστοιχα στις εξαγωγές κοινοτικών προϊόντων δίνονταν ενισχύσεις ώστε να μπορέσουν να είναι ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές. Η κοινοτική προτίμηση, δεύτερη μεγάλη αρχή της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, σήμαινε ότι τα προϊόντα κοινοτικής προέλευσης προτιμούνταν σε σχέση με τα εισαγόμενα, κατά τρόπο ώστε να προστατεύεται η κοινή αγορά από εισαγωγές με χαμηλές τιμές καθώς και από τις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών.

Αυτή η αρχή, η οποία είναι εξαπλωμένη σε όλο τον κόσμο μέχρι και σήμερα, απαιτούσε μέτρα τόσο στην εισαγωγή όσο και στην εξαγωγή. Όσον αφορά την εισαγωγή, η Ε.Ε. προσπαθούσε να εξυψώσει τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων τρίτων χωρών στο επίπεδο των τιμών που επικρατούσε στην κοινή αγορά. Η διαφορά μεταξύ της τιμής και της ελάχιστης εγγυημένης τιμής μέσα στην Ε.Ε. καλύπτονταν προοδευτικά από σταθερούς τελωνειακούς δασμούς. Στο μέτρο που οι τιμές του εξωτερικού, επιβαρυνόμενες με τελωνειακούς δασμούς, βρίσκονταν στο επίπεδο των εσωτερικών τιμών, οι έμποροι των κρατών μελών δεν είχαν συμφέρον να εφοδιάζονται από το εξωτερικό της Ε.Ε. και προτιμούσαν τα κοινοτικά προϊόντα.

Η αρχή της χρηματοοικονομικής αλληλεγγύης.

Η αρχή αυτή ήταν περισσότερο πρωτότυπη απ' ό τι οι δύο προηγούμενες. Εφαρμοζόταν μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων και σήμαινε ότι τα κράτη μέλη ήταν αλληλεγγύως υπεύθυνα για τις χρηματοοικονομικές συνέπειες της πολιτικής των γεωργικών αγορών. Εφόσον η Κοινότητα οργάνωνε τις γεωργικές αγορές και καθόριζε και εφάρμοζε μέσα παρέμβασης σε αυτές τις αγορές, ήταν λογικό να είναι υπεύθυνη για τις χρηματοοικονομικές συνέπειες αυτών των μέτρων. Το τμήμα «εγγύηση» του FEOGA έφερε έτσι το βάρος όλων των δαπανών της οποίας απαιτούσαν οι Κοινές Οργανώσεις της Αγοράς. Αντίστροφα, οι τελωνειακοί δασμοί, οι οποίοι καταβάλλονταν στα σύνορα της Ε.Ε. επί των εισαγωγών από τρίτες χώρες δεν πήγαιναν στους εθνικούς προϋπολογισμούς αλλά αποτελούσαν έσοδο του κοινοτικού προϋπολογισμού (Δογάντζης και Πάκος, 2008).

2.3 Επιπτώσεις της παλιάς ΚΑΠ

2.3.1 Θετικές Επιπτώσεις

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο σημειώθηκε σημαντική έλλειψη τροφίμων και συνεπώς η γεωργία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο από την αρχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η συνθήκη της Ρώμης έθεσε τους γενικούς στόχους της κοινής αγροτικής πολιτικής. Η ΚΑΠ, στις 4 περίπου δεκαετίες εφαρμογής της κατόρθωσε να επιτύχει σε γενικές γραμμές τους αρχικούς της στόχους.

- Ø Προώθησε τόσο την παραγωγή όσο και την παραγωγικότητα.
- Ø Σταθεροποίησε τις αγορές.
- Ø Εξασφάλισε την προσφορά αγαθών. Αυξήθηκε δηλαδή η παραγωγή καθώς και η ποικιλία στα τρόφιμα. Πλέον δεν υπήρχε πρόβλημα έλλειψης τροφίμων και ταυτόχρονα οι καταναλωτές είχαν τη δυνατότητα να διαλέξουν ανάμεσα σε μια πληθώρα επιλογών. Ήδη το 1988 ο βαθμός αυτάρκειας είχε φτάσει στο 120%.
- Ø Προστάτευσε τους αγρότες από τις διακυμάνσεις στις παγκόσμιες αγορές.
- Ø Οι αγρότες μπορούσαν να αυξήσουν το εισόδημα τους. Καθώς οι επιχορηγήσεις δινόταν με βάση την παραγωγή, οι αγρότες είχαν τη

δυνατότητα να αυξήσουν την παραγωγή και να αποκτήσουν κέρδος τόσο από τις επιχορηγήσεις αλλά και από τις μεγάλες ποσότητες προϊόντων που πουλούσαν. Μέχρι τις αρχές του 1980 το εισόδημα των γεωργών αυξήθηκε όπως και αυτό των άλλων παραγωγικών τάξεων, ενώ από το 1985 και μετά σημειώθηκε μια πτωτική πορεία που οφείλεται κατά κύριο λόγο στα διαρθρωτικά πλεονάσματα που δημιούργησαν συνθήκες υπερπροσφοράς στις αγορές. Η κατάσταση αυτή αναστράφηκε το 1992 οπότε η εξέλιξη των γεωργικών εισοδημάτων έγινε ξανά θετική μέχρι και το 1995 (Δογάντζης και Πάκος, 2008).

- Ø Η μεγάλη προσφορά τροφίμων είχε ως αποτέλεσμα να μειώνονται οι τιμές τους με αποτέλεσμα να ευνοούνται οι καταναλωτές. Οι τιμές για τους καταναλωτές διατηρήθηκαν σε λογικά επίπεδα και ταυτόχρονα οι δαπάνες των νοικοκυριών για είδη διατροφής μειώθηκαν τα τελευταία 20 έτη της εφαρμογής της ΚΑΠ από 28% στο 20% του οικογενειακού προϋπολογισμού.

2.3.2 Αρνητικές Επιπτώσεις

Ωστόσο μαζί με την επιτυχία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής προέκυψαν και ορισμένες ανεπιθύμητες παρενέργειες και προβλήματα:

- Ø Οι αγρότες της ΕΕ παρήγαγαν περισσότερο από όσο μπορούσαν να απορροφήσουν οι αγορές, με συνέπεια να δημιουργούνται υπερβολικά πλεονάσματα και να αυξάνονται εκθετικά οι γεωργικές δαπάνες της ΕΕ. Το αποτέλεσμα ήταν ότι, κατά τη διάρκεια της σαραντάχρονης πορείας της, η ΚΑΠ υπέστη αρκετές μεταρρυθμίσεις.
- Ø Η ΚΑΠ στόχευε στην αύξηση της παραγωγής με την εντατικοποίηση της γεωργίας και κτηνοτροφίας, πρακτική που οδήγησε σταδιακά σε υπερπαραγωγή προϊόντων και σε εξάρτηση των αγροτών από τις επιδοτήσεις, οι οποίες δίνονταν αναλογικά με το ύψος της παραγωγής, ενώ αγνοήθηκε εντελώς η περιβαλλοντική διάσταση των αγροτικών οικοσυστημάτων (<http://www.ornithologiki.gr/gr/kap/gr/agr/c1.htm>).

Κατά συνέπεια υπήρξαν διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα για την παλιά αγροτική πολιτική όπως είναι τα παρακάτω:

Τα γεωργικά λιπάσματα είχαν ως αποτέλεσμα τη ρύπανση των υδάτων. Η ρύπανση από γεωργικές δραστηριότητες αποτελεί μια μη σημειακή πηγή ρύπανσης κάτι το οποίο την καθιστά πιο δύσκολη στην αντιμετώπιση και εξάλειψή της.

Τα φυτοφάρμακα και τα ζωικά απόβλητα περνούσαν μέσω της απορροής και διήθησης στο υπόγειο νερό και στο νερό των λιμνών και των ποταμών υποβαθμίζοντας την ποιότητά τους.

Τα μεγάλα κέρδη από τη μεγάλη παραγωγή ενθάρρυναν την αυξανόμενη χρήση των λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων που λειτούργησε εις βάρος των ανθρώπων. Τα προϊόντα που παράγονται με τη χρήση των παραπάνω είναι κατώτερης ποιότητας και ενέχουν σοβαρούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία.

Οι ακατάλληλες μέθοδοι στις καλλιέργειες, οι ακατάλληλες καλλιέργειες σε κάποια εδάφη καθώς και η εντατικοποίηση της γεωργίας είχαν ως αποτέλεσμα τη διάβρωση του εδάφους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα και τη μείωση της παραγωγικότητας των εδαφών σε περίπτωση που δε διακόπτονταν οι καλλιέργειες για λόγους αγρανάπαυσης.

Η υπερβολική χρήση νερού για αρδευτικούς σκοπούς είχε ως αποτέλεσμα τη συνεχή μείωση των υδατικών πόρων. Συχνό ήταν το φαινόμενο την εξάντλησης κάποιων φυσικών πηγών με αποτέλεσμα οι αγρότες να αναγκάζονται να αναζητούν συνεχώς νέες πηγές νερού για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των καλλιεργειών τους. Επιπλέον, η υπεράντληση των υδροφορέων μέσω των διαφόρων γεωτρήσεων είχε ως αποτέλεσμα τη συνεχή ταπείνωση της στάθμης τους. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις παρατηρήθηκε υφαλμύρωση (κυρίως σε παράκτιους υδροφορείς) υποβαθμίζοντας έτσι τους υδατικούς πόρους της περιοχής.

Με στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη παραγωγή από τους αγρότες αυξήθηκε αισθητά η ρύπανση των εδαφών και των υδάτων. Επιπλέον, πολλές δασικές εκτάσεις εκχερσώθηκαν και μετατράπηκαν σε γεωργικές εκτάσεις. Με τον τρόπο αυτό συντελέστηκαν κάποιες αλλαγές στο μικροκλίμα διαφόρων περιοχών. Συνολικά, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, η εντατικοποίηση της γεωργίας συνέβαλλε και αυτή με τη σειρά της στην κλιματική αλλαγή.

Η εντατική καλλιέργεια συνέβαλλε και στη μείωση της βιοποικιλότητας τόσο λόγω της ρύπανσης όσο και της μετατροπής των ενδιαιτημάτων κάποιων ζώων σε γεωργικές εκτάσεις (www.aueb.gr/deos/MASTER-GR/CAP.ppt).

2.3.3 Προβλήματα παλιάς ΚΑΠ

Από την παλιά ΚΑΠ δημιουργήθηκαν κάποια προβλήματα στην οικονομία των διαφόρων χωρών αλλά και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το οικονομικό κόστος της ΚΑΠ μπορεί να υπολογιστεί σε όρους μερικής οικονομικής ισορροπίας. Οι οικονομικές απώλειες που παρατηρούνται από την παραγωγή των διαφόρων αγροτικών προϊόντων γίνονται αντιληπτές από δύο κυρίως λόγους:

1. Από το γεγονός ότι οι Ευρωπαίοι καταναλωτές επιβαρύνονταν με τιμές υψηλότερες από αυτές που σημειώνονταν στη διεθνή αγορά και • από το γεγονός ότι η αξία των πόρων παραγωγής που δεσμεύονται στη γεωργική παραγωγή ήταν μεγαλύτερη από εκείνη που θα χρησιμοποιούνταν στην παραγωγή προϊόντων των άλλων τομέων της οικονομίας.

Σε μερικές περιπτώσεις βέβαια η προσφορά στην ΕΕ υπερέβαινε τη ζήτηση έτσι ώστε να εξασφαλίσει ότι οι στόχοι των τιμών επιτυγχάνονται καθώς, με τον τρόπο αυτό, οι τιμές κυμαίνονταν σε χαμηλότερα επίπεδα. Εντούτοις, αυτό έχει επιτευχθεί με τεράστιο δημοσιονομικό κόστος και οι εγγυήσεις τιμών αντιπροσώπευαν το 60 - 70 τοις εκατό των εξόδων της ΕΕ.

Το δημοσιονομικό κόστος, που αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα για τον οποίο κατηγορήθηκε η παλιά ΚΑΠ, αυξήθηκε καθώς οι αγρότες αύξαναν συνεχώς την προσφορά και ενέτειναν την παραγωγή των ισχυρά υποστηριζόμενων προϊόντων.

Το δημοσιονομικό κόστος είναι αυτό το οποίο επιβαρύνει τους καταναλωτές και αποτελεί πρόκληση για τους φορολογούμενους. Συγχρόνως, είναι ένας μηχανισμός προστατευτισμού που μπορεί να πυροδοτήσει εμπορικούς πολέμους με τρίτες χώρες.

2. Ένα ακόμη μειονέκτημα της παλιάς ΚΑΠ ήταν οι πολύ μεγάλες διαφορές στις επιχορηγήσεις μεταξύ των προϊόντων, γεγονός που είναι δύσκολο να εξηγηθεί. Ο πιθανότερος ίσως λόγος για τον οποίον συνέβαινε αυτό είναι η πίεση που ασκούσαν

διάφορα συμφέροντα και συντεχνίες. Πολλές φορές παρατηρήθηκε να υποστηρίζεται υπέρμετρα η παραγωγή ενός αγαθού σε μια χώρα που το παράγει σε μεγάλη ποσότητα, ή αντιθέτως να παίρνονται μέτρα για τη μείωση της παραγωγής ενός προϊόντος που παράγεται σε μικρές ποσότητες παρότι η κατανάλωσή του στη χώρα αυτή είναι υψηλή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται κάποιες χώρες ή αγροτικοί συνεταιρισμοί σε κάθε χώρα οι οποίες ασκούσαν μεγάλη επιρροή στην αγροτική πολιτική. Αυτό λειτούργησε εις βάρος των μεμονωμένων καλλιεργητών οι οποίοι επεβίωναν με δυσκολία.

Τα κέρδη και οι απώλειες που συνδέονται με τις διαδικασίες της ΚΑΠ διανέμονται πολύ άνισα στα κράτη μέλη. Βαρύτερα ζημιωμένο ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο ενώ σαφέστερα κερδισμένη ήταν η Ιρλανδία. Η ΚΑΠ δηλαδή φαίνεται ότι δημιούργησε αντιθέσεις στη διανομή του εισοδήματος και λειτούργησε με μεροληψία υπέρ των πλούσιων χωρών του Ευρωπαϊκού Βορρά, αφού το 80% των επιδοτήσεων και ενισχύσεων της Ε.Ε. κατευθύνθηκε προς τα εκεί, ενώ μόλις το 20% απορροφήθηκε από τις χώρες του Νότου και ιδίως από τα μεσογειακά προϊόντα (φρούτα, ελαιοκομικά και καπνό). (http://www.papaki.panteion.gr/teuxos13/ell_proedria.htm)

Χρησιμοποιώντας τα δεδομένα αυτά μπορεί να υπολογιστεί ο λόγος του κόστους της αύξησης του γεωργικού εισοδήματος προς το συνολικό κόστος της κοινωνίας. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι αν ο μόνος στόχος της ΚΑΠ είναι να αυξηθεί το εισόδημα των αγροτών τότε για μερικές χώρες σίγουρα θα ήταν προτιμότερο να εγκαταλειφθεί το σχέδιο και να παρασχεθεί άμεση εισοδηματική υποστήριξη μέσω της εσωτερικής φορολογίας (www.aueb.gr/deos/MASTER-GR/CAP.ppt).

Με βάση λοιπόν τις αρνητικές επιπτώσεις της παλιάς Κοινής Αγροτικής Πολιτικής που αναφέρθηκαν παραπάνω αντιλαμβανόμαστε ότι ήταν αναγκαίο να γίνουν κάποιες μεταρρυθμίσεις σε αυτή. Οι λόγοι λοιπόν που οδήγησαν στην τελευταία μεταρρύθμιση σχετίζονται, μεταξύ των άλλων, με την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, με τις πιέσεις από πλευράς φορολογουμένων και καταναλωτών για ορθολογική διαχείριση των κοινοτικών πόρων και εξασφάλιση ασφαλών τροφίμων, αλλά και με την όλο και μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2005).

2.4 Λόγοι που οδήγησαν στην αναθεώρηση της ΚΑΠ

Οι σημαντικότεροι λόγοι που οδήγησαν στην αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής συνοψίζονται στους εξής:

Οι πρόσθετες δαπάνες που θα προκαλούσε η ένταξη των νέων κρατών μελών.

Αναλυτικότερα αποφασίστηκε η σταδιακή χορήγηση ενισχύσεων στα νέα κράτη – μέλη έτσι ώστε μέχρι το 2014 να εξισωθούν με αυτές που λαμβάνουν τα παλιά κράτη μέλη. Αυτό δημιούργησε πρόσθετες ανάγκες για τη στήριξη του αγροτικού τομέα των κρατών – μελών (Υπουργείο Γεωργίας, 2004).

Ο δημοσιονομικός περιορισμός.

Η κάλυψη των επιπρόσθετων δαπανών που θα απαιτούνταν για τη στήριξη των αγορών και την παροχή των άμεσων ενισχύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών, έπρεπε να επιτευχθεί μέσα στα πλαίσια του υπάρχοντος προϋπολογισμού. Προκειμένου λοιπόν να αποφευχθεί η υπέρβαση του προϋπολογισμού, έπρεπε να δημιουργηθούν μηχανισμοί δημοσιονομικής πειθαρχίας. Το γεγονός αυτό κατέστησε επιτακτική την ανάγκη για τη δημιουργία μιας νέας ΚΑΠ η οποία θα περιλάμβανε τέτοιους μηχανισμούς (Μάττας, 2005).

Η αύξηση της ευαισθησίας των καταναλωτών για τα περιβαλλοντικά θέματα καθώς και για την ασφάλεια και την ποιότητα των τροφίμων.

Τα τελευταία χρόνια παρουσιάστηκαν πολλά προβλήματα που αφορούσαν την υγεία των ζώων, καθώς και πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα όπως, η ρύπανση των υδατικών πόρων από νιτρικά εξαιτίας της εντατικοποίησης της γεωργίας. Τα παραπάνω αύξησαν το ενδιαφέρον των πολιτών για τα περιβαλλοντικά θέματα και τα θέματα υγείας και ποιότητας.

Επομένως, και η ΚΑΠ με τη σειρά της θα έπρεπε να ενδιαφερθεί και να ενισχύσει και τα μέτρα που αφορούν τα περιβαλλοντικά θέματα και τα θέματα ποιότητας και ασφάλειας των τροφίμων (Binfield et al, 2003).

Το γεγονός ότι οι φορολογούμενοι άρχισαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για το κόστος της ΚΑΠ

Δεδομένου ότι οι ενισχύσεις προέρχονται από τα χρήματα που πληρώνουν οι ίδιοι στο κράτος μέσω της φορολογίας (Binfield et al, 2003). Το κόστος στήριξης των αγορών ήταν πολύ μεγάλο και έπρεπε να μειωθεί. Ειδικότερα, έπρεπε να εξαλειφθεί η παροχή ενισχύσεων για την παραγωγή προϊόντων, τα οποία στη συνέχεια χρειαζόνταν την κρατική παρέμβαση προκειμένου να διατεθούν, προκαλώντας πρόσθετο κόστος στο κράτος. Αντίθετα, οι δημόσιες δαπάνες έπρεπε να αποδίδουν κάτι ως αντάλλαγμα, είτε αυτό αφορούσε στην ποιότητα των τροφίμων και την υγεία των ζώων, είτε στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος, των τοπίων και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Έπρεπε λοιπόν να δημιουργηθεί μια νέα ΚΑΠ που θα λειτουργούσε με τέτοιο τρόπο, ώστε το ποσοστό των χρημάτων που θα διατίθεται για την αγροτική ανάπτυξη να είναι μεγαλύτερο από αυτό που θα χρησιμοποιείται για τη στήριξη των τιμών.

Οι περιορισμοί που προέκυπταν από τις διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου).

Μέχρι το 1993, όλα τα κράτη μπορούσαν να επιδοτούν τον αγροτικό τους τομέα σχεδόν απεριόριστα και χωρίς διεθνή έλεγχο. Με τη συμφωνία της GATT (General Agreement on Tariffs and Trade – Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου) αυτό έπαψε να υφίσταται. Οι επιδοτήσεις κατηγοριοποιήθηκαν σε τρία κουτιά, με βασικό κριτήριο τις διαστρεβλώσεις που προκαλούσαν στο εμπόριο. Το πρώτο κουτί (κεχριμπαρένιο), περιλάμβανε τις επιδοτήσεις που έπρεπε σταδιακά να ελαχιστοποιηθούν γιατί προκαλούσαν μεγάλες διαστρεβλώσεις στο εμπόριο. Το δεύτερο κουτί (μπλε), περιλάμβανε αυτές που επιτρέπονται, όμως εντός ενός ορίου κι αυτό γιατί προκαλούσαν διαστρεβλώσεις, οι οποίες όμως ήταν ως ένα βαθμό ανεκτές.

Τέλος, το τρίτο κουτί (πράσινο), περιλάμβανε τις επιδοτήσεις που επιτρέπονταν απεριόριστα, γιατί δεν προκαλούσαν καθόλου ή προκαλούσαν αμελητέες διαστρεβλώσεις στο εμπόριο (Binfield et al, 2003). Προκειμένου να νομιμοποιηθεί παγκοσμίως η ΚΑΠ, έπρεπε να κινείται μέσα στα πλαίσια των κανόνων που έθεσε ο ΠΟΕ. Για το λόγο αυτό, έπρεπε να μεταφερθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος των επιδοτήσεων, που παρέχονταν μέσω της ΚΑΠ, στο πράσινο κουτί. Κρίθηκε λοιπόν

απαραίτητη η εφαρμογή μιας ΚΑΠ, η οποία θα στήριζε τα εισοδήματα των παραγωγών μέσω της αγροτικής ανάπτυξης και μέσω της προώθησης της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων, δηλαδή μέσω μέτρων που δεν προκαλούν διαστρεβλώσεις στο εμπόριο καθώς δε στηρίζουν απευθείας τις τιμές των προϊόντων (Κωνσταντινίδης, 2007).

Η ανάγκη για απλοποίηση της ΚΑΠ.

Η ΚΑΠ με τη μορφή που εφαρμοζόταν μέχρι το 2003 αποτελούσε μια από τις πιο πολύπλοκες πολιτικές της Ε.Ε. με αποτέλεσμα οι αγρότες να αφιερώνουν μεγάλο μέρος από το χρόνο τους, προκειμένου να ολοκληρώσουν τις απαιτούμενες γραφειοκρατικές διαδικασίες που επέβαλε η ΚΑΠ. Με την απλοποίηση της ΚΑΠ οι αγρότες πλέον χρειάζεται να διαθέτουν λιγότερο χρόνο για την ολοκλήρωση γραφειοκρατικών διαδικασιών κι επομένως μπορούν να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στις αγροτικές τους δραστηριότητες (Fischler, 2004).

2.5 Η μεταρρύθμιση του 1992

Η μεταρρύθμιση του 1992 σηματοδότησε μια σημαντική αλλαγή της ΚΑΠ και είχε ως βασικά στοιχεία τα εξής:

- τη μείωση των τιμών των γεωργικών προϊόντων ώστε να γίνουν πιο ανταγωνιστικά
- στην εσωτερική και στην παγκόσμια αγορά,
- την αποζημίωση των αγροτών για την απώλεια εισοδήματος, καθώς και άλλα μέτρα σχετικά με τους μηχανισμούς της αγοράς
- και την προστασία του περιβάλλοντος.

Η μεταρρύθμιση του 1992 θεωρήθηκε σε γενικές γραμμές επιτυχής, με θετικές συνέπειες για την ευρωπαϊκή γεωργία. Βασικός στόχος ήταν η απόκτηση βάσεων μηχανογραφημένων δεδομένων στον τομέα ορισμένων καθεστώτων χορήγησης κοινοτικών ενισχύσεων. Ο κανονισμός προβλέπει τη δημιουργία, από κάθε κράτος μέλος, ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, που εφαρμόζεται τόσο στον τομέα της φυτικής όσο και στον τομέα της ζωικής παραγωγής.

Το ολοκληρωμένο σύστημα περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

- μηχανογραφημένη βάση δεδομένων
- αλφαριθμητικό σύστημα αναγνώρισης και καταχώρησης των ζώων
- αιτήσεις για τη χορήγηση ενισχύσεων
- ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου.

Ωστόσο οι εξελίξεις των επόμενων χρόνων - οι διεθνείς τάσεις, η διεύρυνση προς την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, η προετοιμασία για το ενιαίο νόμισμα που προκάλεσε δημοσιονομικούς περιορισμούς, η αύξηση του ανταγωνισμού από προϊόντα τρίτων χωρών και ο νέος γύρος των διαπραγματεύσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου – επέβαλαν περαιτέρω προσαρμογή της ΚΑΠ, με άλλα λόγια, νέα μεταρρύθμιση η οποία επιχειρήθηκε το 2000 (www.archive.gr).

2.6 Βασικοί Στόχοι της αναθεωρημένης ΚΑΠ

Τον Ιούλιο του 1997 η Επιτροπή πρότεινε μεταρρύθμιση της ΚΑΠ στο πλαίσιο της. Οι διαπραγματεύσεις και κατά συνέπεια η συμφωνία για τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ ολοκληρώθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Βερολίνο το Μάρτιο του 1999. Αυτή υπήρξε και η πιο ριζική και ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση καλύπτοντας όλες τις λειτουργίες της ΚΑΠ:

- οικονομική, περιβαλλοντική και όσον αφορά την ύπαιθρο. Ειδικότερα, η μεταρρύθμιση περιλαμβάνει μέτρα με σκοπό:
- την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών αγαθών στην εσωτερική και στην παγκόσμια αγορά
- την προαγωγή δίκαιου και αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου για την αγροτική κοινότητα - τη δημιουργία εναλλακτικών θέσεων εργασίας και άλλων πηγών εισοδήματος για τους αγρότες
- τη χάραξη νέας πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου, η οποία γίνεται ο δεύτερος άξονας της ΚΑΠ
- την ενσωμάτωση περισσότερων περιβαλλοντικών και διαρθρωτικών προβληματισμών στην ΚΑΠ
- τη βελτίωση της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων

- την απλούστευση της γεωργικής νομοθεσίας και την αποκέντρωση της εφαρμογής της, προκειμένου να εξασφαλισθεί μεγαλύτερη σαφήνεια, διαφάνεια και δυνατότητα πρόσβασης στους κανόνες και στους κανονισμούς.

Από τη δημιουργία της η ΚΑΠ εξελίχθηκε αρκετά για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις οι οποίες παρουσιάστηκαν: Πρώτα την επίτευξη των στόχων του άρθρου 39 της Συνθήκης της Ρώμης:

- τη βελτίωση της παραγωγικότητας,
- την εξασφάλιση δίκαιου βιοτικού επιπέδου στο γεωργικό πληθυσμό,
- την εξασφάλιση του εφοδιασμού σε λογικές τιμές, καθώς και τον έλεγχο των ποσοτικών ανισορροπιών.

Τέλος, η ΚΑΠ έλαβε μια νέα κατεύθυνση που βασίζεται στο συνδυασμό της μείωσης των τιμών και της χορήγησης των αντισταθμιστικών ενισχύσεων. Η νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ έχει ως στόχο την εμβάθυνση και τη διεύρυνση της μεταρρύθμισης του 1992 αντικαθιστώντας τα μέτρα ενίσχυσης των τιμών με τις άμεσες ενισχύσεις και συνοδεύοντας τη διαδικασία αυτή με συνεκτική αγροτική πολιτική.

Οι βασικοί λοιπόν κανόνες που διέπουν την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης για το διάστημα 2007 - 2013, καθώς και τα μέτρα πολιτικής που είναι διαθέσιμα στα κράτη μέλη και στις περιφέρειες, ορίζονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου.

Σύμφωνα με αυτόν τον κανονισμό, η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης για το διάστημα 2007 - 2013 επικεντρώνεται σε τρεις θεματικούς άξονες:

I. βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας

II. βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου

III. βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας.

Για να διασφαλίσουν την ισόρροπη εφαρμογή αυτής της πολιτικής, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες οφείλουν να κατανέμουν τα κονδύλια για την αγροτική ανάπτυξη μεταξύ των τριών αυτών θεματικών αξόνων.

Επίσης, θα πρέπει να διαθέτουν ένα μέρος αυτών των κονδυλίων για έργα που βασίζονται στην εμπειρία από τις κοινοτικές πρωτοβουλίες Leader. Η «προσέγγιση Leader» στην αγροτική ανάπτυξη αφορά μεμονωμένα έργα τα οποία σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τοπικές συμπράξεις και στοχεύουν στην επίλυση συγκεκριμένων τοπικών προβλημάτων.

Όπως και πριν από το 2007, κάθε κράτος μέλος (ή περιφέρεια, στις περιπτώσεις που οι αρμοδιότητες μεταβιβάζονται στις περιφέρειες) εκπονεί ένα πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης στο οποίο καθορίζεται η χρηματοδότηση κάθε μέτρου για το διάστημα 2007 - 2013. Ένα νέο στοιχείο για το διάστημα 2007 - 2013 είναι η μεγαλύτερη έμφαση στη συνοχή της στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη σε ολόκληρη την ΕΕ. Σε αυτό ακριβώς στοχεύουν τα εθνικά στρατηγικά σχέδια που καταρτίζονται με βάση τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ.

Η προσέγγιση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα:

- τον προσδιορισμό των τομέων στους οποίους η κοινοτική στήριξη για την αγροτική ανάπτυξη δημιουργεί τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία σε επίπεδο ΕΕ
- τη σύνδεση με τις κυριότερες προτεραιότητες της ΕΕ (Λισαβόνα, Γκέτεμποργκ)
- την εξασφάλιση συνέπειας με άλλες πολιτικές της ΕΕ, ιδίως στους τομείς της οικονομικής συνοχής και του περιβάλλοντος και
- τη συμβολή στην εφαρμογή της νέας ΚΓΠ που είναι προσανατολισμένη στις απαιτήσεις της αγοράς και των αναγκαίων αναδιαρθρώσεων στα παλαιά και στα νέα κράτη μέλη (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_el.htm).

Στην πορεία παρουσιάστηκαν νέες προκλήσεις, εσωτερικής και εξωτερικής φύσης:

- Η παγκόσμια γεωργική αγορά παρουσιάζει προοπτικές μεγάλης ανάπτυξης και τιμών που επιτρέπουν τη δημιουργία κέρδους. Οι τιμές της ΚΑΠ φθάνουν σε πολύ υψηλά επίπεδα για να ληφθούν υπόψη οι διεθνείς δεσμεύσεις και να καταστεί δυνατόν να επωφεληθεί η Ένωση από τη διεύρυνση της παγκόσμιας αγοράς, με συνέπεια τον κίνδυνο επανεμφάνισης πλεονασμάτων με δυσβάσταχτο δημοσιονομικό κόστος και τον κίνδυνο να χαθούν μερίδια της κοινοτικής και της παγκόσμιας αγοράς.
- Η γεωργική στήριξη κατανέμεται άνισα ανάλογα με τους παραγωγούς και τις περιφέρειες με συνέπεια την κακή χωροταξία των αγροτικών περιοχών: παρακμή της γεωργικής δραστηριότητας σε ορισμένες περιφέρειες, σε άλλες περιφέρειες γεωργικές πρακτικές που είναι υπερβολικά εντατικές και οι οποίες έχουν ως συνέπεια τη μόλυνση, την ανάπτυξη ζωνοόσων και την έλλειψη ασφάλειας των τροφίμων.
- Η συμφιλίωση του πολίτη, του καταναλωτή με την ΚΑΠ αποτελεί πρωταρχικό μέλημα.
- Η δύναμη της ευρωπαϊκής γεωργίας βασίζεται στις διαφορές της: φυσικοί πόροι, τρόποι εκμετάλλευσης, ανταγωνιστικότητα, εισοδήματα και παραδόσεις. Με τις διαδοχικές διευρύνσεις, η διαχείριση της ΚΑΠ έγινε πολύ πολύπλοκη και γραφειοκρατική και πολλές φορές γίνεται πολύ δύσκολα κατανοητή. Πρέπει λοιπόν να βρεθεί ένα νέο αποκεντρωμένο πρότυπο το οποίο να παρέχει μεγάλο βαθμό ελευθερίας στα κράτη μέλη χωρίς στρέβλωση του ανταγωνισμού, χωρίς τον κίνδυνο επανακρατικοποίησης της ΚΑΠ, αλλά με σαφή κοινά κριτήρια και με αυστηρούς μηχανισμούς ελέγχου.
- Η Ένωση πρέπει να προετοιμάσει τη γεωργία της για τις διεθνείς διαπραγματεύσεις και να καθορίσει τα όρια των όσων μπορεί να αποδεχθεί.
- Η διεύρυνση καθιστά ακόμη περισσότερο αναγκαία τα μέτρα που αφορούν την αγορά και την απλοποίηση διότι οι οικονομίες των υποψήφιων χωρών βασίζονται κυρίως στον τομέα της γεωργίας.

Η συμφωνία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Βερολίνου δίνει απάντηση στους βασικούς στόχους που έχουν προταθεί από το Πρόγραμμα Δράσης 2000 δίνοντας συγκεκριμένο περιεχόμενο στο ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο για τα επόμενα έτη. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου επιβεβαίωσε εκ νέου ότι το περιεχόμενο της μεταρρύθμισης θα εξασφαλίζει γεωργία πολύ-λειτουργική, αειφόρο, ανταγωνιστική,

κατανεμημένη σε όλο το ευρωπαϊκό έδαφος, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειών που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα. Εξάλλου, θα είναι σε θέση να διατηρεί τα τοπία και τον φυσικό χώρο και να επιφέρει σημαντική συνεισφορά στη ζωτικότητα του αγροτικού κόσμου και να ανταποκρίνεται στα προβλήματα και στις απαιτήσεις των καταναλωτών σε θέματα ποιότητας και ασφάλειας των τροφίμων, προστασίας του περιβάλλοντος και καλής μεταχείρισης των ζώων.

Οι προτάσεις της Επιτροπής που εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο βασίζονταν στις μεταρρυθμίσεις του 1992 οι οποίες μπόρεσαν να μειώσουν τα πλεονάσματα, να περιορίσουν τις δαπάνες χωρίς να εμποδίσουν τη μέση αύξηση του εισοδήματος σε 4,5%.

Προς το σκοπό αυτό, η γενική κατεύθυνση αυτή επιβεβαιώνεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο βάσει των ακόλουθων κατευθυντήριων γραμμών:

1. Η ανταγωνιστικότητα πρέπει να εξασφαλίζεται από επαρκή μείωση των τιμών ώστε να εξασφαλίζεται η ανάπτυξη των εσωτερικών αγορών και η αυξημένη συμμετοχή στη διεθνή αγορά. Η μείωση αυτή των τιμών αντισταθμίζεται από την αύξηση των άμεσων ενισχύσεων κατά τρόπο ώστε να διατηρείται το επίπεδο.
2. Καθορίζεται εκ νέου η κατανομή των εργασιών μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών είτε πρόκειται για την αντισταθμίση με τη μορφή άμεσων ενισχύσεων είτε για τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης στο πλαίσιο συνολικού προγραμματισμού.
3. Η εν λόγω κίνηση αποκέντρωσης συνοδεύεται λογικά από μια μεγάλη προσπάθεια απλούστευσης των ρυθμίσεων. Ένα παράδειγμα είναι ο νέος κανονισμός για την αγροτική ανάπτυξη που οδηγεί στην εξαφάνιση μεγάλου αριθμού κανονισμών ή κανονισμών της αγοράς, ιδίως εκείνου που αφορά τις μεγάλες καλλιέργειες. Στο εξής, η νομοθεσία θα είναι πιο σαφής, πιο διαφανής με πιο εύκολη πρόσβαση και με διοικητική επιβάρυνση μειωμένη στο ελάχιστο δυνατό για τους γεωργούς.
4. Η αγροτική ανάπτυξη καθίσταται το δεύτερο θεμέλιο της ΚΑΠ. Για πρώτη φορά τίθενται οι βάσεις μιας συνολικής και συνεκτικής πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης της οποίας η αποστολή είναι η συμπλήρωση της πολιτικής της αγοράς διασφαλίζοντας ότι οι γεωργικές δαπάνες θα συμβάλουν ικανοποιητικότερα σε σχέση με το παρελθόν στη

χωροταξία και την προστασία της φύσης, στην εγκατάσταση των νέων κλπ. (www.archive.gr).

2.7 Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

Η Ελλάδα καταρτίζει εθνικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας της με τίτλο «**Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 (ΠΑΑ)**». Το πρόγραμμα αυτό εγκρίθηκε με την με αριθμό Ε(2007) 6012/29-11-2007 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στοχεύει στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της ελληνικής αγροτικής οικονομίας με παράλληλη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και γενικότερα της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου. Ειδικότερα, εστιάζει στην αειφόρο αγροτική ανάπτυξη μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς και αγροδιατροφικού τομέα, καθώς και του περιβάλλοντος σε μια βιώσιμη ύπαιθρο.

Οι στρατηγικοί στόχοι του συγκεκριμένου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης είναι:

1) Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα (γενικός στρατηγικός στόχος I)

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η βελτίωση των συνθηκών ανταγωνισμού των προϊόντων της πρωτογενούς και μεταποιημένης ελληνικής αγροτικής παραγωγής, έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανταγωνιστεί τα αντίστοιχα εισαγόμενα προϊόντα, αλλά να διευρύνει παράλληλα και την εξαγωγική της δραστηριότητα.

Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων:

- Αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης του αγροτικού πληθυσμού (η πλειοψηφία του βρίσκεται σε μεγάλη ηλικία) και του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των επιχειρηματικών δομών μέσω της προώθησης του τεχνολογικού εξοπλισμού και της καινοτομίας
- Αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών του πρωτογενούς τομέα

- Ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την προσαρμογή του στις νέες απαιτήσεις (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2η Έκδοση, Οκτώβριος 2008)

2) Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων (γενικός στρατηγικός στόχος II)

Δίνεται προτεραιότητα στη χρηματοδότηση ενεργειών υπέρ της προστασίας του εδάφους και των υδάτων, καθώς επίσης και της αύξησης της δασικής έκτασης είτε άμεσα μέσω της μετατροπής των γεωργικών γαιών σε δασικές εκτάσεις, είτε έμμεσα μέσω της αναδάσωσης των δασικών εκτάσεων που έχουν καταστραφεί. Προωθείται, τέλος, η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία και η διάδοση καλλιεργητικών μεθόδων και τεχνικών που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση των υδάτινων πόρων.

Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων:

- Προστασία του εδάφους και των υδάτων
- Άμβλυση των κλιματικών μεταβολών
- Προστασία της βιοποικιλότητας
- Προστασία-διατήρηση του αγροτικού τοπίου
- Βελτίωση της οικολογικής σταθερότητας των δασών (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2η Έκδοση, Οκτώβριος 2008)

3) Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας (γενικός στρατηγικός στόχος III)

Με το στόχο αυτό αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες που προσανατολίζονται στην υποβοήθηση των ορεινών/ μειονεκτικών αγροτικών περιοχών της χώρας μας, οι οποίες παρουσιάζουν σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπονται από μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού.

Επιδιώκεται, παράλληλα, η διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές με στόχο τη δημιουργία ευκαιριών

απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης. Πρωτοβουλίες αναλαμβάνονται, επίσης, για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας και του αγροτουρισμού.

- Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων:
- Βελτίωση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2η Έκδοση, Οκτώβριος 2008)

4) Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης LEADER (γενικός στρατηγικός στόχος IV)

Οι παρεμβάσεις του στόχου αυτού έγκεινται στην ενίσχυση της συνεργασίας και τη δικτύωση περιοχών, φορέων και κλάδων με σκοπό να αναπτυχθούν νέοι τρόποι και διαδικασίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των αγροτικών περιοχών, στηρίζοντας την καινοτομία σε όλους τους τομείς της τοπικής αγροτικής οικονομίας και στην ανάπτυξη νέων ευκαιριών απασχόλησης.

- Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων:
- Εφαρμογή σχεδίων συνεργασίας
- Ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών φορέων κινητοποίησης του πληθυσμού για το σχεδιασμό και υλοποίηση τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η Έκδοση, Οκτώβριος 2008).

2.8 Βασικά στοιχεία της αναθεώρησης

Τα βασικά στοιχεία αυτής της αναθεώρησης είναι:

- Η αποδέσμευση
- Τα ειδικά καθεστώτα

- Η διαφοροποίηση
- Η πολλαπλή συμμόρφωση
- Η διατήρηση των πόρων κατά κράτος μέλος και προϊόν έως το 2013 τουλάχιστον.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τα βασικά στοιχεία της αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

1. Αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή

Κυρίαρχο στοιχείο αυτής της αναθεώρησης είναι αυτό της αποδέσμευσης των ενισχύσεων από την παραγωγή. Έτσι η ΕΕ δεν ενισχύει πλέον την παραγωγή αλλά τον παραγωγό, δηλαδή την γεωργική εκμετάλλευση μέσω της Ενιαίας Αποδεσμευμένης Ενίσχυσης (ΕΑΕ).

Πως όμως υπολογίζεται αυτή η ενιαία ενίσχυση; Υπολογίζεται κατ' αρχήν από τον μέσο όρο των ενισχύσεων που έπαιρνε ο παραγωγός την τριετία 2000 - 2002 και για το ελαιόλαδο την τετραετία 1999 - 2002, μια περίοδος που ονομάζεται και περίοδος αναφοράς.

Έτσι ο παραγωγός διαμόρφωσε τα νέα του ατομικά δικαιώματα που είναι ο μέσος όρος των εκταρίων (1 εκτάριο = 10 στρέμματα) καλλιεργειών - βοσκοτόπων που την περίοδο αναφοράς έδωσαν δικαίωμα για άμεσες ενισχύσεις. Αν τώρα διαιρέσουμε την ενιαία ενίσχυση με τα δικαιώματα θα προκύψει η αξία κάθε δικαιώματος η οποία είναι κατά κανόνα διαφορετική από παραγωγό σε παραγωγό.

Με την αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή, ο αγρότης έχει τη δυνατότητα ακόμη και να μην καλλιεργήσει στην έκταση που του ανήκει αρκεί βέβαια να τη διατηρήσει σε καλή κατάσταση.

Πρέπει να γίνει απόλυτα κατανοητό ότι ο παραγωγός δεν έχει καμιά δέσμευση να καλλιεργήσει τις καλλιέργειες της τριετίας αναφοράς με βάση τις οποίες υπολογίστηκε η ενίσχυση. Εκείνο που θα τον οδηγήσει πλέον στο τι θα καλλιεργήσει είναι τι θα έχει καλύτερη τύχη στην αγορά και φυσικά και μεγαλύτερο όφελος για τον ίδιο.

Επισημαίνουμε επίσης ότι τα ατομικά δικαιώματα αφορούν τον καλλιεργητή της περιόδου αναφοράς και όχι τον ιδιοκτήτη. Τα ατομικά δικαιώματα κληρονομούνται, μεταβιβάζονται με γη ή χωρίς γη μετά την ενεργοποίηση της πρώτης χρονιάς (2006) και ενοικιάζονται μόνο με αντίστοιχη γη. Η αξία αγοραπωλησίας των δικαιωμάτων θα προσδιορισθεί από τους κανόνες της αγοράς (www.larissa.gr/webasp/.%5Cagric%5CANAΘΕΩΡΗΣΗ%20ΚΑΠ.doc).

2. Τα ειδικά καθεστάτα

Πέραν της Ενιαίας ενίσχυσης υπάρχουν και τα λεγόμενα ειδικά καθεστάτα που ουσιαστικά αποτελούν ενισχύσεις δεσμευμένες με την ετήσια παραγωγή και αφορούν σε συγκεκριμένα γεωργικά προϊόντα το οποίο όμως δεν αποτελεί αντικείμενο της εργασίας αυτής.

3. Διαφοροποίηση των ενισχύσεων

Μια σημαντική αρχή και πολιτική που εφαρμόζεται στη νέα ΚΑΠ, είναι αυτή της διαφοροποίησης. Το σύνολο των άμεσων ενισχύσεων που ένας παραγωγός λαμβάνει ήδη από το 2005 (δηλαδή και στα σημερινά ισχύοντα καθεστάτα που εξακολουθούν να είναι σε εφαρμογή μέχρι την έναρξη της νέας ΚΑΠ) μειώνεται ήδη κατά 3% το 2005, 4% το 2006 και 5% από το 2007 και μετέπειτα. Το ποσοστό αυτό κατ' αρχήν θα παρακρατείται από όλους τους παραγωγούς, υπολογιζόμενο στο σύνολο των ενισχύσεων και στη συνέχεια θα τους επιστρέφεται αυτό το ποσό, που αντιστοιχεί στα πρώτα 5.000 Ευρώ την μορφή μιας, όπως ονομάζεται, πρόσθετης ενίσχυσης.

Από τα ποσά που προκύπτουν από τη διαφοροποίηση, το 80% θα δίνεται κατ' ευθείαν στο ίδιο κράτος μέλος, ενώ το 20% θα ανακατανέμεται με κριτήρια σύγκλισης και συνοχής (γεωργική γη, ΑΕΠ, απασχολούμενοι στη γεωργία) μεταξύ των κρατών μελών και θα διατίθεται μέσα από τα εθνικά προγράμματα για μέτρα αγροτικής ανάπτυξης.

Οι συνολικές επιστροφές της πρόσθετης ενίσχυσης δεν μπορεί να ξεπερνούν τα 75,7 εκατ. Ευρώ για την Ελλάδα, ενώ από την ανακατανομή των ποσών μεταξύ των κρατών μελών αναμένονται οφέλη για τη χώρα (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2005).

4. Πολλαπλή Συμμόρφωση

Βασική προϋπόθεση για την είσπραξη της ενιαίας ενίσχυσης στα πλαίσια της νέας ΚΑΠ, αποτελεί η εφαρμογή υποχρεώσεων πολλαπλής συμμόρφωσης ήδη από το 2005. Πρόκειται για τη δέσμευση του παραγωγού να σέβεται τους όρους μιας σειράς κοινοτικών οδηγιών σχετικά με τη δημόσια υγεία, την υγεία των φυτών και των ζώων, την καλή διαβίωση των ζώων και την προστασία του περιβάλλοντος, για την είσπραξη όχι μόνο της ενιαίας αποδεσμευμένης αλλά και όλων των συνδεδεμένων ενισχύσεων, όπου αυτές προβλέπονται.

Η μη συμμόρφωση των δικαιούχων της ενιαίας και των συνδεδεμένων ενισχύσεων προς τους κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης, θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των ενισχύσεων.

Οι μειώσεις (πρόστιμα) μπορεί να είναι, κλιμακούμενες, από 5% έως 20% και να φθάνουν μέχρι και σε πλήρη αποκλεισμό από τις ενισχύσεις. Οι μειώσεις αυτές μέχρι ποσοστού 25% παραμένουν στο κράτος μέλος και το υπόλοιπο 75% πιστώνεται στον FEOGA (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2005).

Στη συνέχεια του παρόντος συγγράμματος περιλαμβάνονται λεπτομέρειες σχετικά με την πολλαπλή συμμόρφωση

2.9 Ο ρόλος της ΚΑΠ στον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής

Η αναθεωρημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική, λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα του περιβάλλοντος στη διαχρονική διατήρηση της ζωής και των φυσικών συστημάτων, συμπεριλαμβάνει μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής έχοντας ως στόχο τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον αγροτικό τομέα. Στα μέτρα αυτά ανήκουν τα διάφορα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα καθώς και η πολλαπλή συμμόρφωση που είναι υποχρεωτική για όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Υπάρχει λοιπόν μια ποικιλία ενεργειών που αφορούν στην αγροτική ανάπτυξη όπως ο εκσυγχρονισμός των κτηνοτροφικών μονάδων (με ενεργειακά αποδοτικά κτίρια και εξοπλισμό), συνεχής έλεγχος των εκπομπών ώστε να κυμαίνεται στα επιτρεπτά όρια η παραγωγή βιοαερίου. Μια ακόμη ενέργεια ενάντια στην κλιματική αλλαγή είναι η

παροχή αποζημίωσης από την Ε.Ε. στους αγρότες οι οποίοι κάνουν μειωμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων κάτι το οποίο συνεπάγεται και μειωμένη γεωργική παραγωγή.

Η γεωργία προσθέτει προβλήματα όσον αφορά τα αέρια του θερμοκηπίου (ΑΘΚ). Θα μπορούσε όμως ταυτόχρονα να συμβάλει στην παροχή λύσεων για τις γενικότερες προκλήσεις που αποτελούν οι κλιματικές αλλαγές στην ΕΕ. Τον Μάρτιο του έτους 2000 η Επιτροπή δρομολόγησε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την αλλαγή του κλίματος. Σε αυτό περιέχονται σχέδια όσον αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο η ΕΕ θα τηρήσει τις δεσμεύσεις της, με βάση το πρωτόκολλο του Κιότο, για τη μείωση των εκπομπών ΑΘΚ κατά 8% μέχρι το έτος 2012.

Οι ομάδες εργασίας της Επιτροπής για τη γεωργία και για αποδέκτες άνθρακα (όσον αφορά τα γεωργικά εδάφη και τη δασοκομία) αξιολογούν τα καλύτερα μέσα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ΑΘΚ στη γεωργία, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους η γεωργία θα μπορούσε να συμβάλει θετικά στην επίλυση άλλων προβλημάτων. Τα εξεταζόμενα μέτρα περιλαμβάνουν:

- ενθάρρυνση αποδοτικότερων εφαρμογών λιπασμάτων για τη μείωση της συνολικής χρήσης (διαδικασία που ήδη άρχισε στο πλαίσιο της υφιστάμενης νομοθεσίας για νιτρικές ουσίες (οδηγία για νιτρικά))
- βελτιώσεις των συστημάτων αναερόβιας χώνευσης (π.χ. για την παραγωγή βιοαερίου), με σκοπό την αντιμετώπιση βιοαποικοδομήσιμων παραπροϊόντων και απορριμμάτων,
- ανανεωμένη έμφαση στην παραγωγή βιομάζας,
- συντηρητικό όργωμα και
- βιολογική γεωργία.

Περαιτέρω ανάπτυξη ανανεώσιμων ενεργειών, όπου η γεωργική βιομάζα θα είναι δυνατόν να συμβάλει στις μειώσεις εκπομπών από ενεργειακή παραγωγή και μεταφορές, θα είχε επωφελείς επιπτώσεις στον γεωργικό τομέα. Σε εκτάσεις που έχουν τεθεί εκτός καλλιέργειας έχουν παραχθεί ενεργειακές καλλιέργειες. Είναι όμως

αναγκαία η εξέταση συμπληρωματικών μέτρων. Έτσι, η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003 εισάγει σύστημα «πίστωσης άνθρακα» που προσφέρει οικονομικά κίνητρα σε γεωργούς για να παράγουν βιομάζα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2005).

2.10 Τα βασικά χαρακτηριστικά της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

2.10.1 Το καθεστώς της Ενιαίας Αποδεσμευμένης Ενίσχυσης

Η καθιέρωση της ενιαίας ενίσχυσης αποτελεί τη βασικότερη ίσως μεταρρύθμιση της νέας ΚΑΠ. Για πρώτη φορά οι διαφορετικές μεταξύ τους επιδοτήσεις και ενισχύσεις που εισέπρατταν οι αγρότες ενοποιούνται σε μία, η οποία είναι αποσυνδεδεμένη από τον όγκο και το είδος των παραγόμενων προϊόντων. Η μία αυτή ενιαία ενίσχυση χορηγείται ανά εκμετάλλευση και καταβάλλεται/πληρώνεται άμεσα στον παραγωγό.

Ειδικότερα, ένας παραγωγός δικαιούται να ενταχθεί στο καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης με την προϋπόθεση ότι ελάμβανε οποιαδήποτε επιδότηση μια συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς. Η περίοδος αναφοράς περιλαμβάνει κατά κανόνα, την τριετία 2000-2002, ή την τετραετία 1999-2002 για το ελαιόλαδο, την τετραετία 2000, 2001, 2002 και 2005 για τα ζαχαρότευτλα, την τριετία 2003-2005 για τα οπωροκηπευτικά (Πέζαρος Π., «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007). Καταβάλλεται η ενιαία αυτή επιδότηση με τη μορφή των Ατομικών Δικαιωμάτων Πληρωμής, ο αριθμός των οποίων είναι ίσος με τον αριθμό των εκταρίων που καλλιεργήθηκαν την περίοδο αναφοράς, ενώ η αξία του κάθε Δικαιώματος προκύπτει από τη διαίρεση του ποσού αναφοράς που αναλογεί σε κάθε δικαιούχο δια του μέσου όρου της έκτασης που καλλιεργήθηκε κατά την ιστορική περίοδο για την είσπραξη των συγκεκριμένων ενισχύσεων. Ο τρόπος αυτός υπολογισμού της αξίας του ποσού της ενιαίας ενίσχυσης καλείται **ιστορικό μοντέλο**.

Κατά συνέπεια, δικαιούχος των δικαιωμάτων πληρωμής δεν είναι κατ' ανάγκη ο ιδιοκτήτης καλλιεργούμενης γης, αλλά ο παραγωγός, δηλαδή, ο χρήστης γης κατά τη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Τα ατομικά δικαιώματα δύναται να μεταβιβάζονται με ή χωρίς την αντίστοιχη γεωργική γη, αλλά στο ίδιο κράτος μέλος. Για να μεταβιβαστούν όμως χωρίς γη, θα πρέπει τα μεταβιβαζόμενα δικαιώματα να έχουν ενεργοποιηθεί τον προηγούμενο χρόνο τουλάχιστον κατά 80%. Μπορούν ακόμη να

ενοικιάζονται, αλλά σε αυτήν την περίπτωση, μόνο μαζί με την αντίστοιχη γεωργική έκταση. Τέλος, υπάρχει η δυνατότητα να κληροδοτηθούν ή να μεταβιβαστούν με γονική παροχή (Πέζαρος Π., «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007).

Τα κράτη μέλη έχουν, επίσης, τη δυνατότητα εφαρμογής του **περιφερειακού μοντέλου** της ενιαίας ενίσχυσης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν γίνεται ατομικός υπολογισμός της αξίας των δικαιωμάτων ανά δικαιούχο, αλλά υπολογίζεται το πηλίκο του συνόλου των ενισχύσεων που καταβλήθηκαν σε κάθε περιφέρεια, δια του συνόλου των στρεμμάτων της περιφέρειας που επιδοτήθηκαν κατά την περίοδο 2000-2002. Δηλαδή, τα επιμέρους ατομικά δικαιώματα της ίδιας περιφέρειας θα έχουν την ίδια αξία (Μπουρδάρης Δ., «Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής», Ινστιτούτο Αγροτικών Ερευνών, 2006).

Συνέπεια της εφαρμογής του μοντέλου αυτού είναι όλοι οι παραγωγοί της εκάστοτε περιφέρειας να είναι δικαιούχοι της ενιαίας ενίσχυσης ανεξάρτητα από το τι παρήγαγαν κατά την περίοδο αναφοράς.

Το περιφερειακό μοντέλο προσφέρει ορισμένα πλεονεκτήματα σε σχέση με το ιστορικό όπως λιγότερες διοικητικές και οικονομικές δυσκολίες στην εφαρμογή του, εξομάλυνση των εισοδηματικών διαφορών μεταξύ των γεωργών, αποφυγή του κινδύνου μετατροπής των δικαιωμάτων σε «χρηματιστηριακό» είδος (να γίνονται δηλαδή αγοραπωλησίες χωρίς την ανάλογη έκταση). Την εφαρμογή του μοντέλου αυτού επέλεξαν οι χώρες εκείνες που έχουν μια σχετικά ομοιόμορφη παραγωγική βάση, κι επομένως, οι διαφορές στην αξία των ατομικών δικαιωμάτων, που θα προέκυπταν από τους διαφορετικούς υπολογισμούς των δύο μοντέλων, δεν θα ήταν ιδιαίτερα μεγάλες. Πρόκειται για τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης (Δανία, Σουηδία, Φιλανδία, Γερμανία), ενώ αντίθετα, οι χώρες του Νότου επέλεξαν το ιστορικό μοντέλο (Πέζαρος Π., «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007).

Αν και η γενική κατεύθυνση της νέας μεταρρύθμισης είναι η πλήρης αποδέσμευση της παραγωγής των αγροτικών προϊόντων από το ύψος της ενιαίας ενίσχυσης, προκειμένου να μην διαταραχθεί η ισορροπία στις αγορές και να μην εγκαταλειφθούν καλλιέργειες, δόθηκε η δυνατότητα στα κράτη-μέλη να διατηρήσουν ένα μέρος των

άμεσων ενισχύσεων ως συνδεδεμένων με την παραγωγή ή τη δραστηριότητα υπό αυστηρά καθορισμένους όρους και επιλογές. Στην περίπτωση αυτή η ενίσχυση καταβάλλεται στους αγρότες με τη μορφή συμπληρωματικής ενίσχυσης, επιπλέον της ενιαίας. Το τμήμα που καταβάλλεται με τη μορφή ενιαίας ενίσχυσης εξαρτάται από το γεωργικό προϊόν.

Η καθιέρωση του καθεστώτος της ενιαίας ενίσχυσης είχε βασικό στόχο οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις να είναι περισσότερο προσανατολισμένες προς την αγορά και τη ζήτηση των καταναλωτών, ώστε να μειωθούν οι στρεβλώσεις στην παραγωγή και στις αγορές των γεωργικών προϊόντων (Τζίκα Ι., Η διαχρονική εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012).

Επιπλέον, στόχευε στη σταθεροποίηση των εισοδημάτων των παραγωγών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης της γεωργίας. Τέλος, η νέα αποδεδειγμένη ενιαία ενίσχυση ανά γεωργική εκμετάλλευση είναι πιο συμβατή με τα αιτήματα των τρίτων χωρών ενόψει των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα που ξεκίνησαν το 2001.

2.10.2 Εθνικό Απόθεμα Δικαιωμάτων

Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική παρέχει τη δυνατότητα σε κάθε κράτος-μέλος να δημιουργήσει Εθνικό Απόθεμα Δικαιωμάτων, με σκοπό να αντιμετωπίσει ειδικές περιπτώσεις, όπως, οι νέοι και οι νεοεισερχόμενοι στο επάγγελμα αγρότες, οι οποίοι άρχισαν τη γεωργική τους δραστηριότητα από το 2002 και ύστερα και επομένως δεν ελάμβαναν άμεσες ενισχύσεις κατά την ιστορική περίοδο αναφοράς. Επίσης, με το Εθνικό Απόθεμα Δικαιωμάτων δύναται να αντιμετωπιστούν περιπτώσεις ανωτέρας βίας όπως θάνατος ή μακροχρόνια ασθένεια γεωργού, φυσικές καταστροφές κλπ. (Πέζαρος Π., «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007).

Σύμφωνα με το άρθρο 42 του βασικού Κανονισμού 1782/2003, το κάθε κράτος-μέλος μπορεί να προβεί σε παρακράτηση μέχρι και 3% του συνολικού αριθμού δικαιωμάτων, αναλογικά από κάθε παραγωγό. Δικαιώματα που αποκτήθηκαν από το Εθνικό Απόθεμα, δεν μεταβιβάζονται και δεν εκμισθώνονται κατά την επόμενη

πενταετία. Ακόμη, κάθε δικαίωμα που προέρχεται από το Εθνικό Απόθεμα και δεν χρησιμοποιήθηκε κάποιο έτος, επιστρέφει πίσω αμέσως.

2.10.3 Η πολλαπλή συμμόρφωση

Η χορήγηση των άμεσων ενιαίων ενισχύσεων συνδέεται άμεσα με την τήρηση της πολλαπλής συμμόρφωσης, δηλαδή στην τήρηση συγκεκριμένων κανονιστικών προτύπων από τους παραγωγούς, που αφορούν στη δημόσια υγεία, στην υγεία των φυτών και των ζώων και στις ορθές γεωργικές πρακτικές. Η παράβαση των κανόνων και των προτύπων αυτών επιφέρουν τη μείωση των ενισχύσεων, ανάλογα με τη σοβαρότητα, την έκταση και τη μονιμότητα της μη συμμόρφωσης. Τα κράτη-μέλη μπορούν να παρακρατούν το 25% των μειώσεων αυτών, ενώ το υπόλοιπο 75% πιστώνονται υπέρ του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Οι υποχρεώσεις της πολλαπλής συμμόρφωσης, σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ του βασικού Κανονισμού 1782/2003, αφορούν:

- Στην προστασία των εδαφών και των υπογείων υδάτων από την υπερβολική χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων,
- Στην προστασία των οικοσυστημάτων και των περιοχών Natura 2000,
- Στην αποφυγή της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης
- Στην ορθή εφαρμογή της ιλύος από εγκαταστάσεις καθαρισμού λυμάτων
- Στην πιστή τήρηση των κανόνων για την αναγνώριση, καταγραφή και σήμανση των ζώων και των προϊόντων τους,
- Στην υποχρέωση άμεσης κοινοποίησης των ασθενειών των ζώων αν και όποτε εκδηλωθούν σε ένα κοπάδι,
- Στη διατήρηση καλών συνθηκών διαβίωσης των ζώων σύμφωνα με τα κοινοτικά κανονιστικά πρότυπα

Επιπλέον, στα πλαίσια της πολλαπλής συμμόρφωσης, κάθε κράτος-μέλος έχει υποχρέωση να θεσπίσει ένα πλαίσιο κανόνων που αναφέρεται σε συγκεκριμένες ελάχιστες «καλές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες», προκειμένου να

εξασφαλιστεί η καλή διαχείριση των γαιών. Σύμφωνα με το Παράρτημα IV του βασικού Κανονισμού 1782/2003, οι κανόνες αυτοί έγκεινται:

- Στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, διατήρηση της δομής του,
- Στη διατήρηση της οργανικής ουσίας στο έδαφος,

Και ισχύουν τόσο για τις χρησιμοποιούμενες όσο και για τις μη χρησιμοποιούμενες γεωργικές εκτάσεις και βοσκότοπους.

2.10.4 Η Διαφοροποίηση

Η μεταρρύθμιση της νέας ΚΑΠ εισήγαγε μια διαδικασία, σύμφωνα με την οποία από το 2005, τόσο η ενιαία αποδεσμευμένη ενίσχυση όσο και οι δεσμευμένες ενισχύσεις των ειδικών καθεστώτων, θα μειωθούν προοδευτικά 3% για το 2005, 4% για το 2006 και 5% για το 2007 και τις επόμενες περιόδους. Οι άμεσες ενισχύσεις για αγροτικές εκμεταλλεύσεις ύψους έως 5.000€ δεν περικόπτονται.

Το 80% των εξοικονομούμενων πόρων επιστρέφει στο ίδιο κράτος-μέλος, ενώ το υπόλοιπο 20% ανακατανέμεται μεταξύ των κρατών-μελών βάσει κριτηρίων συνοχής (δείκτες γεωργικής έκτασης, γεωργικής απασχόλησης και κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε αγοραστική δύναμη). Οι εξοικονομούμενοι πόροι διατίθενται για τη χρηματοδότηση πρόσθετων μέτρων αγροτικής ανάπτυξης, όπως:

- Νέα κίνητρα σε μεμονωμένους παραγωγούς ή Οργανώσεις Παραγωγών για βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, όπως πιστοποίηση ποιότητας, δραστηριότητες προώθησης κλπ
- Παροχή στήριξης στους αγρότες για την τήρηση των προτύπων πολλαπλής συμμόρφωσης και τη χρήση της υπηρεσίας παροχής συμβουλών
- Νέα μέτρα για την καλή διαβίωση των ζώων, με την ένταξή τους αγρο-περιβαλλοντικό πακέτο ή/και πρόβλεψη νέων πριμοδοτήσεων για δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τις υφιστάμενες νομικές υποχρεώσεις (Πέζαρος Π., «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007).

Η διαφοροποίηση πρόκειται στην ουσία για μια διαδικασία ενίσχυσης του Πυλώνα ΙΙ της ΚΑΠ, με μεταφορά πόρων από τον Πυλώνα Ι προς ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης.

2.10.5 Δημοσιονομική πειθαρχία

Το μέτρο της δημοσιονομικής πειθαρχίας αποσκοπεί στη συγκράτηση της δαπάνης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής κάτω από τα ανώτατα όρια που έχουν τεθεί για τον τομέα της γεωργίας. Ο μηχανισμός αυτός αφορά τον πρώτο πυλώνα της ΚΑΠ, δηλαδή τον πυλώνα των αγορών και των άμεσων ενισχύσεων. Στο δευτεροπυλώνα της αγροτικής ανάπτυξης δεν υφίσταται κανένας περιορισμός (Information sheets «The 2003 CAP reform: Modulation and financial discipline», European Commission, Publications office, 2004). Όταν διαπιστώνεται λοιπόν, ότι οι δαπάνες για τη χρηματοδότηση υπερβούν τα ανώτατα καθορισμένα όρια, μειωμένα κατά ένα περιθώριο ασφαλείας 300 εκατομμυρίων ευρώ, τότε οι άμεσες ενισχύσεις μειώνονται, έτσι ώστε να μην παρατηρείται υπέρβαση του κοινοτικού προϋπολογισμού (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

2.10.6 Ποιοτικό παρακράτημα

Στο άρθρο 69 του βασικού Κανονισμού 1782/2003 αναλύεται ένα βασικό χαρακτηριστικό της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Σύμφωνα με αυτό, τα κράτη-μέλη έχουν τη δυνατότητα να παρακρατούν έως και 10% του συνολικού ποσού των ενισχύσεων που αντιστοιχεί σε κάθε τομέα προϊόντος, προκειμένου το ποσό αυτό να διατίθεται για τη χορήγηση πρόσθετων ενισχύσεων στον ίδιο τομέα, για συγκεκριμένους τύπους γεωργίας που αποσκοπούν είτε στη βελτίωση της ποιότητας και της εμπορίας των προϊόντων του τομέα είτε στην προστασία ή βελτίωση του περιβάλλοντος.

Επομένως, το ποιοτικό παρακράτημα, εξαιρείται στην ουσία από την αποδέσμευση και, εφόσον χορηγείται ως πρόσθετη ενίσχυση στην παραγωγή συγκεκριμένου προϊόντος, λειτουργεί πρακτικά ως ένα ακόμη είδος «δεσμευμένης ενίσχυσης»

(Πέζαρος Π., «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007).

2.10.7 Σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Ο βασικός Κανονισμός 1782/2003 της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρεώνει τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν ένα σύστημα που θα παρέχει γεωργικές συμβουλές στους αγρότες για τη διαχείριση της γης και των εκμεταλλεύσεων. Η συμμετοχή των αγροτών στο σύστημα είναι προαιρετική, καθώς οι ίδιοι αναλαμβάνουν το κόστος παροχής συμβουλών από τους φορείς υλοποίησης, για το οποίο επιδοτούνται για μια πενταετία, μέχρι και σε ποσοστό 80% του κόστους αυτού. Για την ένταξη των αγροτών στο μέτρο αυτό, τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να δώσουν προτεραιότητα στους γεωργούς που εισπράττουν πάνω από 15.000€ετησίως σε άμεσες ενισχύσεις.

Το σύστημα παροχής γεωργικών συμβουλών δρα υποστηρικτικά με σκοπό την ενίσχυση των εκμεταλλεύσεων και την υποβοήθησή τους να προσαρμοστούν στα πρότυπα της πολλαπλής συμμόρφωσης. Τροφοδοτεί, δε, τους αγρότες με πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή στην παραγωγική διαδικασία προτύπων και ορθών πρακτικών, καθώς και με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων, επενδύσεων, καινοτομιών και εκσυγχρονισμού γενικότερα.

2.10.8 Νέο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (Ο.Σ.Δ.Ε.)

Το Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου αποτελεί το διοικητικό μηχανισμό ελέγχου και πληρωμής των κοινοτικών ενισχύσεων. Ο μηχανισμός αυτός που ήδη προϋπήρχε για συγκεκριμένα αγροτικά προϊόντα, όπως σιτηρά, βοοειδή, αιγοπρόβατα, με τη νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ αναβαθμίζεται, γίνεται περισσότερο περίπλοκο και περιλαμβάνει τόσο την ενιαία ενίσχυση όσο και τις ενισχύσεις των ειδικών καθεστώτων. Μέσω του συστήματος αυτού το κράτος-μέλος έχει τη δυνατότητα να ελέγχει τα αγροτεμάχια, τα δικαιώματα πληρωμής και τις αιτήσεις παροχής ενίσχυσης. Αναλυτικά το Ο.Σ.Δ.Ε. περιλαμβάνει:

- Γεωγραφικό σύστημα αναγνώρισης αγροτεμαχίων

- Ηλεκτρονική βάση δεδομένων
- Σύστημα καταγραφής αιτήσεων παροχής ενισχύσεων
- Σύστημα προσδιορισμού και καταγραφής δικαιωμάτων ενίσχυσης
- Ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου
- Μοναδικό σύστημα καταγραφής της ταυτότητας κάθε γεωργού που υποβάλει αίτηση για παροχή ενίσχυσης
- Σύστημα αναγνώρισης και καταγραφής των ζώων εκεί όπου εφαρμόζεται η μερική αποδέσμευση.

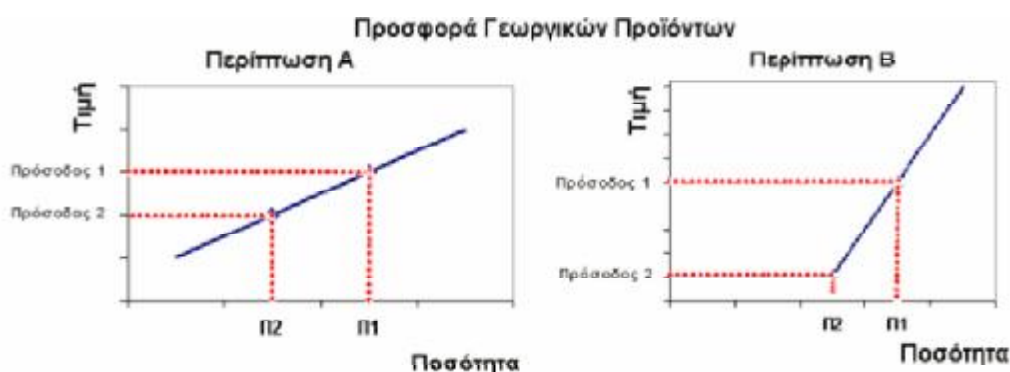
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΠ

2.11 Εισαγωγή

Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής που αποφασίστηκε από το 2003 εφαρμόζεται ήδη από την 1.1.2005 όσον αφορά την πολλαπλή συμμόρφωση (υποχρεώσεις των παραγωγών) και τη διαφοροποίηση (μεταφορά πόρων από τον Πυλώνα I στον Πυλώνα II). Η σημαντικότερη καινοτομία της αναθεωρημένης ΚΑΠ είναι η αποδέσμευση των περισσότερων ενισχύσεων από την παραγωγή η οποία αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στη γεωργία και την οικονομία κάθε ευρωπαϊκής χώρας.

Καταρχάς είναι αυτονόητο ότι η καμπύλη προσφοράς και για τα γεωργικά προϊόντα – όπως και για κάθε τομέα της οικονομίας – είναι θετική όπως παρουσιάζεται και στο σχήμα 3.1

Σχήμα 3.1: Καμπύλες προσφοράς των γεωργικών προϊόντων για διαφορετικές προσφερόμενες ποσότητες (Μπουρδάρας, 2005).

Η αποδέσμευση μιας ενίσχυσης από την παραγωγή ενός προϊόντος αντίστοιχα μειώνει και την πρόσοδο από τη συγκεκριμένη καλλιέργεια. Όταν η πρόσοδος ανά κιλό ή ανά στρέμμα πέφτει από το σημείο (1) στο σημείο (2) του σχήματος 5.1 τότε και η προσφερόμενη ποσότητα μειώνεται αντίστοιχα από το σημείο Π1 στο σημείο Π2. Για παράδειγμα όσο αυξάνεται η τιμή του σιταριού όλο και περισσότερα χωράφια θα μπαίνουν στην παραγωγική διαδικασία ακόμη και αν ο παραγωγός

χρειαστεί να εκχερσώσει για παράδειγμα πρώην ακαλλιέργητη γη. Αντίθετα, όσο μειώνεται η τιμή ενός προϊόντος όλο και περισσότερα χωράφια θα βγαίνουν από την παραγωγική διαδικασία. Η αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή ισοδυναμεί στην ουσία με μείωση των τιμών παραγωγού. Το ερώτημα τώρα είναι κατά πόσο μειώνεται η προσφορά, ή διαφορετικά, πόσο κοντά προς τον κατακόρυφο ή τον οριζόντιο άξονα βρίσκεται η καμπύλη προσφοράς. Έτσι, στην περίπτωση Α του σχήματος μικρή μόνο μείωση της αναμενόμενης προσόδου επιφέρει μεγάλη μείωση της προσφερόμενης ποσότητας. Αντίθετα, στην περίπτωση Β μικρή μείωση της αναμενόμενης ποσότητας συνεπάγεται σημαντική μείωση της προσόδου.

Η πρώτη συνεπώς επίπτωση που αναμένεται από την αποδέσμευση των ενισχύσεων είναι η μείωση της προσφοράς σε ορισμένα προϊόντα. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχουν παραγωγοί που δεν έχουν τη δυνατότητα να στραφούν σε άλλη καλλιέργεια καθώς δεν τους το επιτρέπει το έδαφος των αγροτεμαχίων τους. Αυτό σημαίνει αυτομάτως ότι το κέρδος τους μειώνεται καθώς το είδος της καλλιέργειάς τους δεν επιδοτείται. Στο σύνολό τους όμως οι παραγωγοί οι οποίοι είναι ενημερωμένοι σχετικά με τις νέες επιδοτήσεις θα στραφούν σε καλλιέργειες που τους αφήνουν ικανό κέρδος μετά την αποδέσμευση.

Σε επίπεδο χώρας τώρα, μετά από ένα δύσκολο διάστημα ανακατατάξεων, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μπορούν να παραμείνουν οι ίδιες, που αντιπροσωπεύουν και το μέγιστο φυσικό επίπεδο επέκτασης της γεωργικής δραστηριότητας. Η διάρθρωση της παραγωγής έχει αρχίσει να μεταβάλλεται προς την κατεύθυνση που επιτάσσει η αγορά και όχι προς την κατεύθυνση που προσελκύουν οι κοινοτικές επιδοτήσεις. Το συνολικό εισόδημα, σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει αρχίσει να αυξάνεται. Με τη διακοπή της εντατικοποίησης της παραγωγής, στην οποία οδηγούσαν οι υφιστάμενες δεσμευμένες ενισχύσεις, είναι δυνατόν να μειωθεί ακόμα και η αξία της γεωργικής γης (τιμή και ενοίκιο) κάτι το οποίο θα ωφελήσει τους δυναμικούς παραγωγούς. Η έξοδος από το γεωργικό επάγγελμα είναι πιθανό να επιταχυνθεί και να οδηγήσει σε μεγέθυνση των εκμεταλλεύσεων που θα παραμείνουν ενεργές οδηγώντας τις σε καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα.

Ένα βασικό ερώτημα το οποίο τίθεται σχετικά με την εφαρμογή της αναθεωρημένης ΚΑΠ είναι η αντίδραση των αγροτών. Έχει υπολογιστεί ότι το 1/3 των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι ήδη πάρα πολύ μικρές και μη βιώσιμες. Πρόκειται στην ουσία

για έτερο-επαγγελματίες δηλαδή για μη αγρότες. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές ούτως ή άλλως δεν είχαν μέλλον και η εξαφάνισή τους ήταν θέμα χρόνου. Ένα άλλο τρίτο των σημερινών γεωργικών εκμεταλλεύσεων αποτελείται από δυναμικές εκμεταλλεύσεις με μεγάλο μέγεθος για τα ελληνικά δεδομένα. Στην περίπτωση αυτή ενοικιάζουν κυρίως εκτάσεις από έτερο-επαγγελματίες κατόχους γεωργικής γης. Οι αγρότες αυτοί ωφελούνται με τη νέα ΚΑΠ καθώς προσαρμόζονται πιο εύκολα στην αγορά και τους δίνεται οι δυνατότητα να επεκταθούν ακόμα περισσότερο. Η μείωση της τιμής της γης και του ενοικίου της τους έχει βοηθήσει ακόμα περισσότερο. Το υπόλοιπο ενδιάμεσο 1/3 των γεωργικών εκμεταλλεύσεων αντιμετωπίζει ήδη προβλήματα και επιβιώνει τις δυσκολίες. Οι αγρότες της κατηγορίας αυτής είναι που πρέπει να δραστηριοποιηθούν προς τις απαιτήσεις της αγοράς ή να αποχωρήσουν προς όφελος των δυναμικών παραγωγών κάτι το οποίο όμως είναι εξαιρετικά δύσκολο για τους ίδιους.

Συνεπώς, με βάση τα δεδομένα αυτά το συνολικό αγροτικό εισόδημα δε μειώνεται για όλους τους παραγωγούς ούτε συρρικνώνεται απαραίτητα η συνολικά καλλιεργούμενη έκταση της χώρας.

Μια άλλη διάσταση είναι αυτή που αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος. Η χώρα μας αντιμετωπίζει σημαντικό πρόβλημα υφαλμύρωσης των παράκτιων υδροφορέων κάτι το οποίο οφείλεται στην εντατικοποίηση των γεωτρήσεων για αρδευτικούς κυρίως σκοπούς. Η ταπείνωση της στάθμης των υδροφορέων λόγω υπεράντλησης συνεπάγεται την είσοδο του θαλασσινού νερού στο γλυκό νερό. Με τον τρόπο αυτό υποβαθμίζεται η ποιότητα του νερού των υδροφορέων και καθίσταται πλέον ακατάλληλο για χρήση.

Με την πολλαπλή συμμόρφωση της μεταρρύθμισης, για πρώτη φορά οι ενισχύσεις – αποδεσμευμένες από την παραγωγή – συνδέονται πλέον με την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και του καταναλωτή. Οι παραβάσεις της νομοθεσίας σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και με την υγεία του καταναλωτή έχουν επιφέρει πλέον μείωση ακόμη και μηδενισμό των χορηγουμένων ενισχύσεων.

Δε θα πρέπει ακόμα να παραβλέψουμε ότι για να κάνουμε υποθέσεις σχετικά με τις επιπτώσεις της μεταρρύθμισης θα πρέπει πρώτα να αποτυπώσουμε την υφιστάμενη κατάσταση. Πως έχει όμως η υφιστάμενη κατάσταση; Μετά από μια περίοδο

οικονομικής μεγέθυνσης και βελτίωσης του μέσου επιπέδου ζωής στο οποίο συνέβαλλε η εξέλιξη της τεχνολογίας καθώς και οι κοινοτικές επιδοτήσεις, ο Έλληνας αγρότης αισθάνεται περιθωριοποιημένος και χωρίς μέλλον. Παρά το γεγονός ότι οι πόροι που διατίθενται για τη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος έχουν αυξηθεί σε σχέση με την προστιθέμενη αξία της γεωργικής παραγωγής, το πραγματικό συνολικό γεωργικό εισόδημα φθίνει και μόνο τα κατά κεφαλή εισόδημα παραμένει σταθερό λόγω μείωσης του αγροτικού πληθυσμού.

Όπως είναι εύκολα αντιληπτό είναι πολύ δύσκολο να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις της αναθεωρημένης ΚΑΠ στην ελληνική γεωργία και οικονομία και γενικότερα στην Ε.Ε.. Ακόμη και το πιο σοφό οικονομετρικό μοντέλο δε θα μπορούσε να υπολογίσει με ακρίβεια τις επιπτώσεις της μεταρρύθμισης, δεδομένου ότι η πραγματικότητα είναι τόσο σύνθετη που δεν μπορεί εύκολα να προβλεφθεί (Μπουρδάρας, 2005).

2.12 Επιπτώσεις της αναθεωρημένης ΚΑΠ

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της αναθεωρημένης ΚΑΠ με βάση προσωπικές εκτιμήσεις.

2.12.1 Θετικές Επιπτώσεις

Η λογική και οι πρώτες αναλύσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η αποδέσμευση θα οδηγήσει σε:

- Μείωση της αξίας της γης.
- Εξορθολογισμό της παραγωγής. Τώρα πλέον θα παράγεται η ποσότητα με βάση τη ζήτηση της αγοράς χωρίς να δημιουργούνται πλεονάσματα τα οποία δεν μπορούν να απορροφηθούν από αυτήν.
- Προστασία του περιβάλλοντος. Με τον όρο προστασία του περιβάλλοντος εννοούμε τόσο την προστασία των εδαφών από διάβρωση και μείωση της παραγωγικότητάς τους όσο και την προστασία των υδατικών πόρων από εξάντληση ή και ποιοτική υποβάθμισή τους λόγω των λιπασμάτων – φυτοφαρμάκων και λόγω της υφαλμύρωσης εξαιτίας της λειτουργίας των γεωτρήσεων.

- Οι μεγάλοι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι αυτοί που θα ευνοηθούν περισσότερο καθώς θα καταφέρουν να επεκτείνουν ακόμα περισσότερο τις γεωργικές τους εκτάσεις αλλά και το εισόδημά τους.
- Με τη νέα ΚΑΠ διασφαλίζεται η παραγωγή αγροτικών προϊόντων καλής ποιότητας με άμεσες θετικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία.

Η ενδυνάμωση του Πυλώνα II ενδέχεται να έχει και αυτή θετικά αποτελέσματα. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική γίνεται:

- Φιλική προς το περιβάλλον.
- Ανεκτή από τους ευρωπαϊούς φορολογούμενους και
- Συμβατή με τις διεθνείς μας υποχρεώσεις (Μπουρδάρης, 2005).

2.12.2 Αρνητικές Επιπτώσεις

Η μετάβαση δεν είναι εύκολη υπόθεση. Είναι αναπόφευκτο ότι οι περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αντιμετωπίσουν προβλήματα κατά την εφαρμογή της αναθεωρημένης ΚΑΠ.

Η αποδέσμευση των επιδοτήσεων από τη γεωργική παραγωγή ενδέχεται να μειώσει την επάρκεια των τροφίμων. Αυτό είναι πιθανό να συμβεί καθώς οι αγρότες, σε μια προσπάθεια να εξασφαλίσουν το εισόδημά τους, θα στραφούν σε πιο επικερδείς καλλιέργειες. Με τον τρόπο αυτό καλλιέργειες που δεν προωθούνται (όπως είναι οι υδροβόρες) είναι δυνατόν να αρχίσουν να μειώνονται δημιουργώντας ελλείψεις στην αγορά.

Επιπλέον, το γεγονός ότι επιδοτούνται οι αγρότες με βάση τα στρέμματα δεν τους δίνει απαραίτητα το κίνητρο να καλλιεργήσουν τα αγροτεμάχιά τους. Είναι πιθανόν να εισπράξουν τα χρήματα των επιδοτήσεων, να μη καλλιεργήσουν καθόλου τα χωράφια τους με αποτέλεσμα να παρατηρείται μείωση των προσφερόμενων στην αγορά τροφίμων.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως αυτοί που θα ευνοηθούν περισσότερο είναι οι μεγάλοι αγροτικοί συνεταιρισμοί. Αυτό θα λειτουργήσει εις βάρος των μεμονωμένων καλλιεργητών που έχουν μικρές γεωργικές εκτάσεις καθώς είναι πιθανό να μειωθεί το

εισόδημά τους. Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα είναι πιθανό να αναγκαστούν να εγκαταλείψουν το επάγγελμά τους.

Η μείωση του αγροτικού πληθυσμού μπορεί μεν να ευνοήσει τον ήδη επιβαρυσμένο αγροτικό τομέα. Από την άλλη όμως οι αγρότες οι οποίοι θα εγκαταλείψουν το επάγγελμά τους θα πρέπει να βρουν εναλλακτικές μορφές απασχόλησης κάτι το οποίο σημαίνει ότι θα επιβαρυνθούν άλλοι τομείς της οικονομίας γιατί είναι πιθανόν να αυξήσουν την ανεργία σε αυτούς.

Η αναθεωρημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική έχει προκαλέσει και συνεχίζει να προκαλεί πολλές αντιδράσεις από τους αγρότες. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι μικροί καλλιεργητές θα αντιμετωπίσουν οικονομικά προβλήματα και από την άλλη στο γεγονός ότι μπορεί να χρειαστεί να αλλάξουν καλλιέργειες. Η στροφή σε άλλου είδους καλλιέργεια δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Πολλοί αγρότες κρατούν μια παράδοση σε συγκεκριμένες καλλιέργειες από γενιά σε γενιά. Είναι πολύ δύσκολο να πειστούν να αλλάξουν προς μια καλλιέργεια για την οποία δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να την εφαρμόσουν στα αγροτεμάχιά τους. Επιπλέον, πολλά από τα αγροτεμάχια δεν είναι κατάλληλα για κάθε καλλιέργεια κάτι το οποίο σημαίνει ότι οι αγρότες αυτοί δεν θα έχουν εναλλακτική λύση.

2.13 Ο «έλεγχος υγείας» της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Η μεταρρύθμιση της νέας ΚΑΠ το 2003 έθετε την υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να υποβάλει έκθεση, βάσει της οποίας θα εξεταζόταν η ομαλή εφαρμογή του καθεστώτος της Ενιαίας Αποδεδειγμένης Ενίσχυσης και οι όποιες επιπτώσεις του στην αγροτική οικονομία και παραγωγή των κρατών-μελών. Για την όλη αυτή διαδικασία επιλέχθηκε ο όρος «έλεγχος υγείας», και πράγματι το Νοέμβριο του 2008 αποφασίστηκαν καινούριες ρυθμίσεις στο ισχύον πλαίσιο της ΚΑΠ, οι οποίες τίθενται σε ισχύ από το 2009. Σκοπός του ελέγχου αυτού ήταν ο εκσυγχρονισμός, η απλοποίηση και ο εξορθολογισμός της νέας ΚΑΠ και η απομάκρυνση των περιορισμών που επιβάλλονται στους αγρότες για την καλύτερη ανταπόκρισή τους στις απαιτήσεις της αγοράς. Έτσι, ο βασικός Κανονισμός 1782/2003 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το βασικό Κανονισμό 73/2009.

Οι βασικότερες τροποποιήσεις που θεσπίστηκαν στη νέα ΚΑΠ με τον «έλεγχο υγείας», όπως αποτυπώνονται στο βασικό Κανονισμό 73/2009, έχουν ως εξής:

I) Ενιαία Αποδεσμευμένη Ενίσχυση

Δικαίωμα χορήγησης της ενιαίας ενίσχυσης έχουν όσοι αγρότες κατέχουν ήδη δικαιώματα ενίσχυσης, τα οποία κατοχύρωσαν με το βασικό Κανονισμό 1782/2003 ή αποκτούν δικαιώματα ενίσχυσης με τον καινούριο κανονισμό με τη μορφή της μεταβίβασης, με την κατανομή δικαιωμάτων λόγω εφαρμογής του περιφερειακού μοντέλου, λόγω κατάργησης των ειδικών καθεστώτων και ένταξής τους στο καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης, λόγω κατάργησης της μερικής αποδέσμευσης των ενισχύσεων σε ορισμένους τομείς (οπωροκηπευτικά, σπόροι σποράς).

Διατηρείται η υποχρέωση των γεωργών να ενεργοποιούν τα δικαιώματά τους κάθε χρόνο, ωστόσο κάθε δικαίωμα ενίσχυσης το οποίο παραμένει ανενεργό για χρονικό διάστημα δύο ετών αφαιρείται από το δικαιούχο και προστίθεται στο εθνικό απόθεμα. Επιπροσθέτως, τα δικαιώματα ενίσχυσης που κατοχυρώθηκαν από το εθνικό απόθεμα απαλλάσσονται από την υποχρέωση ετήσιας μεταβίβασης για πέντε χρόνια.

Όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού των Ατομικών Δικαιωμάτων Πληρωμής ο «έλεγχος υγείας» παρέχει το δικαίωμα στα κράτη-μέλη που επέλεξαν το ιστορικό μοντέλο να εφαρμόσουν το περιφερειακό. Οι δυνατότητες επιλογής των κρατών-μελών που πρόκειται να εφαρμόσουν το περιφερειακό μοντέλο είναι:

1. Περιφερειακό μοντέλο (απλό):

Τα κράτη-μέλη προσδιορίζουν τις περιφέρειες με αντικειμενικά και αμερόληπτα κριτήρια, όπως η θεσμική ή διοικητική δομή τους και το περιφερειακό γεωργικό δυναμικό. Στη συνέχεια υποδιαίρουν το ανώτατο εθνικό όριο μεταξύ των περιφερειών δημιουργώντας τα περιφερειακά ανώτατα όρια. Κατόπιν, προσαρμόζουν την αξία των δικαιωμάτων ενίσχυσης σε κάθε περιφέρεια προβαίνοντας σε γραμμικές αυξήσεις ή μειώσεις ώστε να τηρείται το ανώτατο περιφερειακό όριο. Η τυχόν μείωση της αξίας δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% της αρχικής αξίας των δικαιωμάτων ενίσχυσης.

2. Περιφερειακό μοντέλο με προσαρμογή της αξίας των δικαιωμάτων:

Το κράτος-μέλος που εφαρμόζει το ιστορικό μοντέλο και αποφασίσει να υιοθετήσει το περιφερειακό μοντέλο, θα πρέπει να προσαρμόσει το ανώτατο περιφερειακό όριο με βάση τις μειώσεις ή αυξήσεις των δικαιωμάτων ενίσχυσης.

3. Περιφερειακό-υβριδικό μοντέλο:

Τα κράτη-μέλη, που θα εφαρμόσουν περιφερειακό μοντέλο, μπορούν να καταναείμουν έως 50% του περιφερειακού ανώτατου ορίου μεταξύ όλων των αγροτών των οποίων οι εκμεταλλεύσεις βρίσκονται στη συγκεκριμένη περιφέρεια, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δεν κατέχουν δικαιώματα ενίσχυσης. Η αξία αυτή των δικαιωμάτων προσαυξάνεται στις περιπτώσεις που ο παραγωγός είχε ήδη δικαιώματα ενίσχυσης. Η προσαύξηση υπολογίζεται βάσει της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων ενίσχυσης στην κατοχή του παραγωγού σε ημερομηνία που θα καθοριστεί από το κάθε κράτος-μέλος. Οι αυξήσεις της αξίας των δικαιωμάτων υπολογίζονται εντός των ορίων του περιφερειακού ανώτατου ορίου μετά την αφαίρεση του ποσοστού έως 50%.

4. Περιφερειακό-υβριδικό μοντέλο με προσαρμογή της αξίας των δικαιωμάτων:

Όταν ένα κράτος-μέλος αποφασίσει να εφαρμόσει το περιφερειακό-υβριδικό μοντέλο μπορεί το επόμενο έτος της εφαρμογής να προβεί σε προσαρμογή της αξίας των δικαιωμάτων ενίσχυσης. (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

Όσον αφορά τις περιπτώσεις της μερικής αποδέσμευσης που αναφέρθηκαν την ενότητα 1.7.1. , με τον «έλεγχο υγείας» οι συνδεδεμένες αυτές ενισχύσεις αποσυνδέονται και ενσωματώνονται τελικά στο ενιαίο σύστημα ενίσχυσης. Εξαιρούνται οι πριμοδοτήσεις για θηλάζουσες αγελάδες και αιγοπρόβατα, καθώς και η ενίσχυση στον τομέα των οπωροκηπευτικών (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

Σκοπός είναι η βελτίωση της ευελιξίας των αγροτών όσον αφορά την παραγωγή των προϊόντων και η μείωση της πολυπλοκότητας και των διοικητικών εξόδων που συνεπάγεται η παράλληλη λειτουργία των δύο συστημάτων (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Προετοιμασία για το Checkup της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ», COM(2007)722, 2007)

II) Διαφοροποίηση

Με τις νέες ρυθμίσεις στο πλαίσιο του «Ελέγχου Υγείας» της Κ.Α.Π. και με στόχο την ενίσχυση των προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων, τα ποσοστά υποχρεωτικής παρακράτησης από την αξία των δικαιωμάτων ενίσχυσης από 5% που ήταν μέχρι σήμερα αυξάνονται σε:

7% για το 2009,

8% για το 2010,

9% για το 2011 και

10% για το 2012.

Συνεχίζει βέβαια να ισχύει η εξαίρεση παρακράτησης για τα πρώτα 5000€ ενισχύσεων για όλους τους παραγωγούς. Επίσης, επιβάλλεται επιπλέον παρακράτηση 4%, για τα ποσά που υπερβαίνουν τις 300.000€ ετησίως (Υπουργείο αγροτικής ανάπτυξης και τροφίμων-Γενική γραμματεία αγροτικής πολιτικής και διεθνών σχέσεων-Διεύθυνση αγροτικής πολιτικής & τεκμηρίωσης, «Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής “έλεγχος υγείας” της Κ.Α.Π.», ενημερωτικός οδηγός, 2010).

III) Πολλαπλή συμμόρφωση

Με τις τροποποιήσεις του «ελέγχου υγείας» εξακολουθεί να ισχύει η άμεση σύνδεση της καταβολής της ενιαίας ενίσχυσης με την τήρηση των προτύπων της πολλαπλής συμμόρφωσης. Ωστόσο, οι απαιτήσεις της απλοποιούνται, ενισχύονται με κανόνες για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, ενώ καταργούνται πρότυπα που δεν είναι ενδεδειγμένα ή δεν συνδέονται με την ευθύνη του παραγωγού. Επιπρόσθετα, ορισμένα πρότυπα που αφορούν την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση των εκμεταλλεύσεων, καθίστανται προαιρετικά, εκτός αν ήδη εφαρμόζονταν από το

εκάστοτε κράτος-μέλος πριν το έτος 2009 (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

IV) Σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Εξακολουθεί να ισχύει η εθελοντική συμμετοχή των αγροτών στο σύστημα παροχής γεωργικών συμβουλών αλλά πλέον τα κράτη-μέλη είναι εκείνα που θα καθορίσουν, εφαρμόζοντας αντικειμενικά κριτήρια, σε ποιες κατηγορίες αγροτών θα δώσουν προτεραιότητα υπαγωγής στο σύστημα (Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

V) Ελάχιστο όριο για τη χορήγηση άμεσων ενισχύσεων

Από το 2010 τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να μην χορηγούν άμεσες ενισχύσεις στους παραγωγούς που λαμβάνουν ετησίως ένα ελάχιστο ποσό ή διαθέτουν ένα ελάχιστο μέγεθος εκμετάλλευσης. Η επιλογή του κριτηρίου αποτελεί απόφαση του κάθε κράτους-μέλους, αποσκοπώντας στον περιορισμό του κόστους διαχείρισης και ελέγχου των αιτήσεων ενίσχυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΚΑΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Εφαρμογή της ΚΑΠ στην Ελλάδα

Η Ελλάδα αποτελεί μια από τις 2 χώρες της Ε.Ε. με τη μεγαλύτερη επιδότηση από τη νέα ΚΑΠ. Η εφαρμογή όμως τόσο της παλιάς ΚΑΠ όσο και της αναθεωρημένης έχει δημιουργήσει διάφορα προβλήματα αλλά και θετικά στοιχεία.

4.2 Αποτελέσματα παλιάς ΚΑΠ στην Ελλάδα

Οι συνέπειες της ΚΑΠ που εφαρμοζόταν όλα τα προηγούμενα χρόνια στη χώρα μας γίνονται άμεσα αντιληπτές στον αγροτικό τομέα από τα εξής:

- Η χώρα μας, η οποία πριν από την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν εξαγωγέας αγροτικών προϊόντων μετατράπηκε σε εισαγωγέας με αποτέλεσμα να γίνεται όλο και πιο έντονη η εξάρτηση (για είδη διατροφής κυρίως) από τις χώρες της Δύσης.
- Το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο, ενώ παρουσίαζε πλεόνασμα στα χρόνια πριν από την ένταξη, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 γίνεται ελλειμματικό. Για παράδειγμα το 1975 το πλεόνασμα ανερχόταν σε 105 εκατομμύρια δολάρια, ενώ το 1996 το έλλειμμα έφτασε στα 56 εκατομμύρια δολάρια. Η συμμετοχή των γεωργικών προϊόντων στις συνολικές εξαγωγές μειώθηκε και από 36% περίπου που ήταν μέχρι το 1978 πέφτει στο 32% το 1996. Αντίθετα, αυξήθηκε η συμμετοχή των εισαγόμενων γεωργικών προϊόντων στο σύνολο των εισαγωγών (από 13% το 1978 σε 17% το 1996).
- Ολόκληροι κλάδοι της αγροτικής οικονομίας συρρικνώθηκαν (κρέας, γάλα, ζάχαρη, σιτηρά, αμπέλια) καθώς η πλεονασματική παραγωγή των προϊόντων στην Ε.Ε. είχε ως αποτέλεσμα την πτώση των τιμών στα εισαγόμενα προϊόντα. Έτσι, η ελληνική αγορά δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τις τιμές αυτές με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση αυτών των κλάδων της αγροτικής οικονομίας στη χώρα μας.
- Χρόνο με το χρόνο έχουμε τη μείωση του πραγματικού αγροτικού εισοδήματος καθώς και τη μείωση του γεωργικού ΑΕΠ. Αυτό ήταν

αποτέλεσμα της πλεονασματικής αγοράς όπου οι χαμηλές τιμές των προϊόντων δεν επέτρεπαν αύξηση της προσόδου των παραγωγών. Συγκεκριμένα, το αγροτικό εισόδημα, έπειτα από μια περίοδο αύξησης στη δεκαετία του 1980, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 παρουσιάζει μείωση του ρυθμού αύξησης και από το 1995 και μετά έχουμε μείωση του αγροτικού εισοδήματος.

- Λόγω της συνεχούς μείωσης του εισοδήματος των αγροτών παρατηρήθηκε αντίστοιχη μείωση και του αγροτικού πληθυσμού. Οι μικροκαλλιεργητές είναι αυτοί που πλήττονται περισσότερο λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν.
- Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα από 39,8% του συνόλου που ήταν το 1971 και 27,5% το 1981, μειώνεται στο 19,3% το 1997. Δηλαδή, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης ήταν 2,6% κατά τα έτη 1988 – 1997 (Δογάντζης και Πάκος, 2008).

4.3 Η αναθεωρημένη ΚΑΠ στην Ελλάδα

Οι συνολικοί στόχοι που έχουν επιλεγεί για τη χώρα μας σύμφωνα με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές και το εθνικό στρατηγικό σχέδιο είναι:

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στους τομείς της πρωτογενούς βιομηχανίας και της βιομηχανίας τροφίμων βελτιώνοντας τις υποδομές και τους όρους λειτουργίας των επιχειρήσεων καθώς και την προώθηση της επιχειρηματικότητας. Η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών δυσκολιών και η αναδιάρθρωση του γεωργικού πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα θα αποτελέσουν προτεραιότητες σε αυτό το πλαίσιο.

Η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της βιοποικιλότητας, η βιώσιμη χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων και η διατήρηση του τοπίου.

Η βελτίωση της ποιότητας ζωής του αγροτικού πληθυσμού και η ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας κυρίως στις ορεινές και τις μειονεκτικές περιοχές.

Πιο συγκεκριμένα η εφαρμογή της αναθεωρημένης ΚΑΠ στην Ελλάδα αφορά στους

παρακάτω άξονες:

Άξονας 1: πιστώσεις του προϋπολογισμού και βασικές προτεραιότητες

Συνολική δημόσια χρηματοδότηση:

€2.254.921.209 – Συνδρομή ΕΓΤΑΑ: €1.598.153.220

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα, οι προτεραιότητες που έχουν τεθεί περιλαμβάνουν την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας στο γεωργικό και το δασικό τομέα καθώς και στον τομέα των γεωργικών ειδών διατροφής, τη βελτίωση της ηλικιακής διάρθρωσης του πρωτογενούς τομέα, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ και τη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων.

Άξονας 2: πιστώσεις του προϋπολογισμού και βασικές προτεραιότητες

Συνολική δημόσια χρηματοδότηση:

€1.714.908.870 – Συνδρομή ΕΓΤΑΑ: €1.296.518.200

Όσον αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη των φυσικών πόρων, οι στόχοι περιλαμβάνουν τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την ανάπτυξη γεωργικών και δασικών συστημάτων και παραδοσιακών αγροτικών τοπίων, την ορθολογική διαχείριση της ποσότητας και της ποιότητας του νερού και την προστασία και τη βιώσιμη διαχείριση του εδάφους.

Άξονας 3: πιστώσεις του προϋπολογισμού και βασικές προτεραιότητες

Συνολική δημόσια χρηματοδότηση:

€709.898.244 – Συνδρομή ΕΓΤΑΑ: €510.813.004

Τα προτεινόμενα μέτρα αποσκοπούν στην αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές μέσω της στήριξης για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, την προώθηση της κατάρτισης και της

απόκτησης δεξιοτήτων, τη διατήρηση και την αναβάθμιση της αγροτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και τη βελτίωση της κυκλοφορίας των πληροφοριών.

LEADER πιστώσεις του προϋπολογισμού και βασικές προτεραιότητες

Συνολική δημόσια χρηματοδότηση:

€295.266.850 – Συνδρομή ΕΓΤΑΑ: €224.570.000

Τα μέτρα θα συμβάλλουν στην ενίσχυση του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών περιοχών με την προώθηση της συνεργασίας και την εφαρμογή της προσέγγισης “από κάτω προς τα άνω”. Οι ενέργειες του Leader μπορούν να εφαρμοστούν μέσω του Άξονα 1 (0,8%) και του Άξονα 2 (5,1%) του προγράμματος. Η καινοτομία στην επιχειρηματικότητα και η διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας είναι τα βασικά θέματα αυτού του άξονα (ΥΠ.Α.Α.Τ, 2004).

Στον πίνακα 6.1 παρουσιάζεται ο συνολικός προϋπολογισμός καθώς και η κοινοτική χρηματοδότηση όσον αφορά την εφαρμογή της ΚΑΠ στη χώρα μας.

ΝΑ ΒΑΛΩ ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ

* ΕΓΤΑΑ = Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

Στη συνέχεια παρουσιάζονται μερικές από τις ενέργειες που αφορούν στην εφαρμογή της

ΚΑΠ στην Ελλάδα με κατεύθυνση την αειφορική γεωργία.

4.4 Τα πρώτα δείγματα αλλαγών στην ελληνική γεωργία

Από τον πρώτο κιόλας χρόνο εφαρμογής της αναθεωρημένης ΚΑΠ παρατηρήθηκαν ορισμένες σποραδικές και ανομοιόμορφα κατανομημένες μέσα στον ελληνικό χώρο αλλαγές οι οποίες αποτελούν και τα πρώτα δείγματα της νέας κατάστασης. Είναι γεγονός ότι πολλοί από τους γεωργούς αποφάσισαν να κρατήσουν τα χρήματα των επιδοτήσεων και να σταματήσουν την αγροτική τους παραγωγή για το χρονικό διάστημα που όρισε η νέα ΚΑΠ.

Γενικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι:

- Σημειώθηκε μείωση στις εκτάσεις που καλλιεργούνταν με καπνό οι οποίες έφταναν περίπου το 50% των γεωργικών εκτάσεων της χώρας. Σε κάποιους νομούς μάλιστα η καπνοκαλλιέργεια άρχισε να εξαφανίζεται πλήρως. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, η καλλιέργεια που επλήγη περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ και την αποδέσμευση της ενίσχυσης από την παραγωγή, είναι αναμφισβήτητα ο καπνός. Όπως ήταν αναμενόμενο πολλοί καλλιεργητές, δεδομένων των χαμηλών τιμών του προϊόντος, επέλεξαν να εισπράξουν τα χρήματα των επιδοτήσεων και να σταματήσουν να καλλιεργούν.
- Από τους περίπου 114.000 τόνους καπνών που παρήγαγε η χώρα ετησίως, η σοδειά πλέον φτάνει μόλις τους 25.000 τόνους σημειώνοντας μείωση της τάξης του 80%. Οι παραγωγοί εισέπραξαν μεν τα χρήματα της ενιαίας ενίσχυσης αλλά λόγω της μικρής πλέον εμπορικής αξίας του προϊόντος δεν τους συμφέρει να καλλιεργήσουν.
- Όσον αφορά στο βαμβάκι, όπως φαίνεται μέχρι στιγμής, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις θα κυμανθούν περίπου στα ίδια επίπεδα. Σε κάποιες καλλιέργειες έχει παρατηρηθεί αύξηση των καλλιεργούμενων στρεμμάτων. Αυτό θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως στροφή των παραγωγών προς άλλες καλλιέργειες.
- Σε κάποιες περιοχές έχει σημειωθεί μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων έως και 46%. Σε ορισμένες περιοχές όπως τα Γιαννιτσία οι παραγωγοί άλλαξαν την καλλιέργεια του καπνού και έβαλαν ζαχαρότευτλα και αραβόσιτο ενώ δεν ήταν λίγοι αυτοί οι οποίοι εγκατέλειψαν πλήρως τις αγροτικές δραστηριότητές τους.
- Στις εκτάσεις που καλλιεργούνταν με σκληρό σιτάρι σημειώθηκε μείωση της τάξης του 15% ενώ στις καλλιέργειες καλαμποκιού η μείωση άγγιξε το 18%. Οι εκτάσεις στις οποίες καλλιεργούνταν βιομηχανική ντομάτα ελαττώθηκαν κατά 4% και ο βασικότερος λόγος για τον οποίο συνέβη αυτό ήταν η δυσκολία που αντιμετώπισαν οι παραγωγοί στην απορρόφηση του προϊόντος στην αγορά.
- Άμεσες ήταν οι συνέπειες της εφαρμογής της ΚΑΠ και στην καλλιέργεια ζαχαρότευτλων και κατά συνέπεια και στην παραγωγή ζάχαρης. Για το έτος 2005 αναμενόνταν να καλλιεργηθούν 340.000 στρέμματα αλλά τελικά

καλλιεργήθηκαν μόλις 240.000 στρέμματα. Μάλιστα την προηγούμενη χρονιά είχαν καλλιεργηθεί 520.000 στρέμματα με ζαχαρότευτλα.

- Αντίθετα αύξηση σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές παρατηρήθηκε στις καλλιεργούμενες εκτάσεις με μαλακό σιτάρι. Οι εκτάσεις με κριθάρι αυξήθηκαν κατά 14% ενώ αυτές που έχουν ηλίανθο κατά 11% (Δογάντζης και Πάκος, 2008).

4.5 Οι επιπτώσεις της μεταρρύθμισης για την ελληνική γεωργία

4.5.1 Θετικές επιπτώσεις

Για τους περισσότερους και σημαντικότερους τομείς στον αγροτικό χώρο, οι ρυθμίσεις καλύπτουν πλέον μέχρι το 2014 και συνεπώς υπάρχει στήριξη που είναι συμβατή με τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

- Εξασφαλίστηκαν πόροι χρηματοδότησης μέχρι το 2013 για τον καπνό, το βαμβάκι και το ελαιόλαδο.
- Η ελληνική ποσότητα αγελαδινού γάλακτος αυξάνεται από 700.000 τόνους που ήταν μέχρι σήμερα, αυξάνεται κατά 820.000 τόνους. Δηλαδή έχουμε αύξηση της τάξεως του 17%). Παράλληλα παρατείνεται το σύστημα γαλακτοκομικών ποσοστώσεων μέχρι το 2015.
- Μειώνονται οι άμεσες ενισχύσεις για τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις, ώστε να εξοικονομηθούν πόροι για την χρηματοδότηση των νέων μέτρων. (Η Ελλάδα έχει μικρές εκμεταλλεύσεις στην πλειοψηφία της γεωργικής της γης).
- Το «σύστημα ένταξης αγροτών» απλουστεύεται ενώ παράλληλα αυξάνεται από 55% σε 60% η ενίσχυση για επενδύσεις που πραγματοποιούνται από νέους αγρότες.
- Το ύψος της κοινοτικής συμμετοχής στις δαπάνες των προγραμμάτων που αναφέρονται στις αγροπεριβαλλοντικές δράσεις, φτάνει στο 85% της συνολικής δαπάνης, έναντι του 60% που ίσχυε μέχρι σήμερα.

4.5.2 Αρνητικές επιπτώσεις

Υπάρχει κίνδυνος μερικής εγκατάλειψης της γεωργικής δραστηριότητας, αφού πλέον οι ενισχύσεις θα έχουν ως μέτρο τη διάρθρωση των καλλιεργειών των ετών 2000 - 2001 – 2002 και όχι της κάθε καλλιεργητικής περιόδου. Το μέγεθος του προβλήματος ίσως είναι πιο εμφανές στα πλαίσια της Ελληνικής Γεωργίας, όπου ο Μέσος Όρος Ηλικίας των αγροτών είναι υψηλός.

Η σταδιακή μείωση των ενισχύσεων στο σκληρό σιτάρι θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στο εισόδημα των Ελλήνων αγροτών.

Η απόφαση για περικοπές τιμών στον τομέα του γάλακτος πλήττει τον τομέα αλλά και τους Έλληνες κτηνοτρόφους.

Η περικοπή ενισχύσεων για τις εκμεταλλεύσεις που δέχονται ετησίως ενισχύσεις ύψους πάνω από 5000 Ευρώ, αφορά κυρίως μεγάλες εκμεταλλεύσεις που έχουν μεγάλα επενδεδυμένα κεφάλαια.

(<http://209.85.135.104/search?q=cache:bPYUif7Q9McJ:hefaistos.anko.gr>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ 2013 ΚΑΙ ΜΕΤΑ

5.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική μετά το 2013

Αφού ολοκληρώθηκε ο «έλεγχος υγείας» της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και θεσμοθετήθηκε η νέα πολιτική αγροτικής ανάπτυξης για την περίοδο 2007-2013, τον Οκτώβριο του 2011 οικοδομήθηκε η δέσμη νομοθετικών προτάσεων, στην οποία καθορίζονται οι βασικοί άξονες της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για την χρονική περίοδο 2014-2020.

Τα νέα αυτά μέτρα αφορούν τόσο τον Πυλώνα I όσο και τον Πυλώνα II, και στοχεύουν κυρίως στη δικαιότερη κατανομή των ενισχύσεων ανάμεσα στα κράτη μέλη και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας, της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων, καθώς και στην αντιμετώπιση και το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προστασία του περιβάλλοντος γενικότερα.

Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στα σημαντικότερα σημεία των νομοθετικών προτάσεων που αφορούν και τους δύο Πυλώνες της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

5.1.1 Ανακατανομή των ενισχύσεων στα κράτη μέλη

Η νέα αυτή δέσμη των προτάσεων κατευθύνεται σε μια περισσότερο δίκαιη και ισορροπημένη κατανομή των άμεσων ενισχύσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Ειδικότερα, προτείνεται σταδιακή αναπροσαρμογή των επιπέδων των άμεσων ενισχύσεων ανά εκτάριο, στα κράτη μέλη στα οποία τα επίπεδα αυτά βρίσκονται κάτω του 90% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27, καλύπτοντας το 33% της σημερινής διαφοράς τους. Επίσης, η χρηματοδότηση της συγκεκριμένης εξισορρόπησης προβλέπεται να καλυφθεί αναλογικά από όλα τα κράτη μέλη με επίπεδο άμεσων ενισχύσεων άνω του μέσου όρου της ΕΕ (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, 2011).

Επιπρόσθετα, καθορίζεται ένας δημοσιονομικός φάκελος άμεσων ενισχύσεων για κάθε κράτος μέλος, σύμφωνα με τον οποίο γίνεται αναπροσαρμογή του ετήσιου εθνικού ανώτατου ορίου καταβολής άμεσων ενισχύσεων (Γιώργος Παπαστάμκος, Ενημερωτικό Δελτίο, Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, Κρίσιμα Σημεία των νομοθετικών προτάσεων της Κομισιόν επί τη βάση των οποίων θα συν-νομοθετήσουν Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο Υπουργών).

Να αναφέρουμε στο σημείο αυτό, ότι προβλέπεται η δυνατότητα αναθεώρησης του ύψους των άμεσων ενισχύσεων για κάθε κράτος μέλος, όταν αυτό επιβάλλεται από οικονομικές εξελίξεις ή ενδεχόμενη μεταβολή της δημοσιονομικής κατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.1.2 Δομή των άμεσων ενισχύσεων

Με τη δέσμη των νέων αυτών μέτρων, το καθεστώς της αποσύνδεσης των αγροτικών ενισχύσεων από το είδος και την ποσότητα παραγωγής των προϊόντων, που ξεκίνησε το 2003 με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ, τροποποιείται. Συγκεκριμένα, οι ενιαίες ενισχύσεις των εκμεταλλεύσεων αντικαθίστανται από ένα σταδιακό σύστημα ενισχύσεων, αποτελούμενο από τα παρακάτω συστατικά μέρη:

5.1.3 Καθεστώς Βασικής Ενίσχυσης (ΚΒΕ)

Η ενίσχυση αυτή χορηγείται ανά εκτάριο εκμετάλλευσης και είναι αποσυνδεδεμένη και ομοιόμορφη σε ένα κράτος μέλος ή σε μια περιφέρεια, αλλά ετερογενής στο σύνολο της ευρωπαϊκής επικράτειας. Καταβάλλεται στους «ενεργούς» γεωργούς με τη μορφή δικαιωμάτων ενίσχυσης, οι οποίοι ενεργοποίησαν τουλάχιστον ένα δικαίωμα ενίσχυσης το 2011 και θα βασίζεται στο περιφερειακό μοντέλο υπολογισμού της αξίας των δικαιωμάτων. Να αναφέρουμε στο σημείο αυτό ότι «ενεργός» γεωργός θεωρείται εκείνο το νομικό ή φυσικό πρόσωπο του οποίου οι 30

ετήσιες εισπράξεις από την αγροτική δραστηριότητα είναι μεγαλύτερες από το 5% των συνολικών του εσόδων (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, 2011).

Παρατηρούμε, επομένως, ότι επιδιώκεται σταδιακή μετάβαση στο καθεστώς του περιφερειακού μοντέλου υπολογισμού των ατομικών δικαιωμάτων ενίσχυσης έναντι του ιστορικού για όποια κράτη μέλη το είχαν επιλέξει. Έτσι, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίσουν τις περιφέρειες με αντικειμενικά κριτήρια, όπως οικονομικά και αγρονομικά χαρακτηριστικά, προοπτικές αγροτικής ανάπτυξης στο επίπεδο της εκάστοτε περιφέρειας, διοικητική διάρθρωση. Παράλληλα, η κατανομή του ανώτατου εθνικού ορίου μεταξύ των επιμέρους περιφερειών θα πρέπει να γίνει και αυτή με βάση αντικειμενικών και χωρίς διακρίσεις κριτηρίων (Ταμιωλάκης Γ., Η ιστορική πορεία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και το μέλλον της μετά το 2013, 2013) .

5.1.4 «Πράσινη Ενίσχυση»

Το είδος της ενίσχυσης αυτής θα καταβάλλεται στους αγρότες που εφαρμόζουν γεωργικές πρακτικές «φιλικές προς το περιβάλλον, οι οποίες όμως θα υπερβαίνουν τους κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης, έτσι ώστε η νέα ΚΑΠ να συμβαδίσει αποτελεσματικότερα με τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, 2011).

Θα πρέπει υποχρεωτικά η «πράσινη ενίσχυση» να ανέρχεται στο 30% του εθνικού δημοσιονομικού φακέλου των κρατών μελών και έχει χαρακτήρα συμπληρωματικής στήριξης.

Δικαιούχοι της ενίσχυσης αυτής είναι οι γεωργοί που ασκούν βιολογική καλλιέργεια στις εκτάσεις τους, αναλαμβάνουν υποχρεώσεις για εφαρμογή αμειψισποράς και για διατήρηση βοσκοτόπων ή αφιερώνουν τις εκτάσεις τους σε οικολογικούς σκοπούς

Η «πράσινη ενίσχυση» είναι, τέλος, ανεξάρτητη από τη βασική ενίσχυση, γεγονός που σημαίνει ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις εν λόγω υποχρεώσεις θα περικόπτεται μόνο η συνιστώσα που αφορά τα «πράσινα μέτρα».

5.1.5 Προαιρετική ενίσχυση στους αγρότες σε περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα

Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να διαθέτουν έως 5% του εθνικού δημοσιονομικού του φακέλου προς ενίσχυση των αγροτών των μειονεκτικών περιοχών. Το είδος αυτό της ενίσχυσης θα αποδίδεται με βάση τη στρεμματική έκταση και συμπληρωματικά της ήδη παρεχόμενης από τον Πυλώνα II ενίσχυσης σε αυτές τις περιοχές. Ο σκοπός της εν λόγω ενίσχυσης είναι η εξασφάλιση επαρκούς εισοδήματος στους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στις περιοχές αυτές, αφού δεν μπορούν να ανταγωνιστικοί σε όρους αγοράς .

5.1.6 Υποχρεωτική πρόσθετη ενίσχυση για τους νέους αγρότες

Η ενίσχυση αυτή καταβάλλεται στους νέους γεωργούς κατά την έναρξη της γεωργικής τους δραστηριότητας για χρονικό διάστημα πέντε ετών και θα έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα στην αντίστοιχη ενίσχυση στο πλαίσιο του Πυλώνα II. Δικαιούχοι της ενίσχυσης είναι οι παραγωγοί που αρχίζουν την αγροτική τους δραστηριότητα, διαθέτουν επαγγελματικά προσόντα και είναι κάτω των 40 ετών. Έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και τα κράτη μέλη δύναται να αφιερώνουν έως 2% του εθνικού δημοσιονομικού τους φακέλου (Γιώργος Παπαστάμκος, Ενημερωτικό Δελτίο, Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, Κρίσιμα Σημεία των νομοθετικών προτάσεων της Κομισιόν επί τη βάση των οποίων θα συν-νομοθετήσουν Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο Υπουργών).

5.1.7 Συνδεδεμένες ενισχύσεις

Πρόκειται για καθεστώτα ενισχύσεων προαιρετικού χαρακτήρα, τα οποία θα είναι συνδεδεμένα με την παραγωγή ορισμένων κατηγοριών προϊόντων, σε σχέση με τον αριθμό εκταρίων, την απόδοση και τον αριθμό κεφαλών ζώων. Το εκάστοτε κράτος μέλος δύναται να διαθέσει για το σκοπό αυτό έως και 5% του εθνικού δημοσιονομικού του φακέλου. Τα κριτήρια για τον καθορισμό των προϊόντων που θα ενταχθούν στη σύνδεση αυτή θα είναι κοινωνικά, οικονομικά και ανάλογα με τις δυσκολίες που σχετίζονται με την περιοχή, την καλλιέργεια και τη σημασία της για τον παραγωγικό κλάδο (Ταμιωλάκης Γ., Η ιστορική πορεία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και το μέλλον της μετά το 2013, 2013).

5.1.8 Ενίσχυση για τους μικρούς αγρότες

Επιπλέον, σύμφωνα με το Ενημερωτικό Δελτίο «Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, Κρίσιμα Σημεία των νομοθετικών προτάσεων της Κομισιόν επί τη βάση των οποίων θα συν-νομοθετήσουν Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο Υπουργών» του Γιώργου Παπαστάμκου, προβλέπεται ένα απλοποιημένο καθεστώς για τους μικρούς αγρότες, οι οποίοι θα ορίζονται με κριτήριο είτε το ύψος των ενισχύσεων που λαμβάνουν, είτε το μέγεθος της εκμετάλλευσής τους. Για την ενίσχυση αυτή θα μπορεί να χρησιμοποιείται έως το 10% του εθνικού δημοσιονομικού φακέλου των κρατών μελών.

Το ποσό της ενίσχυσης αυτής πρόκειται να αντικαταστήσει όλες τις υπόλοιπες άμεσες ενισχύσεις που εισπράττουν οι μικροί αγρότες και θα κυμαίνεται από 500 έως 1000 ευρώ. Τέλος, όσοι αγρότες επιλέξουν την ένταξή τους στο συγκεκριμένο καθεστώς, εξαιρούνται από τις υποχρεώσεις της «πράσινης» ενίσχυσης και τους κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης

5.1.9 Ανώτατα όρια των άμεσων ενισχύσεων

Με την καινούρια δέσμη μέτρων αυτή, προβλέπεται να θεσπιστούν ανώτατα όρια ενισχύσεων για κάθε εκμετάλλευση, πέρα από τα οποία θα εφαρμόζονται προοδευτικές μειώσεις. Από το καθεστώς αυτό εξαιρούνται οι εκμεταλλεύσεις που λαμβάνουν την «πράσινη» ενίσχυση. Οι μειώσεις αυτές αφορούν σε ποσοστά:

20% για σύνολο ενισχύσεων άνω των 150.000 έως και 200.000 ευρώ

40% για σύνολο ενισχύσεων άνω των 200.000 έως και 250.000 ευρώ

70% για σύνολο ενισχύσεων άνω των 250.000 έως και 300.000 ευρώ

100% για σύνολο ενισχύσεων άνω των 300.000 ευρώ

Οι πόροι που θα εξοικονομηθούν πρόκειται να παραμένουν στο κράτος μέλος προέλευσης και θα χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων στο πλαίσιο του Πυλώνα II (Στο ίδιο).

5.2 Κανονισμός για την αγροτική ανάπτυξη- Πυλώνας II

Βασικό στοιχείο της νέας πολιτικής που αφορά την αγροτική ανάπτυξη είναι η κατάργηση των τεσσάρων βασικών αξόνων που υπήρχαν μέχρι σήμερα και η αντικατάστασή τους από προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης που θα βασίζονται στους ευρύτερους πολιτικούς στόχους της νέας ΚΑΠ και της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Ειδικότερα, η αγροτική ανάπτυξη για την περίοδο 2014-2020 θα στοχεύει:

- Στη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων
- Στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- Στην ισορροπημένη εδαφική ανάπτυξη (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, 2011).

Παράλληλα με τους τρεις αυτούς βασικούς στόχους, προσδιορίζονται έξι ακόμη κοινοτικές προτεραιότητες, έτσι όπως αυτές αναφέρονται στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020:

- 1) Προώθηση της μεταφοράς γνώσης στη γεωργία και τα δάση
- 2) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων
- 3) Προώθηση της οργάνωσης της αγροδιατροφικής αλυσίδας και διαχείριση του κινδύνου στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις .
- 4) Διατήρηση και βελτίωση των οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από τη γεωργία
- 5) Προώθηση της αποτελεσματικότητας στη χρήση των πόρων και μετάβαση σε μια οικονομία μειωμένων εκπομπών άνθρακα
- 6) Αξιοποίηση του δυναμικού απασχόλησης και προώθηση της ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές

Ακόμη, τα κράτη μέλη δύνανται να καταρτίζουν θεματικά υποπρογράμματα, τα οποία θα στοχεύουν στους εξής τομείς:

- Στους νέους αγρότες
- Στις μικρές εκμεταλλεύσεις
- Στις ορεινές περιοχές
- Σε μικρές αλυσίδες ανεφοδιασμού

Επίσης, θα παρέχεται και η δυνατότητα κατάρτισης τομεακών προγραμμάτων σχετικά με την αναδιάρθρωση της φυτικής και ζωικής παραγωγής ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε κράτους μέλους .

Στο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης 2014-2020 προβλέπονται επιπρόσθετα, τα εξής:

- Ομαδοποίηση δράσεων διαφορετικών τύπων ενίσχυσης προκειμένου να αυξηθεί η ευελιξία, η απλοποίηση στην υλοποίησή τους αλλά και η προστιθέμενη αξία τους
- Ετήσια ενίσχυση για απώλεια εισοδήματος των γεωργών των οποίων οι εκμεταλλεύσεις τους βρίσκονται σε τοποθεσίες Natura 2000.
- Η παραμονή του υποχρεωτικού χαρακτήρα και η εντατικοποίηση των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων αλλά και ενισχύσεις για τις ετήσιες και πολυετείς καλλιέργειες
- Η παροχή των ενισχύσεων για τους παραγωγούς στις περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα παραμένει στην αρμοδιότητα του Πυλώνα II, όμως μέρος αυτών των ενισχύσεων μεταφέρεται προαιρετικά στον Πυλώνα I και τις άμεσες ενισχύσεις
- Μέτρα διαχείρισης των κρίσεων και ασφάλειας έναντι κινδύνων. Οι γεωργοί θα επιδοτούνται για σύναψη ασφαλιστικών συμβολαίων που θα καλύπτουν τις περιπτώσεις καταστροφών πάνω από το 30% της παραγωγής τους, από κλιματικά φαινόμενα ή ασθένειες
- Η χρηματοδότηση μηχανισμών σταθεροποίησης των αγροτικών εισοδημάτων σε περιπτώσεις που υπάρχει μείωση άνω του 30% σχετικά με τον μέσο όρο της προηγούμενης τριετίας, με την αντιστάθμιση να φτάνει έως το 70% της απώλειας εισοδήματος

- Όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προτείνεται η χρηματοδότηση ενισχύσεων για επενδύσεις σε ποσοστό 40%
- Η χρηματοδότηση συνεργασιών μεταξύ παραγωγών με στόχο διευκόλυνση και ευελιξία των αλυσίδων ανεφοδιασμού
- Έμφαση στην πρωτοβουλία LEADER, με οριοθέτηση ελάχιστου ποσοστού 5% επί του προϋπολογισμού αγροτικής ανάπτυξης. Όμως περιθώριο περαιτέρω χρηματοδότησης δύναται να υπάρξει μέσω της μεταφοράς πόρων από τον Πυλώνα I που προκύπτουν από ενδεχόμενες υπερβάσεις των ανώτατων ορίων για άμεσες ενισχύσεις
- Η δημιουργία της «Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας», για την υποστήριξη της καινοτομίας στη γεωργική παραγωγικότητα, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η δικτύωση ομάδων διαχείρισης, συμβουλευτικών υπηρεσιών και ερευνητών. Τα δίκτυα αυτά, θα στοχεύουν στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας βάσει της αποτελεσματικότερης σύνδεσης της έρευνας με τις γεωργικές πρακτικές, της ταχύτερης πρακτικής εφαρμογής θεωρητικών καινοτόμων λύσεων και της καλύτερης πληροφόρησης της επιστημονικής κοινότητας όσον αφορά τις ανάγκες του αγροτικού τομέα.

5.3 Η χρηματοδότηση της νέας ΚΑΠ 2014-2020 - Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ)

Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) αποτελεί τη συμφωνία των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που καθορίζει τους πόρους για τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένης και της ΚΑΠ, συνήθως σε βάθος επταετίας. Ουσιαστικά, στο ΠΔΠ απεικονίζονται οι προτεραιότητες της πολιτικής της ΕΕ στους διάφορους τομείς χρηματοδότησης.

Οι δαπάνες που θα διατεθούν για τη χρηματοδότηση του Πυλώνα I της ΚΑΠ για την περίοδο 2014-2020 ανέρχονται σε τρέχουσες τιμές 317,2 δις ευρώ, ενώ για τον Πυλώνα II σε 101,2 δις ευρώ, ποσά που αντιστοιχούν στα ίδια επίπεδα με αυτά του έτους 2013. Στις δαπάνες αυτές, προστίθεται μια χρηματοδότηση της τάξεως των 17,1 δις ευρώ που δεν προβλέπεται στο ΠΔΠ, η οποία ανεβάζει το συνολικό προϋπολογισμό για τη γεωργία την περίοδο 2014-2020, σε 435,6 δις ευρώ. Οι πόροι

που θα απορροφήσει τελικά η ΚΑΠ, αποτελούν το 37,7% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ, και διαπιστώνεται μείωση αυτών συγκριτικά με την περίοδο 2007-2013, όπου το αντίστοιχο ποσοστό ανερχόταν σε 41,7% (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, 2011).

Να αναφέρουμε στο σημείο αυτό ότι δεν υπάρχουν τροποποιήσεις ως προς τον επιμερισμό των αρμοδιοτήτων για τη χρηματοδότηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής από τα δύο ξεχωριστά ταμεία, υπαγόμενα στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΓΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

6.1 Γενικές παρατηρήσεις και προτάσεις

Η Ελληνική γεωργία ενόψει και της εφαρμογής της νέας ΚΑΠ από 1/1/2014 καλείται να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις και την ανάγκη για παράλληλο σχεδιασμό Εθνικής Αγροτικής Πολιτικής και στην Ελλάδα για λόγους ακόμα και επιβίωσης.

Η πλήρη κατάργηση των δασμών και των λοιπών προστατευτικών μηχανισμών θα αυξήσει τον ανταγωνισμό . Επιβάλλεται τα λιγιστά κονδύλια από τον κουτσουρεμένο προϋπολογισμό της νέας ΚΑΠ να στραφούν σε παραδοσιακά ή και νέα καινοτόμα (από πρωτοβουλίες νέων αγροτών τα τελευταία χρόνια) Ελληνικά αγροτικά προϊόντα που διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και που η αξιοποίηση τους μπορεί να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία στην Ελληνική οικονομία.

Όσο η Κοινή Αγροτική Πολιτική θα συρρικνώνεται η απαίτηση μακροχρόνιου εθνικού σχεδιασμού για την μέλλον της Ελληνικής αγροτικής οικονομίας γίνεται όλο και πιο επιτακτική. Ταυτόχρονα η αξιοποίηση της τεχνολογίας από ανταγωνιστικές χώρες φανερώνει της υστέρηση των ελληνικών αγροτικών επιχειρήσεων στην παρακολούθηση των τεχνολογικών & οικονομικών εξελίξεων στο ανταγωνισμό και την ανάγκη προσαρμογής άμεσα στα νέα δεδομένα .

Η κατάργηση των περιορισμών και του παρεμβατισμού στο διεθνές εμπόριο (έλεγχος τιμών) επιτρέπει πολλές φορές με την απουσία του κράτους το έλεγχο της αγοράς από μεγάλες πολυεθνικές και ολιγοπώλια που διαμορφώνουν μεταξύ άλλων και την τιμολογιακή τους πολιτική ανάλογα με τα συμφέροντα τους και για την επικράτηση τους στην αγορά.

Τέλος οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής που λαμβάνεται υπόψη στην νέα ΚΑΠ έχουν ευαισθητοποιήσει πολλούς καταναλωτές παγκοσμίως , δημιουργώντας σημαντικές ευκαιρίες για επενδύσεις σε βιολογικά ποιοτικά προϊόντα της πατρίδας μας .

Από την άλλη η εφαρμογή της ΚΑΠ, GATT , ΠΟΕ δεν απαγορεύει στις κρατικές αρχές κάθε χώρας όπως και της Ελλάδος την ενεργοποίηση μηχανισμών ελέγχου της ποιότητας και ασφάλειας των αγροτικών προϊόντων προστατεύοντας και την εσωτερική παραγωγή . Η ανάδειξη της ποιότητας των Ελληνικών αγροτικών προϊόντων και η προστασίας τους με την κατοχύρωση ΠΟΠ αποτελεί ζήτημα πρώτης γραμμής για την υπεράσπιση της εσωτερικής αγοράς από τον έντονο και πολλές φορές αθέμιτο ανταγωνισμό εισαγόμενων προϊόντων. Το μεγάλο στοίχημα όμως της Ελληνικής Γεωργίας στο άμεσο μέλλον είναι η εξωστρέφεια και η επέκταση στις διεθνείς αγορές .Η επανάκτηση του χαμένου μεριδίου που κατείχαν τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα έως τις αρχές της δεκαετίας του 1980 είναι ο προαπαιτούμενος στόχος κάθε φιλόδοξου σχεδίου «INTERNATIONAL MARKET PENETRATION».

Προϋποθέτει γνώση των συνθηκών που επικρατούν στο διεθνές εμπόριο, των κανόνων του ανταγωνισμού και της ανάγκης της ζήτησης . Το μικρό μέγεθος της πλειοψηφίας των Ελληνικών επιχειρήσεων τροφίμων που ασχολούνται με το εξαγωγικό εμπόριο ελληνικών αγροτικών προϊόντων και παραμένουν σε Έλληνες επιχειρηματίες δεν διαθέτει την οργάνωση και τους πόρους για να αντιμετωπίσει με τους κανόνες που επικρατούν στο διεθνές εμπόριο της εποχής της μεγάλης πολυεθνικές του κλάδου . Δυστυχώς της τελευταίες δεκαετίες η κατάρρευση του θεσμού των αγροτικών συνεταιρισμών και η εξαγορά των μεγαλύτερων εταιριών τροφίμων από ξένες πολυεθνικές εγκατέλειψε την Ελληνική αγροτική παραγωγή έρμια στα αλληλοσυγκρουόμενα επιχειρηματικά συμφέροντα των διεθνών πολυεθνικών .

Η ανάκαμψη και αναδιοργάνωση του θεσμού των Αγροτικών συνεταιρισμών στα πρότυπα αντίστοιχων μεγάλων συνεταιριστικών επιχειρήσεων άλλων χωρών της νότιας Ευρώπης (ΙΤΑΛΙΑ , ΓΑΛΛΙΑ) που θα λειτουργούν με καθαρά ιδιωτικονομικά επιχειρηματικά πλάνα θα αποτελέσουν το κατάλληλο όχημα προβολής και διάθεσης της Ελληνικής αγροτικής παραγωγής. Η σύσταση μέσα και από τις απαραίτητες συνεργασίες & συνενώσεις μεγάλων ενιαίων επιχειρηματικών μονάδων σε επίπεδο νομού ή και περιφέρειας ακόμα, αν γεωγραφικοί ή άλλοι λόγοι το επιβάλλουν θα δημιουργούσε σημαντικές οικονομίες κλίμακας . Έτσι θα μπορέσαμε να αναδείξουμε και να υποστηρίξουμε καλύτερα την κατοχυρώσει περισσότερων ΠΟΠ διακεκριμένων Ελληνικών αγροτικών προϊόντων . Η δημιουργία οικονομιών κλίμακας στον κλάδο

θα συμβάλει στην πτώση του κόστους παραγωγής και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την έρευνα και ανάπτυξη , τον ποιοτικό έλεγχο την εισαγωγή της καινοτομίας , την τυποποίηση του συνόλου της παραγωγής και τελικά και στην καλύτερη οργάνωση της προβολής και διάθεσης των Ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Η δημιουργία μεγάλων συνεταιριστικών σχημάτων θα συμβάλει και στην καθετοποίησης (τυποποίηση , έρευνα ανάπτυξης νέων ποιοτικών προϊόντων) της παραγωγής ,την αύξηση της απασχόλησης για την παραγωγή προστιθέμενης αξίας στο τελικό προϊόν . Η ανάδειξη της ποιότητας και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των Ελληνικών αγροτικών προϊόντων με την κατάλληλη πολιτική Μάρκετινγκ θα τα διαφοροποιήσει από τα ανταγωνιστικά επιτυγχάνοντας την υπεραξία που δικαίως διεκδικούν .

Η στελέχωση αυτών των νέων αγροτικών κατά προτίμηση συνεταιριστικών επιχειρηματικών σχημάτων που θα λειτουργούν με καθαρά ιδιωτικονομικά κριτήρια χωρίς κρατικές παρεμβάσεις θα πρέπει να γίνεται από επαγγελματίες αγρότες που θα απασχολούνται 100% με αγροτικές εργασίες . Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκή Επιτροπής στα πλαίσια της νέας ΚΑΠ προβλέπει εξάλλου χρηματοδοτική ενίσχυση αποκλειστικά σε ΕΝΕΡΓΟΥΣ Αγρότες . Ενεργός αγρότης είναι όμως εκείνος που όχι μόνο απασχολείται αποκλειστικά με το αγροτικό επάγγελμα αλλά φροντίζει δια βίου για την επαγγελματική του επάρκεια με την συνεχή του επιμόρφωση στις νέες τεχνολογίες ,στην νέες μεθόδους παραγωγής και την άμεση πληροφόρηση του στις μεταβολές του επιχειρηματικού περιβάλλοντος , νομοθεσία , ανταγωνισμός , οικολογία , προτιμήσεις καταναλωτών για την άμεση ανταπόκριση τους στις μεταβολές της αγοράς . Η συνεργασία των συνεταιρισμών και των υπηρεσιών του υπουργείου Γεωργικής ανάπτυξης είναι απαραίτητη για την υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης νέων αγροτών και δια βίου επιμόρφωσης ,ενημέρωσης και συμμόρφωσης με της ανάγκες της αγοράς για τον επαγγελματία αγρότη.

Συνοψίζοντας λοιπόν ο μελλοντικός ενεργός Έλληνας αγρότης θα πρέπει καταρχάς να συνειδητοποιήσει ότι συμμετέχει σε ένα μεγάλο οικονομικό οργανισμό με επιχειρηματική δραστηριότητα που η επιτυχία , η επιβίωση και η κερδοφορία της εξαρτάται και από την δική του συνεπή επαγγελματική συμμετοχή αποκομίζοντας τα κέρδη και οφέλη που θα του αναλογούν . Εξάλλου η δραστική μείωση των οικονομικών ενισχύσεων στους αγρότες μέσα από την νέα ΚΑΠ δεν εξασφαλίζουν

παρά μια ελάχιστη εισοδηματική βάση. Οι ευκαιρίες για την ανάκαμψη της Ελληνικής αγροτικής οικονομίας πρέπει να αναζητούνται στην αγορά. Η σχεδίαση εθνικού προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης που θα συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι ,κρατικοί φορείς μεμονωμένοι αγρότες , συνεταιριστικές και άλλες εταιρίες τροφίμων , εταιρίες διακίνησης και εμπορίας είναι απαραίτητη , καθώς και η εφαρμογή και υλοποίηση του από όλους για την αντιμετώπιση του διεθνούς ανταγωνισμού και την αξιοποίηση των προκλήσεων και ευκαιριών που προσφέρει το νέο οικονομικό περιβάλλον παγκοσμίως.

Θα πρέπει λοιπόν ο ενεργός αγρότης να αρχίσει να εξοικειώνεται με την ιδέα της αναζήτησης της καινοτομίας, της ενημέρωσης και της λήψης γνώσεων στην καθημερινότητά του ανταποκρινόμενος και στην πιεστική αέναη ζήτηση των ευαισθητοποιημένων καταναλωτών της εποχής μας διατεθειμένων να καταβάλλουν μεγαλύτερο τίμημα για νέα διαφορετικά υψηλής ποιότητας προϊόντα .

Ο επαγγελματίας του κλάδου θα πρέπει να ανταποκρίνεται θετικά απέναντι στις αλλαγές και στο καινούργιο αναζητώντας την καινοτομία και την δημιουργικότητα . Ο υπεύθυνος αγρότης είναι το καθοριστικός παράγοντας στην υλοποίηση κάθε φιλόδοξου αναπτυξιακού σχεδίου για την ανάπτυξη της Ελληνικής γεωργίας. Η γεωργική παραγωγική δραστηριότητα ως μια διαδικασία δημιουργική, θα πρέπει να ξεκινά από τον ίδιο τον παραγωγό και θα ολοκληρώνεται μέσα από συνεργασίες όλων των συντελεστών στην παραγωγική διαδικασία. Η μεγιστοποίηση του οφέλους όλων θα επιτευχθεί με το κατάλληλο μίγμα συνεργασίας του αγρότη παραγωγού με την "ιδιωτική πρωτοβουλία" την "υγιή επιχειρηματικότητα" και την "καινοτομία" στη γεωργία.

Δίπλα στους επαγγελματίες αγρότες επιβάλλεται η στελέχωση των συνεταιρισμών με καταρτισμένους επαγγελματίες, γεωπόνους , βιολόγους , πωλητές , διαφημιστές . Ο σκοπός όπως είπαμε της δημιουργίας μεγάλων συνεταιριστικών επιχειρήσεων είναι ο έλεγχος του μεγαλύτερου όγκου της παραγωγής αγροτικών προϊόντων παρακάμπτοντας μεσάζοντες και όλο το υπάρχον σύστημα διανομής στην εσωτερική & εξωτερική αγορά . Με τον έλεγχο της διακίνησης επιτυγχάνετε και ο έλεγχος της τιμολόγησης . Η ανάκτηση ποσοστού της αξίας αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς , στην εσωτερική αγορά επιτυγχάνεται και μέσω ΔΗΜΟΠΡΑΤΗΡΙΩΝ και Αγροτικών Αγορών (Farmers Market).

Τα Ελληνικά αγροτικά προϊόντα είναι στο σύνολο τους ποιοτικά και ορισμένα εξαιρετικής ποιότητας και μοναδικής διατροφικής αξίας όπως το έξτρα παρθένο ελαιόλαδο, η σπιρουλίνα , ο κρόκος Κοζάνης , το στραγγιστό γιαούρτι . Εκεί που υστερούν οι Ελληνικές επιχειρήσεις είναι ότι λόγω του μικρού μεγέθους τους και λειτουργώντας μεμονωμένα καπελώνονται , εξαφανίζονται στις ξένες αγορές από μεγάλες πολυεθνικές και τα τελευταία χρόνια από μεγάλες επιχειρήσεις τροφίμων της γειτονικής Τουρκίας που κλέβοντας Πατέντες ελληνικών προϊόντων (φέτα, στραγγιστό γιαούρτι κλπ.) κυριαρχούν στις ξένες αγορές συρρικνώνοντας τα τελευταία χρόνια το μερίδιο στις παραδοσιακές αγορές των ΗΠΑ Της Μεγάλης Βρετανίας των μικρότερων Ελληνικών επιχειρήσεων όπως η ΦΑΓΕ , ΔΕΛΤΑ ΚΑΠ. Μέσα στα πλαίσια αυτού του έντονου και τις περισσότερες φορές αθεμίτου ανταγωνισμού , η δημιουργία χωρίς κρατικές παρεμβάσεις μεγάλων κυρίως συνεταιριστικών σχημάτων είναι μονόδρομος . Η κατοχύρωση ΠΟΠ δεν αρκεί από μόνη της να προστατεύσει τα συμφέροντα , την φήμη των εξαιρετικών ποιοτικών Ελληνικών αγροτικών προϊόντων .

Η ενιαία εξαγωγική πολιτική και η δυναμική παρουσία στις διακεκριμένες αγορές αγροτικών προϊόντων με την κατάλληλη και αδιάλειπτη επιθετική στρατηγική Μάρκετινγκ και διαφήμισης του Ελληνικού BRAND NAME είναι η μόνη στρατηγική διασφάλισης της παραμονής και εξασφάλισης δεσπόζουσας θέσης των Ελληνικών προϊόντων .

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε την ανάγκη ανάπτυξης της γεωργικής έρευνας στην χώρα μας και την Προσαρμογή της στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της γεωργικής επιχειρηματικότητας σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας. Εδώ χρειάζεται η ενεργοποίηση των μηχανισμών του υπουργείου αγροτικής ανάπτυξης για την χρηματοδότηση αυτού του σκοπού από τα διαθέσιμα κονδύλια που προβλέπονται στην νέα ΚΑΠ. Για τους λόγους αυτούς επιβάλλεται η διατήρηση και ενίσχυση πόσο μάλλον όχι το κλείσιμο των κέντρων γεωργικής έρευνας όπως το ινστιτούτο υποτροπικών και ελιάς , το ΜΑΙΧ , το ΚΕΓΕ και άλλα που κλείνουν λόγω περικοπών. Σε αυτά τα κέντρα γεωργικής έρευνας και ανάπτυξης θα είναι δυνατή η πειραματική εισαγωγή νέων καλλιεργειών η χρηματοδότηση και υποστήριξη νέων καινοτομιών επιχειρηματικά

Το κράτος επίσης θα πρέπει να θέσει στις προτεραιότητες του τον σχεδιασμό της νέας αγροτικής πολιτικής του στον σεβασμό και την προστασία του περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των μοναδικών χαρακτηριστικών της Ελληνικής ενδοχώρας. Η σύνδεση της αγροτικής παραγωγής, με τον πλούσιο διαχρονικά πολιτισμό της πατρίδας και τον τουρισμό , Αγροτουρισμός , πολιτιστικός τουρισμός , θρησκευτικός τουρισμός θα αναδείξει τουριστικά και άλλους προορισμούς της πατρίδας μας με ξεχωριστή ταυτότητα, παράγοντας σημαντικές οικονομίες κλίμακας και προστιθέμενη αξία και στο τουριστικό προϊόν , εκτενέστερη προβολή των αγροτικών προϊόντων στον τουρίστα καταναλωτή και αύξηση της απασχόλησης σε ιδιαίτερα μειονεκτικές περιοχές της Ελληνικής υπαίθρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Μπουρδάρας, Δ. (2005). Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Μια νέα σελίδα για την ελληνική γεωργία. Σελ.74

Λιανός, Θ.Π., Δαμιανός, Δ.Ι., Μέργος, Γ.Ι., Ντεμούσης, Μ.Φ., Κατρανίδης, Σ.Δ., 1998. Αγροτική Οικονομική. Θεωρία και Πολιτική, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα

Ναπολέον Μαραβέγιας, Η μεσογειακή γεωργία στη δίνη της παγκοσμιοποίησης, εκδόσεις Παπαζήση

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999

(Τζακώστα Α., «Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα Εφαρμογή και Επιπτώσεις», 2010).

(Σέμος Β. Α., Ευρωπαϊκή Ένωση και Κοινή Αγροτική Πολιτική, 2011).

(Παπαγεωργίου Κ., «Η Αγροτική Πολιτική» στο Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., «Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θεσμικές, πολιτικές και οικονομικές πτυχές», 1995).

(Πέζαρος Π. , Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: Εξέλιξη και Προοπτικές, 2011).

(Παπαγεωργίου, Κ., Σπαθής, Π., 2000. Αγροτική Πολιτική, εκδόσεις Στοχαστής, Γ.Π.Α., Αθήνα, σελ. 121)

Δογάντζης, Σ. και Γ. Πάκος (2008). Κοινή Αγροτική Πολιτική και Ολοκληρωμένη Διαχείριση Υδατικών Πόρων. Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών. Σελ. 109.

(Υπουργείο Γεωργίας, 2004).

Μάττας Κ. (2005). Η Αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της 26ης Ιουνίου 2003. Θεσσαλονίκη: Διδακτικές σημειώσεις του ιδίου

Κωνσταντινίδης Χ. (2007). Η προοπτική της βαμβακοκαλλιέργειας μέσα από την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής του 2003. Η περίπτωση της επαρχίας Βισάλτιας. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Γεωπονική Σχολή. Κατεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας. Σελ. 98.

(Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2η Έκδοση, Οκτώβριος 2008)

(Πέζαρος Π., «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007).

(Μπουρδάρας Δ., «Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής», Ινστιτούτο Αγροτικών Ερευνών, 2006).

(Τζίκα Ι., Η διαχρονική εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012).

(Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Προετοιμασία για το Checkup της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ», COM(2007)722, 2007)

(Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020, 2011).

(Γιώργος Παπαστάμκος, Ενημερωτικό Δελτίο, Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, Κρίσιμα Σημεία των νομοθετικών προτάσεων της Κομισιόν επί τη βάση των οποίων θα συν-νομοθετήσουν Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο Υπουργών).

(Ταμιωλάκης Γ., Η ιστορική πορεία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και το μέλλον της μετά το 2013, 2013) .

Μπάκα, Μ. (2005). Διαχείριση των διεθνών λεκανών απορροής. Η περίπτωση της Ελλάδας. Θεσσαλονίκη.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Binfield J. , Donnelan T., Hanrahan K., Westhoff P. (2003). The Luxemburg CAP Reform Agreement: Implications for E.U. and Irish Agriculture. Available at: www.tnet.teagasc.ie/fapri

(COM 1000, «Memorandum on there form of the Agriculture in the European Economic Community and Annexes», 1968).

Fischler F. (2004). The impact of CAP reform. 18/06/2004 Speech/04/311Brussels.

Available at:

www.europa.eu.int/rapid/pressRealeseAction.do?reference=Speech/04/311

(Fennell R., επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Μαραβέγιας Ν., «Η Κοινή Αγροτική Πολιτική: συνέχεια και αλλαγή», 1997).

INTERNET

<http://www.ornithologiki.gr/gr/kap/gr/agr/c1.htm>.

www.aueb.gr/deos/MASTER-GR/CAP.ppt.

http://www.papaki.panteion.gr/teuxos13/ell_proedria.htm

www.aueb.gr/deos/MASTER-GR/CAP.ppt

www.archive.gr

http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_el.htm

www.larissa.gr/webasp/.%5Cagric%5CANAΘΕΩΡΗΣΗ%20ΚΑΠ.doc